GOVERNMENT OF INDIA
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA

Class No. 180·Hb

Book No. 90·5

N. L. 38.

MGIPC—S1—19 LNL/62—27-3-63—100,000.

18o. Hb. 90. 5.

आनन्दाश्रमसंस्कृतग्रन्थावलिः ।

ग्रन्थाङ्कः ४८

अङ्गिरःप्रभृतिबौधायनान्तानां सप्तविंशति-
संख्यामितानां

स्मृतीनां समुच्चयः ।

इदं पुस्तकमानन्दाश्रमस्थपण्डितैः सपाठान्तर-
निर्देशं संशोधितम् ।

तच्च

हरि नारायण आपटे

इत्यनेन

पुण्याख्यपत्तने

आनन्दाश्रममुद्रणालये

आयसाक्षरैर्मुद्रयित्वा

प्रकाशितम् ।

शालिवाहनशकाब्दाः १८२७

ख्रिस्ताब्दाः १९०५

(अस्य सर्वेऽधिकारा राजशासनानुसारेण स्वायत्तीकृताः)

मूल्यं रूपकपञ्चकम् (रु० ५)

स्मृतीनां समुच्चयः ।

अथ स्मृतिसमुच्चयादर्शपुस्तकोल्लेखपत्रिका ।

अथतासामाङ्गिरःप्रभृतिबौधायनान्तानां सप्तविंशतिसंख्याकानां स्मृतीनां वर्णानुक्रमतो नामनिर्देश आरम्भपृष्ठाङ्कनिर्देशश्चात्र क्रियते । तथा तत्तत्स्मृतीनां पुस्तकानि यैः परहितनिरतैः संस्करणार्थं प्रदत्तानि तेषां कृतज्ञतया नामधेयग्रामादिनिर्देशः पुस्तकानां संज्ञाश्च प्रकाश्यन्ते ।

१ अङ्गिरःस्मृतिः* (१)

क. इति संज्ञितम्—आनन्दाश्रमपुस्तकसंग्रहालयस्थं 'महादेव चिमणाजी आपटे' इत्येतेषाम्.

ख. इति संज्ञितम्—पुण्यपत्तनस्थानां वे. शा. रा. 'गंगाधरशास्त्री दातार' इत्येतेषाम् ।

ग. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. 'राघवाचार्य रामानुज' इत्येतेषाम् ।

घ. इति संज्ञितम्—श्री. रा. 'अण्णासाहेब विंचूरकर' इत्येतेषाम् ।

२ अत्रिसंहिता (९)

क. इति संज्ञितम्—कै. न्या. 'महादेव गोविन्द रानडे' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्— ,, ,,

ग. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. 'मार्तण्डदीक्षित बडलीकर' इत्येतेषाम् ।

३ अत्रिस्मृतिः (२८)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'अण्णासाहेब विंचूरकर' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'महादेव चिमणाजी आपटे' इत्येतेषाम् ।

ग. इति संज्ञितम्—वै. शा. रा. रा. 'राघवाचार्य रामानुज' इत्येतेषाम् ।

४ आपस्तम्बस्मृतिः (३५)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'मदादेव चिमणाजी आपटे' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. 'महादेव गोविन्द रानडे' इत्येतेषाम् ।

ग. इति संज्ञितम्— ,, ,,

घ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. 'अनन्ताचार्य गजेन्द्रगडकर' इत्येतेषाम् ।

ङ. इति संज्ञितम्—वै. शा. रा. रा. 'राघवाचार्य रामानुज' इत्येतेषाम् ।

च. इति संज्ञितम्—श्री. रा. रा. 'अण्णासाहेब विंचूरकर' इत्येतेषाम् ।

छ. इति संज्ञितम्—वै. शा रा. रा. 'मार्तण्डदीक्षित बडलीकर' इत्येतेषाम् ।

( ) * एतच्चिह्ननिर्दिष्टाः पृष्ठाङ्काः सन्तीति ज्ञातव्यम् ।

ञ. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'गुरुजी' इत्येतेषाम् ।
झ. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. 'महादेव गोविन्द रानडे' इत्येतेषाम् ।

५ औशनसस्मृतिः (४६)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'महादेव चिमणाजी आपटे' इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. 'महादेव गोविन्द रानडे' इत्येतेषाम् ।
ग. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. 'अनन्ताचार्य गजेन्द्रगडकर' इत्येतेषाम् ।
घ. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'महादेव चिमणाजी आपटे' इत्येतेषाम् ।
ङ. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'गुरुजी' इत्येतेषाम् ।

६ गोभिलस्मृतिः (४९)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'अण्णासाहेब विंचुरकर' इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. 'गंगाधरशास्त्री दातार' इत्येतेषाम् ।
ग. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'कुटुम्बशास्त्री मोडक' इत्येतेषाम् ।

७ दक्षस्मृतिः (७२)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'महादेव चिमणाजी आपटे' इत्येतेषाम् ।
ख. ग. इति संज्ञिते—कै. रा. रा. 'महादेव गोविन्द रानडे' इत्येतेषाम् ।
घ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. 'गङ्गाधरशास्त्री दातार' इत्येतेषाम् ।
ङ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. 'राघवाचार्यरामानुज' इत्येतेषाम् ।
च. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'अण्णासाहेब विंचुरकर' इत्येतेषाम् ।
छ. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'महादेव चिमणाजी आपटे' इत्येतेषाम् ।
ज. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. 'मार्तण्डदीक्षित बडलीकर' इत्येतेषाम्

८ देवलस्मृतिः (८५)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. 'अण्णासाहेब विंचुरकर' इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. 'अनन्ताचार्य गजेन्द्रगडकर' इत्येतेषाम् ।
ग. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. 'राघवाचार्य रामानुज' इत्येतेषाम् ।
घ. इति संज्ञितम्—वे, शा. रा. रा. 'मार्तण्डदीक्षितबडलीकर' इत्येतेषाम् ।

९ प्रजापतिस्मृतिः (९०)

क. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. 'गङ्गाधरशास्त्री दातार' इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. 'राघवाचार्यरामानुज' इत्येतेषाम् ।

१० बृहद्यमस्मृतिः (९९)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' गुरुजी ' इत्येतेषाम् ।

ग. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' मार्तण्डदीक्षितबडलीकर ' इत्येतेषाम् ।

११ बृहस्पतिस्मृतिः (१०८)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।

ख. ग. इति संज्ञिते--कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

घ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा.' अनन्ताचार्य गजेन्द्रगडकर ' इत्येतेषाम् ।

ङ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' राघवाचार्य रामानुज ' इत्येतेषाम् ।

च. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' अण्णासाहेब विंचुरकर ' इत्येतेषाम् ।

छ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' मार्तण्डदीक्षित बडलीकर ' इत्येतेषाम् ।

१२ यमस्मृतिः (११२)

क. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' गङ्गाधरशास्त्री दातार ' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' राघवाचार्यरामानुज ' इत्येतेषाम् ।

ग. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' अण्णासाहेब विंचूरकर ' इत्येतेषाम् ।

१३ लघुविष्णुस्मृतिः (११७)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' मार्तण्डदीक्षित बडलीकर ' इत्येतेषाम् ।

ग. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' अण्णासाहेब विंचूरकर ' इत्येतेषाम् ।

घ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' राघवाचार्य रामानुज ' इत्येतेषाम् ।

ङ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' गङ्गाधरशास्त्री दातार ' इत्येतेषाम् ।

च. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे . इत्येतेषाम् ॥

छ. इति संज्ञितम्—रा, रा. ' गुरुजी ' इत्येतेषाम् ।

१४ लघुशङ्खस्मृतिः (१२४)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' अण्णासाहेब विंचूरकर ' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' राघवाचार्य रामानुज ' इत्येतेषाम् ।

१५ लघुशातातपस्मृतिः (१२८)

क. इति संज्ञितम—वे. शा. रा. रा. ' गङ्गाधरशास्त्री दातार ' इत्येतेषाम् ।

घ. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' गङ्गाधर कृष्ण आपटे ' इत्येतेषाम् ।

१६ लघुहारीतस्मृतिः (१३६)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' अण्णासाहेब विंचूरकर ' इत्येतेषाम् ।
ग. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' राघवाचार्य रामानुज ' इत्येतेषाम् ।
घ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' मार्तंड दीक्षित बडलीकर ' इत्येतेषाम् ।

१७ लघ्वाश्वलायनस्मृतिः (१४२)

क. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' गङ्गाधरशास्त्री दातार ' इत्येतेषाम् ।
ख, इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।

१८ लिखितस्मृतिः (१८२)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' अण्णासाहेब विंचूरकर ' इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।
ग. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।
घ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' राघवाचार्य रामानुज ' इत्येतेषाम् ।
ङ. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

१९ वसिष्ठस्मृतिः (१८७)

क. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ' मार्तंड दीक्षित बडलीकर ' इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' गङ्गाधरशास्त्री दातार ' इत्येतेषाम् ।
ग. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।
घ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा ' मार्तंड दीक्षित बडलीकर ' इत्येतेषाम् ।
ङ. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।
च. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' गंगाधर शास्त्री दातार ' इत्येतेषाम् ।
छ. इति संज्ञितम्—वे. रा. रा. ' गंगाधर शास्त्री दातार ' इत्येतेषाम् ।

२० वृद्धशातातपस्मृतिः (२३२)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' अण्णासाहेब विंचूरकर ' इत्येतेषाम् ।
ग. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।
घ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' राघवाचार्य रामानुज ' इत्येतेषाम् ।
ङ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' गंगाधरशास्त्री दातार ' इत्येतेषाम् ।

घ. इति संज्ञितम्—वे शा रा. रा. ' मार्तण्ड दीक्षित बडलीकर ' इत्येतेषाम् ।

२१ वृद्धहारीतस्मृतिः (२३६)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

२२ वेदव्यासस्मृतिः (३५७)

क. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ' गंगाधरशास्त्री दातार ' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

ग. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

घ. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।

ङ. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

२३ शङ्खलिखितस्मृतिः (३७२)

क. इति संज्ञितम्— रा. रा. ' अण्णासाहेब विंचूरकर ' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्--कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

ग. इति संज्ञितम्--कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

घ. इति संज्ञितम्--वे. शा. रा. ' राघवाचार्य रामानुज ' इत्येतेषाम् ।

ङ. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

२४ शङ्खस्मृतिः (३७४)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।

ख. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

ग. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

घ. इति संज्ञितम्—रा. रा. ' अण्णासाहेब विंचूरकर ' इत्येतेषाम् ।

ङ. इति संज्ञितम्--रा. रा. ' गंगाधर कृष्ण आपटे ' इत्येतेषाम् ।

च. इति संज्ञितम्--वे. रा. रा. ' अनन्ताचार्य गजेन्द्रगडकर ' इत्येतेषाम् ।

छ. इति संज्ञितम्--रा. रा. ' भाऊसाहेब नगरकर ' इत्येतेषाम् ।

२५ शातातपस्मृतिः (३९६)

क. इति संज्ञितम्--रा. रा. ' महादेव चिमणाजी आपटे ' इत्येतेषाम् ।

ख इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

ग इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ' महादेव गोविन्द रानडे ' इत्येतेषाम् ।

घ. इति संज्ञितम्—वे. शा रा. ' मार्तण्ड दीक्षित बडलीकर ' इत्येतेषाम् ।

२६ संवर्तस्मृतिः (४११)

क. इति संज्ञितम्—रा. रा. ‘ महादेव चिमणाजी आपटे ’ इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ‘ महादेव गोविन्द रानडे ’ इत्येतेषाम् ।
ग. इति संज्ञितम्—रा. रा. ‘ महादेव चिमणाजी आपटे ’ इत्येतेषाम् ।
घ. इति संज्ञितम्—रा. रा. ‘ अण्णासाहेब विंचूरकर ’ इत्येतेषाम् ।
ङ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ‘ राघवाचार्य रामानुज ’ इत्येतेषाम् ।
च. इति संज्ञितम्—रा. रा. ‘ महादेव चिमणाजी आपटे ’ इत्येतेषाम् ।
छ. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. रा. ‘ मार्तण्ड दीक्षित बडलीकर ’ इत्येतेषाम्

२७ बौधायनस्मृतिः (४२९)

क. इति संज्ञितम्—कै. रा. रा. ‘ महादेव गोविन्द रानडे ’ इत्येतेषाम् ।
ख. इति संज्ञितम्—वे. शा. रा. ‘ राघवाचार्य रामानुज ’ इत्येतेषाम् ।

समाप्तेयं स्मृतिसमुच्चयादर्शपुस्तकोल्लेखपत्रिका ।

अथ मुद्रितस्मृतीनां वर्णानुक्रमतो नामनिर्देशः ।

		पृ०
१	अङ्गिरःस्मृतिः	१
२	अत्रिसंहिता	९
३	अत्रिस्मृतिः	२८
४	आपस्तम्बस्मृतिः	३५
५	औशनसस्मृतिः	४६
६	गोभिलस्मृतिः	४९
७	दक्षस्मृतिः	७२
८	देवलस्मृतिः	८५
९	प्रजापतिस्मृतिः	९०
१०	बृहद्यमस्मृतिः	९९
११	बृहस्पतिस्मृतिः	१०८
१२	यमस्मृतिः	११२
१३	लघुविष्णुस्मृतिः	११७
१४	लघुशङ्खस्मृतिः	१२४
१५	लघुशातातपस्मृतिः	१२८
१६	लघुहारीतस्मृतिः	१३६
१७	लघ्वाश्वलायनस्मृतिः	१४२
१८	लिखितस्मृतिः	१८२
१९	वसिष्ठस्मृतिः	१८७
२०	वृद्धशातातपस्मृतिः	२३२
२१	वृद्धहारीतस्मृतिः	२३६
२२	वेदव्यासस्मृतिः	३५७
२३	शङ्खलिखितस्मृतिः	३७२
२४	शङ्खस्मृतिः	३७४
२५	शातातपस्मृतिः	३९६
२६	संवर्तस्मृतिः	४११
२७	बौधायनस्मृतिः+	४२५

+ इयं स्मृतिः पश्चादुपलब्धाऽतोऽन्ते स्थापिता ।

अथ स्मृत्यभिहितविषयाणामनुक्रमणिका ।

१ अथाङ्गिरःस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
भारद्वाजादीन्प्रत्यङ्गिरस उक्तिः, अन्त्यजान्नभक्षणे द्विजन्मनां प्रायश्चित्तम्, चाण्डालकूपभाण्डोदकपाने प्रायश्चित्ताभिधानम्, अमेध्यदूषितजलपाने प्रायश्चित्तम्, इच्छयाऽमेध्यभक्षणेऽनिच्छयाऽमेध्यभक्षणे च प्रायश्चित्तम्, बलाकादीनां मांसभक्षणे प्रायश्चित्तम्, पतिताद्युपस्पृष्टतूलिकादीनां शुद्धिनिरूपणम्, रजकादिस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, श्वपाकभार्यागमने प्रायश्चित्तम्, उदक्यादिस्पर्शे आतुरस्य शुध्यभिधानम्, पुष्पवत्या आतुरायाः शुद्धिनिरूपणम्, ...	१
प्रारब्धदीर्घतपसां स्त्रीणां रजोदोषेऽपि तद्व्रताचरणेऽभ्यनुज्ञा, उच्छिष्टस्य चाण्डालादिस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, शवदूषितकूपोदकप्राशने प्रायश्चित्तम्, नीलीरक्तधारणात्संध्यादिकर्मणां वैफल्यकथनम्, नील्या रक्षणे विक्रये च ब्राह्मणस्य पातित्यबोधनम्, प्रमादान्नीलीमध्यगमने प्रायश्चित्तम्, नील्युपहतक्षेत्रस्थसस्यभक्षणे प्रायश्चित्तम्, पतिवत्न्या व्रताचरणान्नरकप्राप्तिः, रजस्वलायाः प्रेतायाः संस्कारादिकरणे निषेधः, वैकारिकरजःप्रादुर्भावे स्त्रीणामशुचित्वाभावनिरूपणम्, ...	२
रजस्वलायाश्चण्डालादिस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, रजस्वलास्पर्शप्रायश्चित्तानि, संहतानां बहूनां मध्य एकस्याशुचित्वे तदन्येषां दोषाभावाभिधानम्, सुराविण्मूत्रोपहतकांस्यस्य शुद्धिनिरूपणम्, गवाघ्रातादिकांस्यशुद्धिः, सुवर्णरूप्यादीनां शुद्धिहेतवः, दंपत्यादीनामन्तरागमने प्रायश्चित्तम्, मासं शूद्रान्नभोजिनः शूद्रत्वाभिधानम्, शूद्रान्नभोजने निन्दा, ...	
शूद्रसंपर्कादिकर्तुर्निन्दानिरूपणम्, ब्राह्मणाद्यन्नभक्षणे फलाभिधानम्, सूतकिनो जलपाने प्रायश्चित्तम्, जन्महानौ ब्राह्मणादीनामशौचकालः, मृतसूतकान्नभोजिनां तिर्यग्योनिजन्मकथनम्, मूत्रोच्चारं कृत्वा जलपाने प्रायश्चित्तम्, अरण्ये मूत्रपुरीषोच्चारकाले द्रव्यहस्तस्य शुद्धिनिरूपणम्, मूत्रोच्चारे भुञ्जानस्य प्रायश्चित्तम्, भोजनकालेऽशुचित्वप्राप्तौ निर्णयः, पङ्क्तिस्थेन कुत्सितान्नभक्षणे कृते प्रायश्चित्तम्, पङ्क्तिभेदनिर्णयः, वेदज्ञस्य दोषाभावानिरूपणम्, अगन्यगारादिषु पादुकाविसर्जनविधानम्, सपादुकयानेऽधिकारिनिरूपणम्, संस्कारादिषु भोजने प्रायश्चित्तम्, पुनर्भ्वादीनां लक्षणम्, तदन्नभोजने प्रायश्चित्तम् । ...	
स्त्रीधनोपजीविनामधोगतिः, राजान्नाद्यन्नभक्षणे फलाभिधानम्, चण्डालीस्पर्शे स्त्रीणां प्रायश्चित्तम्, शूद्रेषु भोज्यान्नानां दासादीनां निरूपणम्, अजापालादिसंस्पर्शे स्नानाभिधानम्, अजापाललक्षणम्, माहिषलक्षणम्, वृषलीलक्षणम्, विवाहात्प्राक्कन्याया रजोदर्शने मात्रादीनां नरकपातः, रजस्वलायाः कन्यायाः पाणिग्रहे दोषाभिधानम्, पितृकर्मणि माहिषादीनामग्राह्यत्वकथनम्, श्राद्धभोजने हविर्गुणा नोच्चारणीया इत्यादिविधिनिरूपणम्	
अभक्ष्यादिभक्षणे प्रायश्चित्तम्, तूलिकादिद्रव्याणां संशुद्धिः, रजस्वलयोरन्योन्यस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, रजस्वलायाश्चण्डालादिस्पर्शे	

विषयाः	पृष्ठाङ्काः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
प्रायश्चित्ताभिधानम्, दिवाकीर्त्यादिसंस्पर्शे स्नानविधिः। गोदुग्धादिशुद्धद्रव्यनिरूपणम्		गोघ्नप्रायश्चित्तम्।	७
		शवसूते सूतकप्राप्तौ निर्णयः, स्मृत्यध्ययने फलाभिधानम्, ...	८

इत्याङ्गिरःस्मृतिः।

---

२ अथात्रिसंहिता।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
अत्रिं प्रति मुनीनां प्रश्नः, मुनिभिः सहात्रेः सभाषणम्, स्मृतिश्रवणफलाभिधानम्, गुर्वर्थमौने फलकथनम्, द्विजातीनां धर्माः, द्विजातीनां वृत्त्यभिधानम्, शूद्रवृत्तिनिरूपणम्, स्वधर्माचरणे वर्णिनः फलाभिधानम्, धर्मव्यपेतानां दण्डे राज्ञः स्वर्गप्राप्तिः, सदाचारपरस्य शूद्रस्य स्वर्गप्राप्तिः, जपहोमादिषु प्रवर्तमानस्य शूद्रस्य वधः कर्तव्य इत्यभिधानम्, क्षत्रविट्पतनहेतूनां निरूपणम्	९	श्वशवादिदूषितगृहशुद्धिविधानम्, सूतकविषये निर्णयः	१२
ब्राह्मणस्य पातित्यहेतवः, ब्राह्मणसर्गे कारणाभिधानम्, नृपयज्ञनिरूपणम्, प्रजापालनाद्राज्ञः पुण्यप्राप्तिः, वसाशुक्रादिनृमलानामभिधानम्, वसादिमलानां शुद्धिसाधनम्, विप्रलक्षणम्, अनसूयालक्षणम्, शौचलक्षणम्, अनायासलक्षणम्, अस्पृहालक्षणम्, दमदानयोर्लक्षणम्, दयालक्षणम्, पूर्वोक्तलक्षणयुक्तस्य मोक्षाभिधानम्, ...	१०	उष्ट्र्यादिक्षीरपाने प्रायश्चित्तम्, सूतकान्नभक्षणे प्रायश्चित्तम्, विवाहोत्सवादिष्वन्तरामृतसूतके निर्णयः, व्याधितादिनित्यसूतकिनां निरूपणम्, परिवित्तेः प्रायश्चित्तम्, कुब्जवामनादिषु परिवेदने दोषाभावनिरूपणम्.	१३
इष्टापूर्तयोर्लक्षणम्, यमनियमानामभिधानम्, अपुत्रेण पुत्रप्रतिनिधिः कर्तव्य इत्यभिधानम्, गयामहिमवर्णनम्, मद्यभाण्डस्थितोदकपाने प्रायश्चित्तम्, संध्यालोपे प्रायश्चित्तम्, वृकश्वादिदष्टविषये प्रायश्चित्तम्.	११	चान्द्रायणविधिः, अतिकृच्छ्रविधिः, पर्णकृच्छ्राभिधानम्। सांतपनम्। महासांतपनम्, तप्तकृच्छ्रविधिः, वैदिककृच्छ्रव्रतम्, कृच्छ्रातिकृच्छ्रव्रतम्, पराकव्रतविधिः, सौम्यकृच्छ्राभिधानम्, व्यासकृतकृच्छ्रनिरूपणम्, ...	१४
सव्रतस्य श्वदंशनविषये प्रायश्चित्तम्, व्रतभ्रंशे प्रायश्चित्ताभिधानम्, ब्राह्मणाद्युच्छिष्टभक्षणे प्रायश्चित्तम्, श्वसंस्पृष्टस्य स्नानविधिः, श्वोच्छिष्टभक्षणे प्रायश्चित्तम्, प्रमादाद्विण्मूत्रप्राशने प्रायश्चित्तम्, अन्त्य-		स्त्रीशूद्रपतनहेतूनां निरूपणम्, जीवद्भर्तृकाया व्रताचरणेऽनधिकारः, योषितां सदा मेध्यत्वमित्यभिधानम्, अपात्रदाने निन्दा, आयसपात्रेणान्नदाने नरक इति निरूपणम्,	१५
		श्राद्धे मृन्मयपात्रेऽन्नदाने नरकाभिधानम्, भोजने पात्रनिर्णयः, यतिभिक्षादाने विधिनिरूपणम्, अनापदि भैक्षाचरणे प्रायश्चित्तम्, वज्रव्रतलक्षणम्, पञ्च महापातकानि, तत्प्रायश्चित्तानां निरूपणम्, स्त्रीवधप्रायश्चित्तम्, रजकादीनामन्नभक्षणे प्रायश्चित्तम्, अन्त्यजागमनादौ प्रायश्चित्तम्, चाण्डालभाण्डोदकपाने प्रायश्चित्तम्,	१६
		अन्त्यजादिसंस्पृष्टान्नभोजने प्रायश्चित्तम्, चाण्डालान्नभोजने प्रायश्चितम्, चाण्डालसंस्पृष्टवृक्षस्योपरि फलभक्षणे प्रायश्चित्तम्,	

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
एकवृक्षसमारूढयोर्ब्राह्मणचण्डालयोर्मध्ये ब्राह्मणस्य फलभक्षणे प्रायश्चित्तम्, म्लेच्छसंगतभार्यागमने प्रायश्चित्तम्, चण्डालादिस्त्रीगमने प्रायश्चित्तम्, तैलाभ्यक्तादीनां विण्मूत्रकरणे प्रायश्चित्तम्, असवर्णाद्गर्भोत्पत्तौ स्त्रीणां पातित्यम्, ...	१७
अन्त्यजानां निरूपणम्, अन्त्यजस्त्रीगमनादौ प्रायश्चित्तम्, म्लेच्छोपभुक्तस्त्रीविषयकप्रायश्चित्तम्, बलात्कारोपभुक्तस्त्रीविषयकप्रायश्चित्ताभिधानम्, चाण्डालसंस्पृष्टोदकपाने प्रायश्चित्तम्, श्लेष्मादिभिः संदूषितकूपोदकपाने प्रायश्चित्तम्, प्रमादात्सुरापानादौ प्रायश्चित्ताभिधानम्, चितिभ्रष्टायाः प्रायश्चित्तम्, ब्रह्मदण्डहतानां संस्कारनिर्णयः,	१८
भृग्वग्न्यनशनादिभिर्मृतानां संस्कारः, अतिदोहादिभिर्गोवधे प्रायश्चित्तम्, प्रसङ्गादष्टागवादिधर्महलानां निरूपणम्, काष्ठलोष्टादिभिर्गोवधे प्रायश्चित्तम्, शरभोष्ट्रादिहनने प्रायश्चित्तम्, मार्जारादिहिंसायां प्रायश्चित्तम्, दूषितवापीकूपादीनां शुद्धिकथनम्, गोदोहनादिविषये शुध्यभिधानम्, ...	१९
रेतोविण्मूत्रसंस्पृष्टकूपजलपाने प्रायश्चित्तम्, रेतोविण्मूत्रादिदूषितकुम्भस्थजलपानादौ प्रायश्चित्ताभिधानम्, आकरजद्रव्याणां शुध्यभिधानम्, एकपङ्क्त्युपविष्टानां मध्य एकेन नीलीग्रहणे सर्वेषामशुचित्वमित्यादिनिरूपणम्, देवयात्रादिषु स्पृष्टास्पृष्टिविषये दोषाभावबोधनम्, शूद्रेभ्य आरनालादिद्रव्यग्रहणेऽभ्यनुज्ञा, शूद्रजातिषु जलपाने प्रायश्चित्तम् आहिताग्नेर्महापातकवत्त्वे निर्णयः	२०
वृथापाक भुञ्जानस्य प्रायश्चित्तम्, श्रेष्ठस्य निर्गुणत्वे कनिष्ठस्य पाणिग्रहणेऽधिकारः, पतितसंसर्गे प्रायश्चित्तम्, चाण्डालीगमने प्रायश्चित्तम्, भोजने चाण्डालादिस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, पशुवेश्याभिगमने प्रायश्चित्तम्, गवां गमने प्रायश्चित्तम्, उदक्यादिस्पर्शे प्रायश्चितम्, ...	२१
रजस्वलायाः श्वानचण्डालादीनां स्पर्शे प्रायश्चित्तम्, रजस्वलयो रन्योन्यसंस्पर्शे प्रायश्चित्ताभिधानम्, उच्छिष्टसंस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, चर्मकारादिसंस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, श्वपाकच्छायाधिगमे प्रायश्चित्तम्, अभिशस्तप्रायश्चितम्, उष्ट्रयानादिसमारोहणे प्रायश्चित्तम्, ...	२२
पञ्चगव्यप्राशने शूद्रस्य प्रायश्चित्तम्, ऊनस्तन्यादीनां गवां दुग्धहोमे निषेधः, ब्रह्मौदनादिभोजने प्रायश्चित्तम्, हीनवर्णस्याभिवादने प्रायश्चित्तम्, वल्मीकादिमृत्तिकानामग्राह्यत्वेन बोधनम्	२३
पुरीषोत्सर्गादौ मौनधारणविधिः, ग्रहणोद्वाहादिषु नैमित्तिकदानाभिधानम्, कांस्यपात्रादिदाननिरूपणम्, कन्यादानप्रशंसा । सत्पात्रलक्षणम्, श्राद्धे वर्जनीयब्राह्मणानामभिधानम्, ...	२४
श्राद्धार्हा ब्राह्मणाः, इन्दुक्षये श्राद्धाकरणे प्रत्यवायः, श्राद्धदानप्रशंसा	२५
देवादिदशविधानां ब्राह्मणानां लक्षणाभिधानम्, श्राद्धादिषु ज्योतिर्विदादिब्राह्मणानामनर्हत्वनिरूपणम्, आविकादिब्राह्मणानामपूज्यत्वम्, क्रयक्रीतकन्यायाः पत्नीत्वाभावबोधनम्, ब्राह्मणादितोयानां निरूपणम्	२६
महागुरुनिपातेऽब्दं तीर्थस्नानादि न कर्तव्यमित्यादिविधिनिरूपणम्, स्मृतिधारणफलाभिधानम् ।	२७

इत्यत्रिसंहिता ।

३ अथात्रिस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
अत्रिं प्रति ऋषीणां प्रश्नः, प्राणायामविधिनिरूपणम्, योगप्रशंसा, प्राणायामलक्षणम्, प्राणायामफलम्, ...	२८
जपयज्ञाभिधानम्, गायत्रीजपफलम्, आहारशुद्ध्यभिधानम्, चान्द्रायणविधिः ...	२९
कर्मविपाकाभिधानम्, बलात्कारादिदूषितस्त्रीणां ग्राह्याग्राह्यनिर्णयः	३०
कांस्यादिद्रव्याणां शुद्धिः, सर्ववेदपावित्राणामभिधानम्	३१
सुवर्णदानादिप्रशंसा, रहस्यप्रायश्चित्तानि ...	३२
अभक्ष्यभक्षणादिदोषाणां प्रायश्चित्तनिरूपणम्	३३
ध्यानप्रशंसनम्, नैष्ठिकधर्मात्प्रच्यवने प्रायश्चित्ताभावकथनम्, प्रव्रजितापत्यानां जात्यन्तरत्वाभिधानम्	३३
ध्यानप्रयोजननिरूपणम्, ध्यानलक्षणम्, योगस्य षडङ्गत्वाभिधानम्, ...	३४

इत्यत्रिस्मृतिः ।

४ अथाऽऽपस्तम्बस्मृतिः ।

विषयाः :	पृष्ठाङ्काः ।
गोरोधनादिविषये प्रायश्चित्तम्, गोहत्याप्रायश्चित्तानि	३५
गोबन्धने नालीकेरादिरज्जूनां निषेधः, गो. शृङ्गादिभङ्गे प्रायश्चित्तम्, औषधदानादिकर्मनिमित्तायां गोर्विपत्तौ दोषाभावनिरूपणम्, प्रपादिषु जलपाने प्रायश्चित्तम्, अन्यखानितकूपादिषु स्नानपानयोः प्रायश्चित्तम् ...	३६
उदकशुद्धिनिरूपणम्, दूषितवापीकूपादीनां शुद्धिः, शवदूषितकूपोदकपाने प्रायश्चित्तम्, गृहेऽविज्ञातस्यान्त्यजातेर्निवसने प्रायश्चित्तम्, बालादिविषये प्रायश्चित्तम् ...	३७
चाण्डालकूपजलपानादौ प्रायश्चित्तम्, पानादिषूदक्यादिसंस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, अज्ञानाद्ब्राह्मणोच्छिष्टभक्षणे प्रायश्चित्तम्... ...	३८
वैश्यजात्युच्छिष्टभोजने प्रायश्चित्तम्, अन्त्योच्छिष्टाशने प्रायश्चित्तम्, श्वकाकोच्छिष्टभक्षणे प्रायश्चित्तम्, नीलीवस्त्रधारणे प्रायश्चित्ताभिधानम्, प्रमादान्नीलीमध्यगमने प्रायश्चित्तम्, नीलीभक्षणे प्रायश्चित्तम् ...	३९
वैकारिकरजःप्रादुर्भावे स्त्रीणामशुचित्वाभावनिरुपणम्, अन्त्यजादिस्पर्शे रजस्वलायाः प्रायश्चित्तम्, विवाहादिषु कन्याया रजोदर्शने प्रायश्चित्तम्, उच्छिष्टादीनां संस्पर्शे रजस्वलायाः प्रायश्चित्ताभिधानम् ...	४०
उदक्यादिस्पर्शे विप्रस्य प्रायश्चित्तम्, चाण्डालादीनां संस्पर्श आत्रेय्याः प्रायश्चित्ताभिधानम्, सुरादिदूषितकांस्यशुद्धिविधानम्, शुद्रान्नभोजने निन्दानिरूपणम्... ...	४१
सर्वतो रसादीनां ग्रहणे दोषाभावः, आपत्काले शूद्रान्नभोजने प्रायश्चित्ताभिधानम्, भुक्तान्नस्य विप्रस्य गुदस्रावे प्रायश्चित्तम्, अपेयपाने प्रायश्चित्तम्, अभक्ष्यभक्षणे प्रायश्चित्तम्, गृहस्थत्वं चिकीर्षूणां संन्यासिनां प्रायश्चित्तम्, मक्षिकाकेशदूषितान्नभोजने प्रायश्चित्तम्, ...	४२
याजकाद्यन्नभोजने प्रायश्चित्तम्, शुल्केन कन्यादाने दोषाभिधानम्, पुनर्भ्वाद्यन्नभक्षणे प्रायश्चित्तम्, रजकाद्यन्नभक्षणे प्रायश्चित्ताभिधानम्, उच्छिष्टादीनां संपर्के प्रायश्चित्तम्	४३
उदक्यागमने प्रायश्चितम्, अनाचान्तभुक्तोच्छिष्टस्य चण्डालादिस्पर्शे प्राय-	

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
श्चितम्, भुञ्जानस्य शुद्धिकालाभिधानम्, मोक्षाधिकारिणामभिधानम्	४४
अगम्यागमने प्रायश्चित्तम्, अग्निहोत्रत्यागे प्रायश्चित्तम्, विवाहोत्सवादिष्वन्तरा मृतसूतके सद्यःशुद्धिविधानम्, ...	४५

इत्यापस्तम्बस्मृतिः ।

५ अथौशनसस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
अनुलोमप्रतिलोमजात्यन्तराणां निरूपणम्, तद्धर्माभिधानं च, ...	४७
सच्छूद्रलक्षणम्	४८

इत्यौशनसस्मृतिः ।

६ अथ गोभिलस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
उपवीतप्रमाणाभिधानम्, आचमनविधिनिरूपणम्, वृद्धिश्राद्धे गौर्यादिमातृणां पूजाविधिः, वसोर्धारालक्षणम्, ...	४९
वृद्धिश्राद्धे युग्मब्राह्मणोपवेशननिरूपणम्, कर्मविशेषे दर्भविशेषाभिधानम्, दर्भप्रमाणम्, देवादिपरिचर्याविधिनिरूपणम्, पवित्रप्रमाणम्, पिञ्जुल्या लक्षणम्, अक्रियायास्त्रैविध्यनिरूपणम्, स्वशाखाश्रयमुत्सृज्य परशाखाश्रयाङ्गीकारे कर्मणो वैफल्यबोधनम्, कर्मणोऽयथात्वे तावत्कर्म पुनः कुर्यादित्यादिविधिनिरूपणम्, प्रधानस्याक्रियायां साङ्गं कर्म पुनः कुर्यादित्यादिबोधनम्	५०
वृद्धिश्राद्धे पिण्डप्रदानविधिः, ...	५१
वृद्धिश्राद्धकालाभिधानम्, परिवित्तिलक्षणम्, देशान्तरस्थादिविषये परिवेत्तृत्वदोषाभावः, अग्न्याधानविधिः, ...	५२
शमीगर्भलक्षणम्, अरण्योर्मानाभिधानम्, प्रमन्थादीनां प्रमाणम्, मन्थनविधिः...	५३
स्रुवादिपात्राणां लक्षणम्, समिल्लक्षणम्, इध्मप्रमाणम्, ...	५४
अग्नीनां प्रादुष्करणकालः, होमकालाभिधानम्, क्षिप्रहोमेषु परिसमूहनादीनां निषेधः, असमिद्धाग्निहवने रोगोत्पत्तिनिरूपणम्, दन्तधावनविधिः, ...	५५
संध्योपासनाविधिः, ...	५६
ब्रह्मयज्ञः, तर्पणविधिः, ...	५७
वैश्वदेवः,बलिकर्मविधिः,ऋग्वेदाद्यध्ययने फलम्	५८
आज्यस्थालीविधानम्, चरुस्थाल्यभिधानम्, दर्व्यादीनां प्रमाणम्, ...	५९
अमावास्यानिर्णयः, जीवत्पितृकादिविषये निर्णयः	६०
शङ्कुप्रमाणम्, पितृयज्ञाभिधानम्	६१
पिण्डनिर्वापणम्, एककर्मविषये पक्षान्तराभिधानम्, वैवाहिकहोमविषये विशेषाभिधानम्	६२
अग्नावन्यहोमे प्रायश्चित्तादिनिर्णयः, भूतप्रवाचने पत्न्यसंनिधाने निर्णयः, कार्यवतोऽग्निहोत्रिणः प्रवसनविधिः	६३
पत्युः प्रतिकूलाचरणे स्त्रीणां नरकप्राप्तिः, अनुकूलाचरणे प्रशंसा, दंपत्योरसमक्षं हो-	

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
मे कृते होमस्य वैफल्यबोधनम्। आग्निदाहे-मारण्योर्नाशे पुनराधानम् अग्निहोत्रिणो भार्यामरणे विधिनिरूपणम्	६४
अग्निहोत्रेण भार्यादाह आहिताग्नेः स्त्रीत्वप्राप्तिर्भार्यायाश्च पुंस्त्वप्राप्तिकथनम्, पुनराधानकर्मणि विशेषाभिधानम्, होमासमर्थविषये विधिनिरूपणम्, आहिताग्नेरग्न्येष्टिविधिः, ...	६५
अग्निहोत्रिणो विदेशमरणे विधिनिरूपणम् ...	६६
आहिताग्निभार्याभरणे संस्कारविधिः, सृतके संध्यादिकर्मणां त्यागः, षोडशश्राद्धाभिधानम्, षाण्मासिकश्राद्धकालः	६७
नवयज्ञेन विना नवान्नभोजने प्रायश्चित्तम्, गोयज्ञादिकर्मसु निर्वापाभिधानम्, ...	६८
गोयज्ञकर्मणः कालः, नवयज्ञकालाभिधानम्, अन्वाहार्यलक्षणम्, होमद्वयात्ययादौ पुनराधानम्	६९
उपाकर्मणः फलनिरूपणम्, सूतकादिना श्रवणाकर्मलोपे कर्मविशेषाभिधानम्	७०
पञ्चयज्ञानां निरूपणम्	७१

इति गोभिलस्मृतिः।

---

७ अथ दक्षस्मृतिः।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
उपनयनात्प्राग्बालस्य भक्ष्याभक्ष्यादिविषये दोषाभावः, नैष्ठिकोपकुर्वाणकब्रह्मचारिणोरभिधानम्, अनाश्रमिणः प्रायश्चित्तनिरूपणम्, ...	७२
द्विजानां दिनकृत्यानिरूपणम्, प्रातःस्नानविधिः, प्रात स्नायिनः प्रशंसा, आग्नेयादिस्नानानामभिधानम्, प्रजापत्यादितीर्थनिरूपणम्	७३
आचमनविधिः, देवादिकार्याणां, कालाभिधानम्, वेदाभ्यासस्य पञ्च प्रकाराः, पोष्यवर्गनिरूपणम्	७४
स्नानीयमृत्तिकाभिधानम्, नित्यस्नानभेदाः, कालविशेषे यमुनायां यमतर्पणविधिनिरूपणम्	७५
गृहाश्रमिणां प्रशंसा, अदत्त्वा भोजने नरकाभिधानम्, विभागशीलादिगुणयुक्तस्य गृहस्थस्य स्वर्गप्राप्तिकथनम्, गृहस्थगुणानां निरूपणम्, स्वाध्यायाभ्यसनविधिः	७६
गृहस्थोन्नतिकारकसुधावस्तूनामभिधानम्, गृहस्थस्य नव कर्माणि, गृहस्थस्य विकर्मणां निरूपणम्	७७
गृहस्थस्य गोप्यागोप्यवस्तुनिरूपणम्, अदेयवस्त्वभिधानम्, न्यायागतद्रव्यस्य विनियोगाभिधानम्	७८
स्त्रीगुणानां निरूपणम्	७९
शौचविध्यभिधानम्, बाह्याभ्यन्तरभेदेन शौचस्य द्वैविध्यम्, गृहस्थादीनां बाह्यशुद्धिनिरूपणम्	८०
जन्ममृत्युनिमित्ताशौचाभिधानम्, राजर्त्विग्दीक्षितादीनां सद्यःशौचनिरूपणम्, अस्नातादीनां सूतकित्वेन बोधनम्, यज्ञादिकर्मस्वशौचापवादः	८१
योगाभिधानम्, योगस्य षडङ्गत्वनिरूपणम्-योगसाधनोपायाभिधानम्	८२
ध्यानयोगनिरूपणम्, दण्डाधिकारिणो निरूपणम्, त्रिदण्डिलक्षणाभिधानम्, यतिधर्माः, ...	८३
यतिसपर्यायाः फलाभिधानम्, योगिप्रशंसा, द्वैतपक्षाभिधानम्· अद्वैतमतनिरूपणम्,	८४

इति दक्षस्मृतिः।

अथ देवलस्मृतिः ।

विषयाः — पृष्ठाङ्काः
श्रिशङ्कुदेशस्य वर्जनीयत्वेनाभिधानम्, म्लेच्छैर्नीतानां विप्रादीनामपेयादिपानादौ प्रायश्चित्तनिरूपणम्, सिन्धुसौवीरसौराष्ट्रादिदेशगमने प्रायश्चित्ताभिधानम्, बलाद्दासीकृतेत्यादिविषये प्रायश्चित्तनिरूपणम् ८५
म्लेच्छैर्बलान्नीतस्य संवत्सराद्युषितस्य शूद्रस्य प्रायश्चित्तविधिनिरूपणम्, बलान्नीतक्षत्रियादीनां प्रायश्चित्तम्, बलान्म्लेच्छैर्नीतानां स्त्रीणां विषये प्रायश्चित्तम् ८६
अन्योन्यसंस्पर्शे रजस्वलायाः प्रायश्चित्तम्, म्लेच्छैर्हृतानामभक्ष्यादिभक्षणे प्रायश्चित्तम्, म्लेच्छाद्गर्भधारणे स्त्रीणां प्रायश्चितम्, म्लेच्छैर्बलाद्गृहीतस्य शुद्ध्यभिधानम्, म्लेच्छैः सहोषितस्य प्रायश्चित्तम्, ... ८७
सभायां म्लेच्छस्पर्शे प्रायश्चितम्, म्लेच्छत्वमापन्नाया मातुर्मरणे निर्णयः, म्लेच्छत्वमापन्नस्य पितुर्मरणे निर्णयः, पञ्चगव्यविधानम्, व्यासकृतकृच्छ्राभिधानम्, प्रायश्चित्तार्थतिलहोमादिनिरूपणम्, म्लेच्छवासे प्रायश्चित्तम्, ... ८८
सांतपनकृच्छ्रम्, महासांतपनलक्षणम्, पर्णकृच्छ्रविधिः, तप्तकृच्छ्राभिधानम्, पादकृच्छ्रादीनामाभिधानम्, कृच्छ्रचान्द्रायणविधिः, ... ८९

इति देवलस्मृतिः ।

९ अथ प्रजापतिस्मृतिः ।

विषयाः — पृष्ठाङ्काः
आमर्णं प्रति रुचेः प्रश्नः, श्राद्धकालाभिधानम्, ... ९०
वृद्धिश्राद्धे फलनिरूपणम्, श्राद्धकर्तुः प्रशंसा, युगादीनामभिधानम्, संक्रान्त्यादिपर्वसु दानमहिमनिरूपणम्, अष्टकादिषु पिण्डदानविधिः ९१
श्राद्धदेशाः, श्राद्धपाकार्हस्त्रीणामभिधानम्... ९२
ब्राह्मणनिमन्त्रणम्, श्राद्धार्हब्राह्मणानां निरूपणम् ९३
श्राद्धे वर्ज्यब्राह्मणाः, श्राद्धभोक्तृनियमाः श्राद्धकर्तृनियमनिरूपणम्, श्राद्धे दर्भाः ... ९४
श्राद्धोपादेयानि, श्राद्धेऽपासनीयानि, पात्राणि, ९५
श्राद्धे वर्ज्यानि, श्राद्धे मांसानि ९६
श्राद्धकालाभिधानम् ९७
श्राद्धे ब्राह्मणसंख्या, इष्टिश्राद्धादिषु क्रतुदक्षादिदेवानां निरूपणम्, पार्वणानामभिधानम्, ९८

इति प्रजापतिस्मृतिः ।

१० अथ बृहद्यमस्मृतिः ।

विषयाः — पृष्ठाङ्काः
आदिदष्टस्य प्रायश्चित्तम्, अलाभिमन्थनभ्रष्टानां प्रायश्चित्तम्, चण्डालभाण्डोदकपाने प्रायश्चित्तम्, चाण्डालान्नभक्षणे प्रायश्चित्तम्, चाण्डालिकादिगमने प्रायश्चित्तम् ९९

विषयानुक्रमणिका।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
सुरापाने प्रायश्चित्तम्, गोमांसभक्षणे प्रायश्चित्तम्, चान्द्रायणविधिनिरूपणम्, पितृव्यभार्यादिगमने प्रायश्चित्तम्, मात्रादिगमने प्रायश्चित्तम्, रात्रौ चाण्डालस्पर्शे रजस्वलायाः प्रायश्चित्तम्, ...	१००	प्रायश्चित्तम्, गोरोधनादिषु प्रायश्चित्तम्, गोघ्नप्रायश्चित्तानि, पञ्चमहापातकप्रायश्चित्तानि, उपपातकप्रायश्चित्ताभिधानम्,	१०४
असच्छूद्रान्नभोजने प्रायश्चित्तम्, वृषलीसेवने प्रायश्चित्तम्, माहिषकादीनां लक्षणम्, कन्याया रजोदर्शने मात्रादीनां नरकप्राप्तिः, अजाविकादिसंस्पर्शे प्रायश्चित्तम्,	१०१	धर्मशास्त्रमज्ञात्वा प्रायश्चित्तदापने निर्णयः, अष्टशाल्यादिमरणे प्रायश्चित्तम्, दुर्मृत्युमृतानां शुद्ध्यर्थं प्रायश्चित्ताभिधानम्, स्त्रीणां व्यभिचारे प्रायश्चित्तम्, विधवागमने प्रायश्चित्तम्, मानसवाचिकादिपापापनोदने प्रातःसंध्यादिविधानम्, ...	१०५
श्राद्धे वर्जनीयब्राह्मणाः, सत्पात्रब्राह्मणानां निरूपणम्, उच्छिष्टादिसंस्पर्शे प्रायश्चित्तम्,	१०२	सत्पात्रब्राह्मणलक्षणम्, राजप्रतिग्रहे निन्दा, बलाद्दामीकृतेत्यादिविषये प्रायश्चित्तम्,	१०६
अभक्ष्यभक्षणादिविषये प्रायश्चित्तम्, रजस्वलास्पर्शप्रायश्चित्तानि	१०३	श्राद्धकाले पत्न्यां रजस्वलायां निर्णयः, अपुत्रस्य दायादाभिधानम्, भा निर्णयनिरूपणम्, विवादादिनिर्णयः, ...	१०७
प्रच्छन्नपापिनां गतिनिरूपणम्, कपिलावधे			

इति बृहद्यमस्मृतिः।

११ अथ बृहस्पतिस्मृतिः।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
सुवर्णदानादिमहिमवर्णनम्, भूमिदानफलनिरूपणम्, गोचर्मलक्षणम्, अन्नदादीनां प्रशंसा, ...	१०८	अन्यायेन भूमिहरणे फलाभिधानम्, कन्यानृतादिविषये दोषानिरूपणम्, ब्रह्मस्वहरणे फलम्, सत्पात्रलक्षणम्, ...	११०
अतिदानानामभिधानम्, नीलवृषलक्षणम्, नीलवृषदानफलम्, भूमिहर्तुर्निन्दा, सुवर्णदानादीनां फलनिरूपणम्, ...	१०९	तडागादिनिर्माणे फलाभिधानम्, दीपादिदानानां फलनिरूपणम्, अनाशकादिव्रतानां फलनिरूपणम्, ...	१११

इति बृहस्पतिस्मृतिः।

१२ अथ यमस्मृतिः।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
भुञ्जानस्य चण्डालादिस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, भोजने गुदस्रावादौ प्रायश्चित्तम्, अधोच्छिष्टस्य चण्डालादिस्पर्शे प्रायश्चित्तनिरूपणम्, ऊर्ध्वोच्छिष्टस्य संस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, श्वमातङ्गादीनां संस्पर्शे रजस्वलायाः प्रायश्चित्ताभिधानम्, ...	११२	भर्तुः शुश्रूषामकुर्वत्या दण्डाद्यभिधानम्, अपतितबन्धुत्यागे दण्डः, रज्ज्वादिभिरात्मत्यागिनाममेध्यलेपनाभिधानम्, जलाद्युद्बन्धनभ्रष्टादीनां प्रायश्चित्तम्, अज्ञानाच्चण्डालान्नभक्षणे प्रायश्चित्तम्, अन्त्यजलक्षणम्, अन्त्यजान्नभक्षणे तत्स्त्रीगमने च प्रायश्चि-	

विषयाः	पृष्ठाङ्काः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
त्तम्, मात्रादिगमने प्रायश्चित्तम् । ...	११३	इष्टापूर्तयोः फलकथनम्, पञ्चगव्यविधानम्, सूतकसंपाते निर्णयः, श्राद्धस्य पञ्चविधत्वम्, अस्थिसंचयनकालः, वृषोत्सर्गफलनिरूपणम्	११५
गोहत्याप्रायश्चित्तम्, काष्ठादिभिर्गोवधे प्रायश्चित्ताभिधानम्, प्रायश्चित्ताङ्गवपनस्य स्त्र्यादिविषयेऽपवादः, कृमिदष्टादिविषये प्रायश्चित्तनिरूपणम् ।	११४	अप्सु जलाञ्जलिविधानम्, ...	११६

इति यमस्मृतिः ।

१३ अथ लघुविष्णुस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
सीमन्तोन्नयनम्, जातकर्मादिसंस्काराणामभिधानम्, क्षत्रियवैश्ययोरुपनयनकालः, ब्रह्मचारिधर्माः ।	११७	प्रव्रजितधर्माः ।	१२०
नैष्ठिकलक्षणम्, गृहस्थधर्माः, प्रातःकृत्यम्, माध्याह्निकविधिः, सायंतनविधिनिरूपणम् ।	११८	भिक्षुप्रकाराः, कुटीचकादिभिक्षूणां लक्षणानि, भिक्षुपात्राणि, यतेः कांस्यपात्रभोजने दोषः,	१२१
अतिथिसपर्याभिधानम्, गृहमेधिनां वृत्तिभेदेन चतुष्प्रकाराः, श्रौतस्मार्तकर्माननुष्ठाने दोषाभिधानम्, वानप्रस्थधर्माभिधानम् ।	११९	ब्रह्मचार्यादीनां स्वाश्रमात्पुनरावर्तने दोषाभिधानम्, क्षत्रियधर्मनिरूपणम्, वैश्यकर्माभिधानम्, शूद्रधर्माः, शूद्रस्य पञ्चयज्ञविधिनिरूपणम्, शूद्रजातेर्द्वैविध्यबोधनम् ।	१२२

इति लघुविष्णुस्मृतिः ।

१४ अथ लघुशङ्खस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः	विषयाः	पृष्ठाङ्काः
इष्टापूर्तकर्मणोः फलाभिधानम्, पादपप्ररोहणे फलनिरूपणम्, गङ्गायामस्थिप्रक्षेपे स्वर्गप्राप्तिः, वृषोत्सर्गः, एकोद्दिष्टं परित्यज्य पार्वणश्राद्धकरणे दोषाभिधानम्, ...	१२४	चण्डालघटमध्यस्थजलपाने प्रायश्चित्तम्, श्वानचाण्डालसंस्पर्शे रजस्वलायाः प्रायश्चित्तम्, गवामस्थिमङ्गे प्रायश्चित्तम्, गोरोधनादिषु प्रायश्चित्तम्, औषधदानादिकर्मनिमित्तायां गोर्विपत्तौ दोषाभावनिरूपणम्, ...	१२६
स्त्रियाः सपिण्डीकरणे निर्णयः, आयसपात्रेणान्नदाने दोषः, श्राद्धभोक्तृनियमाः, नवश्राद्धादिभोजने प्रायश्चित्तम्, सर्पविप्रहतादीनां श्राद्धाचरणे निषेधः, ब्रह्मघातकलक्षणम्, स्पष्टप्रायश्चित्तनिरूपणम् । ...	१२५	मृताशौचम्, अर्धवाससो जपहोमादिक्रियाणां निन्दा, आत्मनः संकीर्णत्वदर्शने तिलहोमादिविधिनिरूपणम्, ...	१२७

इति लघुशङ्खस्मृतिः ।

१५ अथ लघुशातातपस्मृतिः

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
ब्रह्महत्याप्रायश्चित्तम्, सुरापाने प्रायश्चित्तम्, ब्राह्मणसुवर्णहरणे प्रायश्चित्ताभिधानम्, गुरुदाराभिगमनादिप्रायश्चित्तम्, उष्ट्रया-दिक्षीरपाने प्रायश्चित्तम्, अनुदकमूत्रपुरी-षकरणे प्रायश्चित्तम्, मृतवत्सायाः क्षीर-पाने प्रायश्चित्तम्, उपपातकाभिधानम् ।	१२८
शूद्रवधादौ प्रायश्चित्तम्, सगोत्रासप्रवरयो-र्विवाहे प्रायश्चित्तम्, कन्यापरीक्षणम्, परिवेत्तृलक्षणं, क्लीबादिषु विद्यमानेषु परि-वेदने दोषाभावनिरूपणम्, वेदविक्रयस्य षड्विधत्वम्, वैश्वदेवमकृत्वा भुञ्जानस्य काकयोनिसंप्राप्तिनिरूपणम्	१२९
अतिथिलक्षणम्, भिक्षादीनां लक्षणाभिधानम्, व्यवायसेवने प्रव्रजितस्य नरकपातः, विवाहात्प्राक्कन्याया रजोदर्शने पितुर्भ्रूणह-त्यानिरूपणम्, दन्तधावनविधिः, ...	१३०
बहुश्रुतविषये दानाभिधानम्, दानभोजनयोः संनिकृष्टब्राह्मणव्यतिक्रमे दोषः, श्वदष्ट-स्य प्रायश्चित्तम्, कृमिदष्टप्रायश्चित्तम्, श्राद्धे ब्राह्मणोपवेशनविधिनिरूपणम्, ...	१३१
श्राद्धे दौहित्रादीनां प्रशंसनम्, कुतपकाल-लक्षणम्, देशविशेषात्संध्याफलविशेषाभि-धानम्, गणान्नादिभोजने प्रायश्चित्तम्, अज्ञानात्सूतकान्नभोजने प्रायश्चित्तम्, ...	१३२
चितिवृक्षादिसंस्पर्शे प्रायश्चित्तम, मण्डलकरणे हेतुनिरूपणम्, ब्राह्मणादीनां मण्डलानि, अर्कसंक्रान्त्याः पुण्यकालः	१३३
दानप्रशंसा, ब्रह्मकूर्चाभिधानम्, स्नेहादिनाऽ-नुग्रहकरणे दोषनिरूपणम्, ...	१३४

इति लघुशातातपस्मृतिः ।

१६ अथ लघुहारीतस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
श्वादिविष्ठासंस्पर्शेऽधोच्छिष्टस्य प्रायश्चित्तम्, ऊर्ध्वोच्छिष्टस्य काकादिविष्ठास्पर्शे प्राय-श्चित्तम्, रजस्वलायाः श्वादिसंपर्के प्रायश्चि-त्तम्, विण्मूत्रग्रहणादौ प्रायश्चित्ताभिधा-नम्, चण्डालोदकपाने प्रायश्चित्तम्	१३६
वैराग्यादिना शिखाछेदने प्रायश्चित्तम्, ब्रह्मसूत्रं विनोपस्पर्शने प्रायश्चित्तम्, ब्रह्मसूत्रेण विना भोजने प्रायश्चित्तम्, शूद्रान्नभोजने ब्रह्मचारिणः प्राय-श्चित्तम्, क्षत्रियादीनामुच्छिष्टाशने प्राय-श्चित्तम्, गवामस्थिभङ्गादौ प्रायश्चि-त्तम्, प्रायश्चित्तासमर्थविषये विशेषा-भिधानम्...	१३७
ताम्बूलादिषूच्छिष्टदोषाभावनिरूपणम्, द्रव्य-वृद्धिविषये निर्णयः, आमिषभाण्डपक्वाशने प्रायश्चित्तम्, उभयमुखीदाने फलाभिधा-नम्, अशौचसंपाते निर्णयः	१३८
परिणीतकन्यायाः पितृगोत्रनिवृत्तिकालाभि-धानम्, दायादानां निरूपणम्, मृत्तिका-ग्रहणविधिः, श्राद्धभोक्तृनियमाः, एको-द्दिष्टश्राद्धविधिनिरूपणम्, ...	१३९
अशौचसंपाते निर्णयः, मृताशौचम्, आचा-र्यादीन्निर्हृत्य व्रती व्रतान्न वियुज्यत इत्या-दिविधिनिरूपणम्, कुतपानामभिधानम्, रात्रौ श्राद्धनिषेधः...	१४०

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
राहुदर्शने दानादीनां विधानम्, नवश्राद्धलक्षणम्, कुतपकालस्य लक्षणम्, श्राद्धे रौहिणकालस्य प्राशस्त्यबोधनम्, पितृप्रसादफलनिरूपणम्	१४१

इति लघुहारीतस्मृतिः ।

१७ अथ लघ्वाश्वलायनस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
आचारप्रकरणम्, गृहस्थधर्माः, ब्रह्मचारिधर्माभिधानम्, ब्राह्मणस्य षट्कर्माणि, मलमूत्रोत्सर्गे गृहस्थादीनां शौचविधिनिरूपणम्, दन्तधावनम्, स्नानविधिः, ...	१४२
अशक्तविषये मन्त्रस्नानाभिधानम्, वस्त्रधारणविधिः, आचमनविधिः, संध्योपासनम्	१४३
गायत्रीजपः, प्रातर्होमविधिः, अग्न्युपस्थानम्, समित्प्रतपनमन्त्रः, कालद्वये होमासमर्थस्य सायमाज्याहुतिविधानम्, ...	१४४
आसन्नकालस्य होमद्वयाभिधानम्, पत्न्यसांनिध्ये होमस्य वैफल्यम्, पोष्यवर्गनिरूपणम्, मध्याह्ने स्नानादिविधिः, ब्रह्मयज्ञविधानम्, ...	१४५
देवर्षिपितृतर्पणम्, ...	१४६
अन्नशुध्यर्थं वैश्वदेवविधिः, ...	१४७
भूतबलिः, अतिथिभ्यो भिक्षादानम्, परान्नत्यागिनामामान्नदानविधिः, भोजनविधिः, उच्छिष्टादिसंपर्के प्रायश्चित्तम्, ...	१४८
पात्रचालनविधिः, स्नेहाक्तपर्युषितान्नभक्षणेऽभ्यनुज्ञा, दुहित्रन्नभोजने नरकाभिधानम्, सायंतनकृत्यम्, ...	१४९
स्थालीपाकविध्यभिधानम्, ...	१५०
स्थाल्यादीनां प्रमाणनिरूपणम्, पूर्णपात्रस्थापनादिकर्मनिरूपणम्, ...	१५१
आज्योत्पवनम्, स्रुवसंस्कारादिकर्माभिधानम्,	१५२
स्वरवर्णादिलोपोत्थपापनिर्हरणप्रायश्चित्ताहुतिविधानम्, अग्न्युपस्थानादिकर्मनिरूपणम्, गर्भाधानसंस्कारविधिः, ...	१५३
पुंसवनानवलोभनसीमन्तोन्नयनसंस्कारकथनम्, जातकर्मसंस्कारः, ...	१५५
नामकरणम्, निष्क्रमणम्, अन्नप्राशनम्, ...	१५६
चौलविधिः, ...	१५७
उपनयनप्रकरणम्, ...	१५८
महानाम्न्यादिव्रतानि	१६०
उपाकर्म, ...	१६१
उत्सर्जनविधिः, गोदानविधिनिरूपणम्, ...	१६२
विवाहप्रकरणम्, गृहस्थाश्रमप्रशंसा, कन्यानिरीक्षणम्, स्नातकादीनां मधुपर्कार्चनविधिः,	१६३
कन्यादानम्, वधूवरयो रक्षार्थं कङ्कणबन्धनविधिनिरूपणम्, कन्यकाकण्ठे मणिसूत्रबन्धः, विवाहहोमः	१६४
गृहप्रवेशविधानम्, ...	१६५
पत्नीकुमारोपवेशनम्, **अधिकारिनियमप्रकरणम्**	१६६
नान्दीश्राद्धकालाभिधानम्, माङ्गलिककर्मणि वर्ज्यानि, ...	१६७
प्रेतकर्मविधिनिरूपणम्, प्रेतकर्मण्यौरसपुत्रादीनामधिकारः, नग्नदेहदहने निषेधः, तिलाञ्जलिः, नवश्राद्धकालः, ...	१६८
क्षौरकालः, वृषोत्सर्गः, षोडश श्राद्धानि, सपिण्डीकरणविधिः, ...	१६९
चाण्डालहतविप्रस्य षडब्दप्रायश्चित्तम्, खट्वोपर्यन्तरिक्षे वा मरणे प्रायश्चित्तम्, प्रायश्चित्तं विना प्रेतदहने प्रेतकार्यस्य नैष्फल्यबोधनम्, औपासनाग्न्यादिभिः साग्निकादीनां दाहादिविधिः	१७०

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
सहानुमृतयोः पित्रोः श्राद्धे शाकपाकादिनिर्णयः, नैमित्तिकश्राद्धकालाः, सूतकमृतकयोः श्राद्धकर्मनिषेधः, सापिण्ड्यनिरूपणम्, सपिण्डानां मृताशौचम्, पितृमरणे पुत्रस्याऽऽशौचविधानम्	१७१
लोके निन्द्यप्रकरणम्, क्रियाहीनादीनां सदाऽशुचित्वाभिधानम्, माहिषेयादिजातिनिरूपणम्, मोहाद्विधवाविवाहे प्रायश्चित्तम्, गोलकादिनिन्द्यजात्यभिधानम्, ...	१७२
ब्राह्मणादीनां यजनादिकर्माभिधानम्, कर्मकालेऽशुचिस्पर्शे शुद्धिनिरूपणम्, उदक्यादिस्पर्शे स्नानाद्यभिधानम्, अश्नत उच्छिष्टस्पर्शने विशेषकथनम्, ...	१७३
वेदविद्द्विजहस्तेन सेवाग्रहणे धर्मादीनां हानिः, परदेवार्चकादीनां शूद्रत्वाभिधानम्,	
श्राद्धप्रकरणम्	१७४
श्राद्धे ब्राह्मणोपवेशनम्, आसनम्, अर्घ्यदानम्,	१७५
पितृपूजनम्, मण्डलकरणम्, पात्राणि, अग्नौकरणम्, परिवेषणेऽधिकारिणः, अन्ननिवेदनम्, ...	१७६
गायत्रीजपादि, कृणुष्वेत्यादिसूक्तपाठः, ब्राह्मणतृप्तिप्रश्नः, पिण्डदानविधिः, पिण्डपूजनम्, ...	१७७
दक्षिणाप्रदानम्, स्वधावाचनम्, प्रार्थना, ब्राह्मणविसर्जनम्, ...	१७८
श्राद्धोपयोगिप्रकरणम्, श्राद्धात्पूर्वं ब्रह्मयज्ञकरणे कर्मणो वैफल्यम्, श्राद्धात्पूर्वं पित्रोस्तर्पणेऽधोगतिः, ज्येष्ठस्यानग्निकत्वे कनिष्ठस्य साग्निकत्वेऽग्नौकरणहोमेऽधिकारिनिर्णयः, ...	१७९
श्राद्धे ब्राह्मणसंख्या, स्वशाखात्यागिनो निन्दा, श्राद्धकालाः, पित्रोः श्राद्धातिक्रमे दोषाभिधानम्, ...	१८०

इति लघ्वाश्वलायनस्मृतिः।

---

१८ अथ लिखितस्मृतिः।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
इष्टापूर्तकर्मणोः प्रशंसा, पादपानां प्ररोपणे फलकथनम्, इष्टलक्षणम्, वृषोत्सर्गफलनिरूपणम्, गयाशिरसि पिण्डदानफलम्, षोडश श्राद्धानि, संक्रान्त्यादिषु पिण्डसंख्याभिधानम्, ...	१८१
उदकुम्भदानम्, अग्निस्थाननिरूपणम्, अपुत्रिणामेकोद्दिष्टश्राद्धविधानम्, ...	१८३
दर्भकृष्णाजिनादीनां निर्माल्यताभावबोधनम् वृद्धौ श्राद्धत्रयविधिः, क्रतुदक्षादिविश्वदेवानामभिधानम्, श्राद्धे मृन्मयपात्रेऽन्नदाने नरकः, ...	१८४
श्राद्धं कृत्वा परश्राद्धभोजिनो निन्दा, श्राद्धकर्तृनियमाः, श्राद्धभोक्तृनियमाः, नवश्राद्धादिषु भुञ्जानस्य प्रायश्चित्तम्, सर्पविप्रहतादीनां श्राद्धकर्मकरणे निषेधः, तप्तकृच्छ्रविधिः, पतितान्नादिभोजने प्रायश्चित्तम्, ब्रह्महादिषु स्नेहादिनाऽनुग्रहे दोषः,	१८५
कुब्जवामनादिषु परिवेदने दोषाभावनिरूपणम्, गोवधसमानि, चण्डालघटोदकपाने प्रायश्चित्तम्, अशौचसंपाते निर्णयः,	१८६

इति लिखितस्मृतिः।

विषयानुक्रमणिका ।

१९ अथ वसिष्ठस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
धर्मजिज्ञासा, धर्माचरणस्य फलाभिधानम्, धर्मलक्षणम्, आर्यावर्तलक्षणम्, एनस्वि-निरूपणम्, पञ्च महापातकानि,... ...	१८७
उपपातकाभिधानम्, ब्राह्मादिविवाहानां लक्षणम्, ब्राह्मणादीनामाचाराः, ब्राह्मण दिवर्णानां निरूपणम्, ...	१८८
ब्राह्मणादीनां प्रधानकर्माणि, ...	१८९
ब्राह्मणस्य पातित्यहेतवः, कृषिधर्मनिरूपणम्, ...	१९०
वार्धुषिकान्नभक्षणे ब्राह्मणराजन्ययोर्निषेधः वार्धुषिकलक्षणम्, मासिकावृद्धिग्रहणविधानम्, अश्रोत्रियादीनां शूद्रसधर्मत्वाभिधानम्,	१९१
आततायिवधे दोषाभावः, आततायिनां कथनम्, त्रिणाचिकेतादिपङ्क्तिपावनानां निरूपणम्, परिषल्लक्षणम्, आचार्यलक्षणम्, उपस्पर्शविधिः, ...	१९२
स्वापादिषु पुनराचमनविधिः, श्वहतमृगादीनां शुचित्वाभिधानम्, तैजसादिपात्राणां शुद्धिः, ...	१९३
भूमिशुद्धिः, मद्यादिभिः संस्पृष्टस्य शुद्ध्यभावबोधनम्, दैवादितीर्थानि, शूद्रस्यासंस्कारे हेत्वभिधानम्, मधुपर्कादिषु पशुहिंसनम्, ...	१९४
शावाशौचनिरूपणम्, ...	१९५
आत्रेयीधर्माः, ...	१९६
आचारप्रशंसा, हीनाचारस्य निन्दा, ...	१९७
नद्यादिषु मूत्रपुरीषोत्सर्गनिषेधः, शौचार्थं मृत्तिकादानम्, भोजने मुन्यादीनां ग्राससंख्या, ब्राह्मणादीनां लक्षणम्, शूद्रान्नाभ्यवहारे निन्दा, ...	१९८
सत्पात्रलक्षणम्, असत्पात्रदाने निन्दा, अञ्जलिना जलं न पिबेदित्याद्याचारनिरूपणम्, शिष्टब्राह्मणलक्षणम्, ब्रह्मचारिधर्माः, ...	१९९
गृहस्थधर्माः, ...	२००
वानप्रस्थधर्माः, प्रव्रजितधर्माः	२०१
वैश्वदेवादिकर्मनिरूपणम्	२०२
अतिथिपूजनम्, असंस्कृतप्रमीतेभ्यो भागदानम्, श्राद्धे ब्राह्मणसंख्या	२०३
श्राद्धभोजनसमये हविर्गुणानामकथनम्, कुतपकाललक्षणम्, श्राद्धकालाः, ब्राह्मणादीनामुपनयनकालः, दण्डादिधारणम्,	२०४
स्नातकव्रतानि, वस्त्रादिधारणम्	२०५
स्नातकाचाराभिधानम्, उपाकर्मकालः, ...	२०६
वेदाध्ययनस्यानध्यायाः, उपाध्यायादुत्तरोत्तरत आचार्यादीनां गुरुत्वमितिनिरूपणम्,	२०७
पापकर्मसंसृष्टानां भार्यादीनां परित्यागः, ब्राह्मणस्याप्रतिग्राह्याणि, वृद्धादिभ्यो मार्गस्य देयत्वकथनम्, चिकित्सकादीनामन्नभोजने निषेधः	२०८
दुष्कृतकारिभ्योऽप्युद्यताभिक्षाग्रहणेऽभ्यनुज्ञा, देवद्रोण्यादिषु काकादिसंस्पृष्टान्नस्य शुद्धिकथनम्, पर्युषितायन्नस्य शुद्धिनिरूपणम्	२०९
लशुनपलाण्ड्वादिभक्षणे प्रायश्चित्तम्, संधिन्यादीनां क्षीरपानादौ निषेधनिरूपणम्, श्वाविच्छल्लकादिमांसस्य भक्ष्यत्वम्,	

विषयानुक्रमणिका ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
दूषकप्रकरणम्	२१०
चरितव्रतानां पतितानां प्रत्युद्धारविधिः, **अथ व्यवहारः**, राजमन्त्रिणो धर्माः	२११
प्रमाणस्य त्रैविध्यवर्धनम्, गृहक्षेत्रविरोधे सामन्तप्रत्ययादिविधानम्, **साक्षिप्रकरणम्**, साक्षिस्वरूपनिरूपणम्, साक्षिणां सजातीयत्वेन विधानम्, साक्षिश्रवणविधिः, ...	२१२
उद्वाहकालादिष्वनृतानुज्ञा, पुत्रिणां प्रशंसा, औरसपुत्रादीनां लक्षणम्, ...	२१३
भ्रातॄणां दायविभागः	२१४
असवर्णानां दायविभागः, अनंशानामभिधानम्, विवाहात्प्राक्कन्याया रजोदर्शने पितुर्दोषः, वाग्दानोत्तरं वरस्य पञ्चत्वे निर्णयः	२१५
पुत्ररहितस्य मृतस्य धनभागाधिकारः, ब्राह्मणद्रव्यस्य राज्ञाऽहार्यत्वाभिधानम्, चण्डालादिजात्यन्तरनिरूपणम्	२१६
राजधर्माभिधानम्...	२१७
दण्ड्योत्सर्गे राज्ञ उपवासादिकथनम्, अदण्ड्यदण्डने पुरोहितादेः प्रायश्चित्तम्, राजधृतदण्डानां गतिनिरूपणम्	२१८
प्रायश्चित्तप्रकरणम्, अनाभिसन्धिकृतापराधे प्रायश्चित्तम्, सूर्याभ्युदितसूर्याभिनिर्मुक्तविषये प्रायश्चित्तम्, कुनखिश्यावदन्तादीनां प्रायश्चित्तम्, ब्रह्मघ्नप्रायश्चित्तम्, गुरुतल्पगमनादिप्रायश्चित्तानां निरूपणम्...	२१९
भ्रूणहप्रायश्चित्तम्, राजन्यादिवधे प्रायश्चित्तानि, ब्राह्मणसुवर्णहरणे प्रायश्चित्तम्, कर्मविपाकप्रदर्शनम्...	२०२
ब्राह्मणीगमने शूद्रस्य प्रायश्चित्तम्, वैश्यादीनां ब्राह्मणीगमने प्रायश्चित्तम्, शूद्रसंगतब्राह्मण्यादीनां प्रायश्चित्तम्	२२१
ब्राह्मणदाराभिगमने प्रायश्चित्तम्, गोवधे प्रायश्चित्तम्, कृच्छ्रातिकृच्छ्रयोर्निरूपणम् श्वमार्जारादिहनने प्रायश्चित्तम्, अयाज्ययाजनादिप्रायश्चित्तम्...	२२२
अभिशस्तप्रायश्चित्तम्, वैश्वानर्यादीष्टीनां निरूपणम्, ब्रह्मचारिणः स्त्रीगमने प्रायश्चित्तम्, रेतसः प्रयत्नोत्सर्गादिविषये प्रायश्चित्तम्, ब्रह्मचारिकृतमांसाशनादौ प्रायश्चित्तम् ...	२२३
आत्मत्यागिनः प्रेतक्रियायां प्रायश्चित्तम्, आत्महननव्यवसाये प्रायश्चित्तम्, अवीयांनान्तरागमने प्रायश्चित्तम्, श्वकुक्कुटादीनां हनने प्रायश्चित्तम्, श्वदष्टस्य प्रायश्चित्तनिरूपणम्, श्वचाण्डालपतितोपस्पर्शे प्रायश्चित्तम्, भ्रूणहत्यायां प्रायश्चित्तान्तरकथनम्, अपरः कृच्छ्रविधिः,	२२४
चान्द्रायणविधिः अतिकृच्छ्रादिनिरूपणम्, कृच्छ्राणां प्ररूपणम्, रहस्यप्रायश्चित्तम्,	२२५
अघमर्षणपञ्चगव्याभिधानम्	२२६
वेदाध्ययनप्रशंसा	२२७
आहारशुद्धिनिरूपणम्	२२८
स्वयं विप्रतिपन्नादीनां दूषितस्त्रीणां त्यागभावकथनम्, स्त्रीणां पतनहेतवः, सर्ववेदपावनाभिधानम्	२२९
दानादीनां फलनिरूपणम् अतिदानाभिधानम्, ...	२३०
प्राणाग्निहोत्रविधिः	२३१

इति वसिष्ठस्मृतिः ।

२० अथ वृद्धशातातपस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
ब्रह्मकूर्चविधिः, मूत्रोत्सर्गे ततः स्मृतिभ्रंशाज्जलं पिबतः प्रायश्चित्तम्	२३२
स्पृष्टप्रायश्चित्तानि	२३३
कृच्छ्रसौम्याभिधानम्, तुलापुरुषविधानम्,	

विषयानुक्रमणिका ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
प्रेतायान्नदानम्, मातुः सपिण्डीकरणम्, सपिण्डिताविधिः, श्राद्धे द्विजेभ्यो मृन्मयपात्रेऽन्नदाने नरकाभिधानम्, वृषलाय श्राद्धोच्छिष्टप्रदाने नरकः, उपवासे नेत्राञ्जनादिधारणे स्त्रीणामभ्यनुज्ञा	२३४
अमावास्यादिषु दन्तकाष्ठादीनां निषेधः, कुमारप्रसवे गुडघृतहिरण्यवस्त्रादिप्रतिग्रहे दोषाभावकथनम्, अन्यायलब्धद्रव्येणौर्ध्वदैहिककरणे फलाभाव इत्यादिनिरूपणम्, ...	२३५

इति वृद्धशातातपस्मृतिः ।

---

२१ अथ वृद्धहारीतस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
हारीतं प्रत्यम्बरीषस्योक्तिः, पुरुषोत्तमस्य सर्वोत्तमत्वेन वर्णनम्	२३६
विष्णोर्दास्यानरूपणम्, दास्यलक्षणाभिधानम्, तापादिसंस्काराणां कर्तव्यत्वेन विधानम्...	२३७
वैष्णवानां पञ्च संस्काराः, आचार्यलक्षणम्, चक्रादिधारणविधिः, ...	२३८
चक्रधारणाभावे कर्मणां वैफल्यकथनम्, तप्तचक्रधारणविधिः, श्राद्धे शङ्खचक्रोर्ध्वपुण्ड्रादिरहितब्राह्मणभोजने पितॄणां दुर्गतिः, ...	२३९
ऊर्ध्वपुण्ड्रधारणविधिः	२४०
ललाटाद्यङ्गेषु केशवादीनां न्यासः, केशवादिमूर्तीनां निरूपणम्	२४१
नामसंस्कारः	२४२
मन्त्रसंस्कारविधानम्	२४३
बिम्बदानविधिनिरूपणम्	२४४
मन्त्रयोगाभिधानम्	२४५
न्यासविधिः, विष्णोर्ध्यानादिनिरूपणम् ...	२४६
प्राणायामविधिः, जपविध्यभिधानम्, जपस्य फलम्	२४७
प्रणवस्थविष्ण्वादि देवतानां प्रतिपादनम् ...	२४८
प्रणवार्थनिरूपणम्, व्याहृत्यर्थाभिधानम्, स्वरूपादित्रिवर्गस्य सावित्र्यर्थनिरूपणम्,	२४९
नारायणपदस्यार्थाभिधानम्, विष्णुदास्यमहिमवर्णनम्, मन्त्रार्थमविदित्वा जपकरणे निष्फलत्वादिनिरूपणम्	२५०
पञ्चाङ्गन्यासविधिः । हरिध्यानादिपूर्वकजपविधिनिरूपणम्	२५१
आयुष्कामार्थं जपादिविधिः, अष्टाक्षरमनोर्माहात्म्याभिधानम्, ...	२५२
द्वादशार्णमनुनिरूपणम्, तन्मन्त्रजपस्य फलश्रुतिः	२५३
द्वादशार्णमन्त्रे ऋष्यादिकथनम्, तन्मन्त्रस्य जपादिविधिः	२५४
मालतीपुष्पहोमेन सर्वेष्टसिद्धिः, षडक्षरमनोर्विधानम्, तन्मन्त्रस्य छन्दआदिनिरूपणम्	२५५
षडक्षरमन्त्रजपविधिः	२५६
श्रीराममन्त्रविधानम्	२५७
श्रीकृष्णमन्त्रस्य विधानम्	२५९
वाराहमन्त्रविधिः, नारसिंहमनुविधानम् ...	२६१
नरसिंहमन्त्राभिधानम्, तद्ध्याननिरूपणं च,	२६२
वामनमन्त्राभिधानम्, ...	२६३
हयग्रीवमन्त्रविधिनिरूपणम्, सौदर्शनमनुविधानम्	२६४
विष्णोराराधनविधिः, प्रातःकृत्यम् ...	२६५
शौचावधिनिरूपणम्, स्नानादिविधिः ...	२६६
पवित्रधारणम्, संध्योपास्तिः, तर्पणविधिनिरूपणम्, विष्णोराराधनार्थं तुलस्यादीनां संचयः, ...	२६७

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
लक्ष्मीनारायणस्य ध्यानाभिधानम्, पञ्चोपनिषन्न्यासादिकथनम्, पाद्यादिपात्रेषूशीरचन्दनादीनां प्रक्षेपः	२६८
परमात्मनो मधुपर्कादिभिः पूजनम्, आवरणदेवतानां पूजनम्	२६९
दशाङ्गधूपनिरूपणम्, दीपविधिः, नैवेद्यविधिनिरूपणम्, नैवेद्यविषये केद्रवादिद्रव्याणां निषेधः, ...	२७०
भुक्तवतो हरेराचमनाद्युपचाराणां कथनम्, सपर्योत्तरं जपविधिः, प्रातरौपासनविध्यनन्तरं होमविधिनिरूपणम्	२७१
अम्बष्ठाद्यनुलोमजातिनिरूपणम्, प्रतिलोमजातिकथनम्, असद्द्रव्याभिधानम् ...	२७२
जीविकार्थं याचावरादिवृत्त्यभिधानम्, असत्प्रतिग्रहादीनां निषेधः, महाभागवतलक्षणम्, तामसदेवतानां निरूपणम्, विप्रादीनां प्रतिग्रहादिधर्माः	२७३
अग्निदादीनां हननम्, कामचारेण वर्तमानानां कुलटादीनां विप्रवासनम्, अन्याय्यदण्डनिषेधः, अदण्ड्यदण्डनादिफलम्, दिग्दण्डादीनां निरूपणम्, परद्रव्यादिहरणे हस्तच्छेदादिविधानम्, मानकूटादिकरणे दण्डनिरूपणम्	२७४
ऊनेश्वरधर्माभिधानम्, फलितवृक्षादिच्छेदने शूलारोपणादिकथनम्, पृथिवीपतिधर्माः, सत्पात्रलक्षणम्, ...	२७५
स्वहस्तलिखितादिभिः शासनपत्रकरणम्, राज्ञो निवासस्थानम्, व्यवहारकर्मस्वध्यक्षस्थापनम्, सबन्धकादावृणे प्रतिमासं वृद्धिग्रहणविधानम्, निर्धनाधमर्णिकस्यर्णापाकरणोपायः, साक्षिनिरूपणम्, भोग्यगोप्यभेदेनाऽऽधेर्द्वैविध्यम्..	२७६
सुराकामाद्यर्थकृतऋणस्यादेयत्वम्, पितुर्ऋणस्य पुत्रपौत्रादिभिर्देयत्वम्, दायविभागः, स्त्रीधनलक्षणम्, अनुत्पन्नापत्यादीनां स्त्रीणां दायविचारः, वनस्थादीनां भागानर्हत्वनिरूपणम्, विभागोत्तरमुत्पन्नपुत्रस्य विभागविषये निर्णयः, सीमाविवादे निर्णयः, औरसादिपुत्राणामभिधानम् ...	२७७
वैष्णवधर्मनिरूपणम्,...	२७८
नास्तिकादीनां लक्षणम्,...	२७९
दास्यधर्माभिधानम्, ब्रह्मचार्यादीनामुपवीतसंख्या, वनस्थादीनामुत्तरीयादिधारणम्,	२८०
वानप्रस्थधर्माः, संन्यासलक्षणम्, उपाकर्मविधिः	२८१
हरेर्नवविधभक्तिनिरूपणम्, अब्दादिषु हरिपूजनस्य कर्तव्यत्वेन विधानम्,... ...	२८२
यज्ञरूपस्य विष्णोर्ध्यानादिकथनम्... ...	२८३
विष्णोः पूजाविधिः	२८४
पूजाङ्गहोमविधानम्	२८६
द्विजानामेव शालग्रामशिलार्चनेऽधिकारः, शालग्रामशिलाया महिमवर्णनम्, न्यासविधिनिरूपणम्	२८७
विष्णोः सपर्याविधिः	२८८
महाभागवतप्रशंसा, अतिथिपूजनम्, निषिद्धतरूणामभिधानम्, भोजने कांस्यपात्रस्य परिमाणम्, ...	२८९
भोजने वटाश्वत्थादिपर्णानां निषेधः, भोजने मधूकादिपात्राणां प्राशस्त्यबोधनम्, भोजनविधिः, भोजननियमविधिः... ...	२९०
सशब्दमपोशनादिपाने पातित्याभिधानम्, भोजने करञ्जमूलकादीनां निषेधः, उत्तरापोशनादिविधिनिरूपणम्, सायंसंध्या, स्थानभेदेन संध्यागुणाः	२९१
सायमौपासनविधिः, विष्णुशयनादिविधिनिरूपणम्, ऋतौ स्त्रीगमनविधिः, स्त्रीगमने वर्ज्यानि, विष्णुशयनोत्सवविधानम् ...	२९२
पवित्रारोपणम्, पवित्रारोपणस्य फलम्, कार्तिके हरिपूजनविधिनिरूपणम्,...	२९३
नृसिंहपूजनम्,...	२९४
नृसिंहपूजने फलाभिधानम्, पौर्णमास्यां वामनार्चनम्, व्यतीपाते हयग्रीवार्चनाविधिनिरूपणम्...	२९५
ग्रहणादिषु वराहवपुषो नारायणस्य सपर्याविधानम्, ...	२९६
कृष्णाष्टम्यादिषु गोपालकृष्णादीनां पूजनाभि-	

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
धानम्	२९७
श्रीरामपूजाविधिः	२९८
वैशाख्यां पौर्णमास्यां पुरुषोत्तमपूजनम्, जन्माष्टम्यां कृष्णपूजनम्	२९९
श्रीकृष्णस्य दोलोत्सवविधिः, भाद्रपदद्वादश्यां वामनपूजनम्	३०१
नारायणपूजनम्, वेदपारायण ऋक्संख्याभिधानम्, रात्रौ होमविधिनिरूपणम् ...	३०२
माधवपूजनविधिः, विष्णुपूजनम्	३०३
यात्रोत्सवयोः फलनिरूपणम्, संवत्सरादिषु महोत्सवविध्यभिधानम्...	३०४
उत्सवाङ्गयागविधानम्	३०५
अवभृथविध्यभिधानम्, नित्योत्सवे पूजाहोमादिविधिः	३०६
वैष्णवेष्टिविधिकथनम्, पित्रादीनां पञ्चत्वे संस्कारविधिः	३०७
पिण्डदानम्, नारायणबलेः कर्त्तव्यत्वबोधनम्	३ ०
उदककुम्भदानादिनिरूपणम्, सात्त्विकादीनां लक्षणाभिधानम्, तामिस्रादिनरकाः	३११
पञ्च महापातकानि, ब्रह्महत्यासमानि, सुरापानसमानि, सुवर्णस्तेयसंमितानि ...	३१२
गुरुतल्पसमानि, अनुपातकानामभिधानम्, उपपातकानि	३१३
प्रकीर्णपातकानि, पातकादीनां लक्षणम्, संसर्गिप्रायश्चित्तम्, जातानुतापस्य प्रायश्चित्तेऽधिकारः, ब्रह्महप्रायश्चित्तम्	३१४
यागस्थक्षत्रियादिवधे प्रायश्चित्तम्, ब्रह्महत्यायाः प्रायश्चित्तान्तरनिरूपणम्, सुरापानादौ प्रायश्चित्तम्	३१५
सूतकान्नादिभक्षणे प्रायश्चित्तम्, वृथा मांसाशनादिविषये प्रायश्चित्तम्, विशिष्टशूद्रस्य पतनहेतवः	३१६
सुरापाने द्विजातीनां प्रायश्चित्तम्, कामतः स्वर्णहारिणः प्रायश्चित्तम्, अकामतो भगिन्यादिषु सकृद्गमने प्रायश्चित्तम्, कामतो भगिन्यादिषु गमने प्रायश्चित्तम् ...	३१७
स्वदारास्वात्यगमने प्रायश्चित्तम्, पुरुषादिगमने प्रायश्चित्तम्, उदक्यादिगमने प्रायश्चित्तम्, संसर्गिणां प्रायश्चित्तम्	३१८
स्त्रीणां व्यभिचारे प्रायश्चित्तम्, स्त्रीगमने यत्यादीनां प्रायश्चित्तम्, प्रायश्चित्ताकरणे फलाभिधानम्, गोघ्नप्रायश्चित्तम्, अग्निदादिस्त्रीवधे दोषाभावकथनम्, आततायिवधेऽदोषः	३१९
ब्रह्महादिविषये प्रायश्चित्तान्तरकथनम्, रजस्वलादिसंसर्गे प्रायश्चित्तम्, उच्छिष्टस्पर्शने प्रायश्चित्तम्	३२०
रजस्वलासूतिकयोः पञ्चत्वे स्नापनादिसंस्कारः, चण्डालादिहतानां संस्काराभिधानम्, रजस्वलादिस्पर्शे रजस्वलायाः प्रायश्चित्तम्, चण्डालपतितोदकपाने प्रायश्चित्तम्, चण्डालपतितादीनां गृहेष्वन्नभोजने प्रायश्चित्तम्...	३२१
चण्डालवाटिकायां स्वापादौ कृते प्रायश्चित्तम्, शूद्रान्नादिभोजने प्रायश्चित्तम्, अमेध्यशवादिदूषितकूपस्य शुद्ध्यभिधानम्, चण्डालपतितादिदूषितप्रासाददेवहर्म्याणां शुद्धिः	३२२
विष्णोरुत्सवमध्ये विद्युत्स्तनितसंभवादौ शान्तिनिरूपणम्, अवैष्णवस्थापितमधुसूदने वासुदेवेष्टिविधानम्, सेनेशवैनतेयादीनां बिम्बस्थापनम्...	३२३
अवैष्णवस्य वैष्णवदीक्षाविधिः, अवैष्णवविप्रपूजनादौ प्रायश्चित्तम्, नारायण्यादीष्टिविधिनिरूपणम्	३२४
यज्ञवपुषो वर्णनम्, द्रव्ययज्ञादीनां निरूपणम्, नारायणेष्टिविधानम्	३२५
वासुदेवेष्टिः, वैष्णवेष्टिविधिनिरूपणम् ...	३२८
वैयूहेष्टिविधिकथनम्, केशवादीनां वर्णाभिधानम्	३२९
केशवादीनामायुधानि, तद्बिम्बादिषु गन्धादिभिः पूजनविधिः	३३०
वैभवेष्टिविधानम्, आनन्तेष्टिकथनम् ...	३३१
वैनतेयेष्टिनिरूपणम्, विष्वक्सेनेष्टिविधिः ...	३३२
सौदर्शनेष्टिनिरूपणम्...	३३३
भागवतेष्ट्यभिधानम्, पार्थेष्टिः	३३४

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
पवित्रेष्टिविधिः, पवमानोत्सवविधिः	३३५
क्षीराब्धिशयनम्	३३६
दोलोत्सवविधिः	३३७
विष्णोरुत्सवविधिनिरूपणम्	३३८
उत्सवस्य फलश्रुतिः...	३३९
विष्णुपूजाविधिः	३४०
स्त्रीधर्माभिधानम्	३४४
भाण्डादीनां संशुद्धिः, भावदुष्टादिद्रव्याणां प्रतिपादनम्	३४५
कालदुष्टलक्षणम्, संसर्गदुष्टाभिधानम्, जातिदुष्टकथनम्, अभक्ष्यभोक्त्रादीनां सर्वनिषेधः, वैष्णवधर्मनिरूपणम्	३४६
नवविधेज्याभिधानम्, अर्थपञ्चकनिरूपणम्, विष्णोराराधनम्, वैष्णवलक्षणम्, वैष्णवस्य पातित्यहेतुनिरूपणम्	३४७
लोकायतिकादीनां लक्षणम्, अवैदिकविधिना विष्णुपूजनाच्छाण्डिल्यस्य शापाभिधानम्, वेदोक्तविधिना नारायणपूजनाच्छाण्डिल्यस्य तद्धामप्राप्तिनिरूपणम् ...	३४८
स्त्रीधर्माभिधानम्, सहगमनस्य फलम्, गर्भिण्याः सहगमने निषेधः, विधवाधर्माः, पत्न्यां मृतायामग्निहोत्रिणः कुशमय्यादिपत्न्यन्तरेणाग्निहोत्रधारणविधानम्, ...	३४९
चक्रादिधारणविधिः, पुण्ड्रक्रियाभिधानम्, मन्त्रदीक्षारहितस्य वैष्णवस्य मन्त्रादिविषये सिद्ध्यभावकथनम्, ...	३५०
वैष्णवदीक्षाविधिः	३५१
वैष्णवधर्मनिरूपणम्...	३५२
वैष्णवप्रशंसा	३५३
महापातकोपपातकादिरहितस्य वैष्णवस्य प्रायश्चित्तादिकथनम्, अवैष्णवान्नभोजननिषेधः, वैष्णवब्राह्मणापूजने नरकपातः, श्राद्धकर्मणि हरेर्निवेदितान्नदानात्पितॄणां तृप्तिः	३५४
अमावास्याश्राद्धकालः, एकादश्यामुपवासे श्राद्धनिषेधः, वैष्णवधर्माभिधानम्, एतच्छास्त्रस्य फलश्रुतिः	३५५

इति वृद्धहारीतस्मृतिः।

---

२२ अथ वेदव्यासस्मृतिः।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
धर्माचरणदेशः, ब्राह्मणादिवर्णानां निरूपणम्, अनुलोमविलोमजातीनां कथनम्, गर्भाधानादिसंस्काराणां निरूपणम्	३५७
पुंसवनादिसंस्कारकालाः, ब्रह्मचारिधर्माः, ...	३५८
व्रताचरणान्नैष्ठिकब्रह्मचारिणो ब्रह्मसायुज्यफलम्, समावर्तनम्, विवाहविधिः ...	३५९
क्षत्रियादिकन्याविवाहे विप्रादीनामधिकारः, गृहस्थधर्मनिरूपणम्, स्त्रीधर्माभिधानम् ...	३६०
स्त्रीणां नित्यकर्मकथनम्, रजस्वलाधर्मनिरूपणम्	३६१
पतिव्रताधर्माः, गृहस्थधर्मनिरूपणम्, पूर्वाह्णकृत्यम्	३६२
स्नानादिविधिप्रतिपादनम्, तर्पणविधिः ...	३६३
पाकयज्ञादिविधिनिरूपणम्	३६४
अतिथिपूजनम्, अभोज्यान्नानां निरूपणम्, शूद्रेषु नापितादयो भोज्यान्ना इत्यादिकथनम्, भक्ष्याभक्ष्यप्रकरणम्	३६५
भोजनविधिः	३६६
गृहस्थाश्रमप्रशंसा, तीर्थनिरूपणम्, दानधर्मप्रकरणम्	३६७

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
इन्दुक्षयादिषु दानप्रशंसा, सत्पात्राण निरूपणम्	३६०
ब्राह्मणब्रुवादीनां लक्षणम्, ब्राह्मणप्रशंसनम्...	३६०
एकपङ्क्त्यां विषमदाने ब्रह्महत्यादोषाभिधानम्, शूद्रान्नभोजने फलनिरूपणम्...	३७०

इति वेदव्यासस्मृतिः।

२३ अथ शङ्खलिखितस्मृतिः।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
वैश्वदेवमकृत्वैव भुञ्जानस्य काकयोनिप्राप्तिरितिनिरूपणम्, अतिथिपूजनम्, परान्नभोजने निषेधः, रजप्रशंसा, ब्राह्मणप्रशंसनम्, ...	३७३

इति शङ्खलिखितस्मृतिः।

२४ अथ शङ्खस्मृतिः।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
ब्राह्मणादीनां कर्माणि, पुंसवनादिसंस्काराणामभिधानम्, ब्राह्मणादीनामुपनयनकालाः	३७४
ब्राह्मणाद्युपनयने मौञ्ज्यादीनां निरूपणम्, ब्रह्मचारिधर्माः, वेदाध्ययनविधिः, अनध्यायाः, ...	३७५
समावर्तनम्। विवाहप्रकरणम्। ब्राह्मादिविवाहानां लक्षणम्, ब्राह्मणादीनां सवर्णान्यापरिणयेऽधिकारः, शूद्रापरिणये द्विजातीनां निषेधः, ...	३७६
पञ्च महायज्ञाः, गृहाश्रमिणां प्रशंसा, अतिथिपूजनाद्गृहस्थस्य स्वर्गाभिधानम्, ...	३७७
वानप्रस्थधर्मनिरूपणम्, यतिप्रकरणम्। यतिधर्माः यतिपात्राणि	३७८
यत्याचारकथनम्, प्राणायामलक्षणम्, धारणादीनां लक्षणम्, ध्यानयोगनिरूपणम्, ...	३७९
नित्यनैमित्तिकादिस्नानानां लक्षणानि ...	३८०
क्रियास्नानविधिः, ...	३८१
आचमनविधिनिरूपणम्, ...	३८२
अघमर्षणम्, ...	३८३
गायत्रीजपविधिः। गायत्रीजपस्य फलम्, गायत्रीहि सर्वदभीष्टसिद्धिः, गायत्र्याः प्रशंसा, ...	३८४
तर्पणविधिः	३८५
श्राद्धे ब्राह्मणपरीक्षणम्, वर्ज्यब्राह्मणाः, पङ्क्तिपावनब्राह्मणानां निरूपणम्, श्राद्धे ब्राह्मणसंख्या, श्राद्धे उग्रगन्धादिपुष्पाणां वर्जनम्, ...	३८६
श्राद्धे वर्ज्यद्रव्याणामभिधानम्, श्राद्धोपादेयानि, श्राद्धदेशाः, म्लेच्छदेशादौ श्राद्धाचरणे निषेधः, ...	३८७
अशौचप्रकरणम्, ...	३८८
द्रव्यशुद्धिप्रकरणम्, मृन्मयादिपात्राणां शुद्धिः, मुक्तामणिप्रवालानां शुद्धिनिरूपणम्, यज्ञपात्राणां शुद्धिः, हेमादीनां शुद्धिः,	३८९
धान्यादीनां शुद्धिनिरूपणम्, निर्यासादीनां शुद्धिः, रज्ज्वादीनां शुद्धिनिरूपणम्, गृहस्थादीनां शौचविधिः, महापातकिनां संसर्गार्थं द्वादशाब्दव्रतनिरूपणम्, ...	३९०

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
कूटसाक्ष्यादिविषये व्रताभिधानम्, क्षत्रियादिवधे व्रतनिरूपणम्, गवाद्यपहारे संवत्सरव्रतविधानम्, लवणाद्यपहारे व्रतनिरूपणम्, पलाण्ड्वादिभक्षणे व्रतनिरूपणम्, ...	३९१
विवत्सादीनां क्षीरपाने व्रताभिधानम्, शूद्रादीनामन्नभोजने व्रतनिरूपणम्, ...	३९२
परिवित्त्यादीनां संशुद्धये संवत्सरं व्रतम्, काकोच्छिष्टादिभक्षणे व्रताभिधानम्, वाग्दुष्टादिभक्षणे व्रतम्, एकपङ्क्त्युपविष्टादिषु विषमादिदाने व्रतनिरूपणम् , ...	३९३
अघमर्षणव्रतम्, पराकव्रतम्, वारुणकृच्छ्रविधिः , अतिकृच्छ्रः , सांतपनकृच्छ्राद्यभिधानम्, ...	३९४

इति शङ्खस्मृतिः।

२५ अथ शातातपस्मृतिः।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
प्रायश्चित्तस्य फलम् , दुष्कर्मजरोगाणां जप्यादिभिः शम इत्यादिकथनम्, महापापात्कुष्ठादिरोगाणामुत्पत्तिरिति निरूपणम्, उपपापाज्जलोदरादिव्याधीनामुत्पत्तिः, पापाद्दण्डापतानकादीनां प्रादुर्भाव इत्यादिकथनम् , ...	३९६
गोदानादिविधिः, वृषभदानम्, गोचर्मदानविधिः, अश्वदानादीनां निरूपणम्, प्रायश्चित्तविधिः	३९७
कर्मविपाकः, नरकस्यान्ते ब्रह्महा पाण्डुकुष्ठी भवति तत्पातकशान्तये प्रायश्चित्तम्, गोवधात्कुष्ठरोगः, तत्पातकविशुद्ध्यर्थप्रायश्चित्तम्	३९८
पितृहत्यया चेतनाहीनस्तच्छान्त्यर्थं प्रायश्चित्तम्, बालहत्यादिदोषाद्वन्ध्यादिदोषास्तदपनोदनाय प्रायश्चित्तम्	३९९
रुद्रलक्षणम्, महारुद्रातिरुद्रयोर्लक्षणम्, राजहा क्षयरोगी तद्दोषापनुत्तये गोभूहिरण्यादिप्रदानम्, शूद्रहन्ता दण्डापतानकयुतो भवति तत्पापशान्तये प्राजापत्यादिनिरूपणम्, ...	४००
उष्ट्रवधाद्विकृतस्वरस्तत्पापविशुद्ध्यर्थं कर्पूरजफलदानम्, महिष्यादिहननात्कृष्णगुल्मादीनामुत्पत्तिस्तच्छान्त्यर्थं मद्यादिदाननिरूपणम्	४०१
सुरापानादिपापानां फलम्, तत्पापशान्तये प्राजापत्यादिकव्रतनिरूपणम्, अभक्ष्यभक्षणस्य फलनिरूपणं तत्पापशान्तये भीष्मपञ्चकाभिधानम्, परान्नविघ्नकरणस्य फलं तत्पापशान्तये लक्षहोमविधिः, परवञ्चकस्य फलं तत्पापविशुद्धये प्रायश्चित्ताभिधानम्,	४०२
परोपतापस्य फलं तच्छुद्धयेऽन्नदानादिकथनम्, दावाग्निदायकादीनां फलनिरूपणं तत्पापशान्तये उदपानादिनिरूपणम्, कुलघ्नादीनां फलं तत्पापशुद्धये स्वर्णदानादिनिरूपणम्...	४०३
दुग्धहरणाद्बहुमूत्ररोगस्तच्छान्तये दुग्धधेनुदानम्, इक्षुविकाराद्यपहरणादुदरादिरोगोत्पत्तिनिरूपणं तद्दोषशान्तये गुडधेन्वादिदानाभिधानम्, ...	४०४
मातृगमनादिदोषाणां फलाभिधानं तद्दोषशान्तये धनेश्वरादीनामर्चनविधिनिरूपणम् ,	४०५
स्वसुतागमनादिपापाद्रक्तकुष्ठाद्युत्पत्तिस्तच्छान्तये सुरेश्वरार्चनादिनिरूपणम्, विश्वस्तभार्यादिगमनाद्गजचर्माद्युत्पत्तिस्तच्छान्तये प्रायश्चित्तनिरूपणम्	४०६

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
मातृष्वसृगमनादिपापाद्व्रणाद्युत्पत्तिस्तच्छान्तये सम्यग्दासीप्रदानादिनिरूपणम् ...	४०७
दुर्मृत्युकारणाभिधानं तच्छान्तये प्रायश्चित्तनिरूपणम्...	४०८

इति शातातपस्मृतिः ।

२६ अथ संवर्तस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
ब्रह्मचारिधर्माः	४११
गृहस्थधर्मनिरूपणम्, नानाविधदानानि, तद्दानफलनिरूपणं च	४१३
संध्याकाल आहारादीनां वर्जनम्, वानप्रस्थधर्माः	४१६
प्रायश्चित्तविधिः, महापातकप्रायश्चित्तानि ...	४१७
गोवधप्रायश्चित्तम्	४१८
गजादिवधे प्रायश्चित्तम्, चाण्डाल्यादिगमने प्रायश्चित्तम्, ...	४१९
भिक्षोरपत्यार्थं स्त्रीगमने प्रायश्चित्तम्, महापातक्यादीनामुदकदानादिनिषेधः... ...	४२१
स्त्रीक्षीरादिपाने प्रायश्चित्तम्...	४२२
महापातकिनां प्रायश्चित्तान्तरनिरूपणम्, अयाज्ययाजनादौ प्रायश्चित्तम्...	४२३

इति संवर्तस्मृतिः ।

२७ अथ बौधायनस्मृतिः ।

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
धर्मलक्षणम्, शिष्टलक्षणम्, पर्षल्लक्षणम्, ...	४२५
आरट्टकादिनिषिद्धदेशगमने प्रायश्चित्तम्, ब्राह्मणादीनामुपनयनकालः, द्विजातीनां मेखलादिनिरूपणम्	४२६
ब्रह्मचारिधर्माः	४२७
स्नातकधर्मनिरूपणम्...	४२८
कमण्डलुचर्याभिधानम्	४२९
शुद्धिप्रकरणम् । अन्तःशुद्धिनिरूपणम्, बाह्यशुद्धिः, ब्राह्मादितीर्थानि, आचमनविधिः	४३०
द्रव्यशुद्धिप्रकरणम् । उच्छिष्टतैजसादिद्रव्याणां शुद्धिः	४३१
चैत्यवृक्षादिस्पर्शे सचैलस्नानम्, भूमिशुद्धिः, श्रद्धाप्रशंसा	४३२
शौचविधिनिरूपणम्, वार्धुषिकलक्षणम्, गो-	
क्षत्रादिविप्रेषु शूद्रवद्व्यवहरेदित्यादिकथनम्	४३३
जननाशौचमृताशौचयोरभिधानम्, सपिण्डलक्षणम्, अशौचसंपाते निर्णयः, ...	४३४
कृमिदष्टादिप्रायश्चित्तम्, ...	४३५
मूत्रपुरीषाद्युपहतद्रव्याणां शुद्धिनिरूपणम्.	४३६
यज्ञाङ्गविधिनिरूपणम्, ...	४३७
ब्राह्मणादिवर्णनिरूपणम्, ब्राह्मणस्य क्षत्रियादिकन्यापरिणयेऽधिकार इत्यादिकथनम्, संकरजातिनिरूपणम्, ...	४३८
राजधर्माः	४३९
दण्डप्रकरणम्, ब्राह्मणस्य ब्रह्महत्यादिषु दण्डनिरूपणम्, क्षत्रियादिकृतब्राह्मणवधे दण्डाभिधानम्, साक्षिश्रवणम्, ...	४४०
अष्टौ विवाहाः, ...	४४१

विषयाः	पृष्ठाङ्काः
अनध्यायाः	४४२
प्रायश्चित्तप्रकरणम् । भ्रूणहप्रायश्चित्तम्, अमत्या ब्राह्मणहनने प्रायश्चित्तम्, गुरुतल्पगमनादिप्रायश्चित्तानि	४४३
समुद्रसंयानादिपतनीयकर्मणां निरूपणम् ...	४४४
उपपातकानि, अशुचिकराभिधानम्, तत्प्रायश्चित्तनिरूपणं च, तिलविक्रये निषेधः	४४५
सप्तकृच्छ्रादिकथनम्, दायविभागः ...	४४६
औरसादिपुत्राणामभिधानम्	४४७
स्त्रिया अस्वातन्त्र्यकथनम्, स्त्रीत्यागहेतवः, अगम्यस्त्रीणामभिधानम्, चण्डालीगमने ब्राह्मणस्य पातित्यम्	४४८
आपद्धर्मनिरूपणम्, देवादितर्पणविधिः ...	४४९
स्नातकव्रतानि, ...	४५०
संध्योपासनविधिः	४५१
संध्यातिक्रमे प्रायश्चित्तम्, संध्याकर्मणः फलम्,	४५२
मध्याह्नस्नानविधिः	४५३
ब्रह्मयज्ञाङ्गतर्पणम्	४५४
पञ्च महायज्ञाः, आश्रमधर्मनिरूपणम् ...	४५७
शालीनयायावराणामात्मयाजिनां प्राणाहुतिव्याख्यानम्	४५९
पङ्क्तिपावनानां निरूपणम्, श्राद्धाङ्गाग्नौकरणादिविधिनिरूपणम्	४६१
सत्पुत्रप्रशंसा, संन्यासविधिव्याख्यानम्, ...	४६२
भोजने मुन्यादीनां ग्राससंख्या	४६५
शालीनयायावरादीनां षण्निवर्तन्यादयो नव वृत्तयः, शालीनयायावरादीनां धर्मनिरूपणम्...	४६६
षण्निवर्तन्यादिवृत्तीनां स्वरूपकथनम्... ...	४६७
पचमानकापचमानकभेदेन वानप्रस्थस्य द्वैविध्यविधानम्, तत्र पचमानकस्य सर्वारण्यकादिभेदेन पञ्च प्रकाराः, सर्वारण्यकस्यावान्तरभेदनिरूपणम्	४६८
उन्मज्जकादिरूपेणापचमानकस्य पञ्च भेदाः, वैखानसानां दीक्षाभिधानम्, मांसादिभक्षणे ब्रह्मचारिणः प्रायश्चित्तीयहोमविधिः.	४६९
अघमर्षणकल्पव्याख्यानम्, आत्मकृतदुरितोपशमाय प्रसृतयावकस्य हवनविधिः ...	४७०
कूष्माण्डहोमः	४७१
चान्द्रायणकल्पाभिधानम्...	४७२
अनश्नत्पारायणविधिव्याख्यानम्. ...	४७३
याप्यकर्मणोपेतस्य निष्क्रयार्थं जपादिनिरूपणम्...	४७५
चक्षुश्श्रोत्रत्वग्घ्राणमनोव्यतिक्रमादिषु प्रायश्चित्तम्, विवाहात्प्राक् कन्याया रजोदर्शने दोषनिरूपणम्	४७६
प्राणायामफलम्, योगप्रशंसा.	४७७
पापनिवृत्तये वेदपवित्राणां निरूपणम् ...	४७८
प्रायश्चित्तविधिः	४७९
अघमर्षणादिविधिव्याख्यानम्, कृच्छ्रादिविधिनिरूपणम्...	४८०
सांतपनकृच्छ्रः, पराककृच्छ्राभिधानम्, महासांतपनम्, चान्द्रायणादिविधिः, तुलापुरुषव्रतनिरूपणम्, ब्रह्मकूर्चव्रताभिधानम्, पापप्रसूतय व्रतान्तरनिरूपणम्... ...	४८१
पावनोदकानि, मृगारेष्ट्यादीनां निरूपणम्, पवित्रैर्मार्जनादिविधिः, वेदपवित्राणामभिधानम्	४८२
गणहोमफलम्	४८३
एतदध्यापनादौ फलनिरूपणम्	४८४

इति बौधायनस्मृतिः।

समाप्तेयं स्मृत्यभिहितविषयाणामनुक्रमणिका।

ॐ तत्सद्ब्रह्मणे नमः ।

अङ्गिरःस्मृतिः ।

धर्मजिज्ञासुभिः सम्यगमितौजा महाद्युतिः । भारद्वाजादिभिः पृष्टः प्राब्रवीदेतदङ्गिराः १
आश्रमेषु च सर्वेषु वर्णानामनुसर्वशः । प्रायश्चित्तविधिं कृत्स्नं वक्ष्यमाणं निबोधत २
अन्त्यानामविशेषेण जग्ध्वाऽन्नं हि द्विजन्मनाम् । चान्द्रं कृच्छ्रं तदर्धं च ब्रह्मक्षत्रविशां स्मृतम् ३
चाण्डालकूपभाण्डेषु यस्त्वपः पिबते द्विजः । प्रायश्चित्तं कथं तेषां वर्णे वर्णे विनिर्दिशेत् ४
चरेत्सांतपनं विप्रः प्राजापत्यं तु भूमिपः । तदर्धं तु चरेद्वैश्यः पादं शूद्रः समाचरेत् ५
चाण्डालोदकभाण्डेषु यः पिबेत्तृषितो जलम् । तत्क्षणं तत्समुत्तार्य प्राजापत्यं समाचरेत् ६
यदि चानुद्धृतं तोयं शरीरे तस्य जीर्यति । तदा विप्रः स्वशुद्ध्यर्थं कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् ७
चाण्डालभाण्डसंस्पृष्टं पिबेच्चेत्तृषितो जलम् । गोमूत्रयावकाहारस्त्रिरात्रेण विशुध्यति ८
यस्तु चाण्डालसंस्पृष्टं पिबेत्तोयमकामतः । स तु सांतपनं कृच्छ्रं चरेच्छुद्ध्यर्थमात्मनः ९
कृते मुत्रपुरीषे तु भुक्तोच्छिष्टोऽथ वा द्विजः । श्वादि स्पृष्ट्वा जपेत्स्नात्वा गायत्र्या अयुतद्वयम् १०
कूपे विण्मूत्रसंयुक्ते पीत्वा तोयं द्विजोत्तमः । कृच्छ्रं सांतपनं कृत्वा त्रिरात्रेण विशुध्यति
बलाकाभासगृध्राखू(खु)खरश्च(श्व)बकसूकराः । दृष्ट्वा चैषाममेध्यानि स्पृष्ट्वाऽऽचम्य विशुध्यति १२
इच्छयैषाममेध्यानि भक्षयित्वा द्विजोत्तमाः । कुर्युः सांतपनं कृच्छ्रं प्राजापत्यमनिच्छया
एतदेव व्रतं कुर्युरेषां मांसस्य भक्षणे । श्वकाकयोश्च मांसानि भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत् १४
स्पर्शनं चैव कुरुते ब्राह्मणो ब्राह्मणैः सह । आहतुः शंखलिखितौ विण्मूत्रोच्चारभोजने १५
तूलिका चोपधानं च पुष्परक्ताम्बराणि च । पतिताद्यैरुपस्पृष्टं शोषणैः प्रोक्षणैः शुचि १६
रजकं चर्मकारं च नटं धीवरमेव च । बुरुडं च तथा स्पृष्ट्वा शुध्येदाचमनाद्द्विजः १७
संस्पृष्ट एभिरुच्छिष्टैरेकरात्रं पयः पिबेत् । संस्पृश्य चैतानुच्छिष्ट उपोष्य त्रिदिनं क्षिपेत्
भुक्त्वा चैषां समुच्छिष्टं विप्रः सांतपनं चरेत् । पादोनमर्धपादं च क्षत्रविट्शूद्रयोनयः १९
यश्च भार्यां श्वपाकस्य ब्राह्मणो ह्यधिगच्छति । सचैलो जलमाप्लुत्य घृतं प्राश्य विशुध्यति
स चोदक्यादिभिः स्पृष्टो यदा स्यादातुरो नरः । अनातुरः सप्तवारं स्पृष्ट्वा स्नानं समाचरेत् २१
आतुरा चैव या नारी रजसा मलिनी भवेत् । चतुर्थेऽहनि संप्राप्ते स्पृष्ट्वा तामप्यनातुरः २२

---

१ क. °स्पृष्टे शां° । २ क. ख. शुचिः ।

दशैकादश वारान्वा स्नानं कुर्याद्विचक्षणः । एवं तस्या विशुद्धिः स्यात्परिवर्तितवाससः
प्रारब्धदीर्घतपसां नारीणां यद्रजो भवेत्। न तेन तद्व्रतं तासामुपहन्येत कर्हिचित् २४
स्वभाव एष नारीणां ज्ञेयो मूत्रपुरीषवत्। अत ऊर्ध्वं न दुष्यन्ति चरेयुश्चैव तद्व्रतम् २५
चाण्डालपतितोदक्यां स्पृष्ट्वोच्छिष्टो द्विजोत्तमः। प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं सुमन्तुवचनं यथा
चण्डालपतितादीनामुच्छिष्टान्नादिभोजने । द्विजः शुध्येत्पराकेण शूद्रः कृच्छ्रेण शुध्यति
पतितानां स्त्रियो गत्वा भुक्त्वा च प्रतिगृह्य च। मासोपवासं कुर्वीत चान्द्रायणमथापि वा
श्वगर्दभखरादीनां नरमांसादिदूषणे। उद्धरेत्सकलं वारि कूपवापीविशोधनम् २९
यस्तु कूपे पिबेत्तोयं ब्राह्मणः शवदूषिते। अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुध्यति ३०
क्लिन्नभिन्नशवव्याप्तं वारि विप्रो यदा पिबेत्। शुद्धिश्चान्द्रायणं तस्य तप्तकृच्छ्रमथापि वा
अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि निलि(नीली)शौचस्य यो विधिः । स्त्रीणां क्रीडार्थसंभोगे शय-
नीये न दुष्यति ३२
संध्या स्नानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणम् । वृथा तस्य महायज्ञा नीलीरक्तस्य
धारणात् ३३
पालनाद्विक्रयाच्चैव नीलीवृत्त्युपजीवनात्। पतितस्तु भवेद्विप्रस्त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुध्यति ३४
नीलीरक्तं यदा वस्त्रं विप्रो देहेषु धारयेत्। अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुध्यति ३५
नीलीमध्ये यदा गच्छेत्प्रमादाद्ब्राह्मणः क्वचित् । अहोरात्रोषितः स्नात्वा पञ्चगव्येन
शुध्यति ३६
नील्या चोपहते क्षेत्रे शस्यं यत्र प्ररोहति। अभोज्यं तद्द्विजातीनां भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत्
वापयेद्यत्र नीलीं तु तावत्स्यादशुचिर्मही। प्रमाणं द्वादश समाप(अ)त ऊर्ध्वं शुचिर्भवेत्
मृते भर्तरि या नारी नीलीवस्त्रं तु धारयेत्। स्वामी तिष्ठति पाताले नीलीवस्त्रस्य धारणात्
पत्यौ जीवति या नारी उपोष्य व्रतचारिणी । आयुष्यं हरते भर्तुः सा नारी नरकं व्रजेत्
स्नानं रजस्वलायास्तु चतुर्थेऽहनि शुध्यति।कुर्याद्रजसि निर्वृ(वृ)त्ते नानिर्वृ(वृ)त्ते कदाचन
रजस्वलायाः प्रेतायाः संस्कारादीनि नाऽऽचरेत् ।ऊर्ध्वं त्रिरात्रं स्नातायाः शवधर्मेण
दाहयेत् ४२
रोगेण यद्रजः स्त्रीणामत्यन्तं संप्रवर्तते। अशुच्यस्ता न तेन स्युस्तासां वैकारिको मदः ४३
साध्वाचारा न तावत्सा रजो यावत्प्रवर्तते।वृत्ते रजसि साध्वी स्याद्गृहकर्मणि चेन्द्रिये ४४
प्रथमेऽहनि चाण्डाली द्वितीये ब्रह्मघातिनी। तृतीये रजकी चैव चतुर्थेऽहनि शुध्यति ४५
चाण्डालः श्वपचो वाऽपि यद्यात्रेयीं स्त्रियं स्पृशेत् । अफालकृष्टैर्वर्तेत पञ्चगव्येन शुध्यति

---

१ ख. ग. °ते । निवृ° ।

रजस्वला तु संस्पृष्टा चण्डालान्त्यश्ववायसैः । तावत्तिष्ठेन्निराहारा स्नात्वा कालेन शुध्यति ४७
रजस्वले यदा नार्यावन्योन्यं स्पृशतः क्वचित् । सवर्णा पञ्चगव्यं तु त्रिरात्रमसवर्णके ४८
उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पृष्टा कदाचित्स्त्री रजस्वला।पूर्वाः कृच्छ्रं प्रकुर्वीरञ्शूद्रा दानेन शुध्यति
नियमस्था यदा नारी प्रपश्येदन्तरा रजः । उपोष्यैव तु ता रात्रीः शेषं स्नात्वा चरेद्व्रतम्
आतुरे स्नान उत्पन्ने दशकृत्वस्त्वनातुरः । स्नात्वा स्नात्वा च दशधा ततः शुध्येदनातुरः
ऋतौ तु गर्भशङ्कायां स्नानं मैथुनिनः स्मृतम् । अनृतौ तु सदा कुर्याच्छौचं मूत्रपुरीषवत्
द्वावेतावशुची स्यातां दंपती शयनं गतौ । शयनादुत्थिता नारी शुचिः स्यादशुचिः पुमान् ५३
रजसा शुध्यते नारी न चेद्गच्छेद्विवर्णताम्। यथा ग्राममलग्राही नदी वेगेन शुध्यति ५४
बहूनां संहतानां च यद्यप्येकोऽशुचिर्भवेत् । तस्य मात्रस्य तच्छौचं नेतरेषां कदाचन ५५
भस्मना शुध्यते कांस्यं सुरया यन्न लिप्यते । सुराविण्मूत्रसंस्पृष्टं शुध्यते तापलेखनैः ५६
गवाऽऽघ्रातानि कांस्यानि शूद्रोच्छिष्टानि यानि च । शुध्यन्ते दशभिः क्षारैः श्वकाकोपहतानि च ५७
शुद्धिः सुवर्णरूप्याणां मारुतार्केन्दुरश्मिभिः । गण्डूषं पादशौचं च कुर्यात्कांस(स्य)स्य भाजने ५८
भूमौ निक्षिप्य षण्मासान्पुनराकारमादिशेत् । निर्लेपं काञ्चनं भाण्डमद्भिरेव विशुध्यति
आमिषाभि(भी)रसंस्पृष्टं ताम्रमम्लेन शुध्यति । रेतःस्पृष्टं शवस्पृष्टमाविकं न च शुध्यति
दंपत्योर्विप्रयोरग्न्योर्विप्राग्न्योर्गोद्विजन्मनोः । अन्तरे यदि वा गच्छेदहोरात्रेण शुध्यति
विना दर्भेण यत्स्नानं यच्च दानं विनोदकम् । असंख्यातं तु यज्जप्तं तत्सर्वं निष्फलं भवेत्
आसने पादमारूढे यत्स्यादर्धं कृतं पदः । मुखेन धमितं भुङ्क्ते तुल्यं गोमांसभक्षणे(णम्)६३
पिबतः पतते तोयं भाजने मुखनिःसृतम् । अभोज्यं तद्भवेदन्नं भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत्
शुष्कमन्नमविप्रस्य सप्तरात्रेण जीर्यति । अन्नं व्यञ्जनसंयुक्तमर्धमासेन जीर्यति ६५
पयो दधि तु मासेन षण्मासेन घृतं तथा । तैलं संवत्सरेणैव कोष्ठे जीर्यति वा(वा)न वा
यस्तु भुञ्जीत शूद्रान्नं मासमेकं निरन्तरम् । स जीवन्नेव शूद्रः स्यान्मृतः श्वानोऽभिजायते
शूद्रान्नरसपुष्टस्य त्वधीयानस्य नित्यशः । यजतो जुह्वतो वाऽपि गतिरूर्ध्वं न विद्यते ६८
शूद्रान्नेन तु भुक्तेन मैथुनं योऽधिगच्छति । यस्यान्नं तस्य ते पुत्रा अन्नाच्छुक्रं प्रवर्तते ६९
शूद्रान्नेनोदरस्थेन यस्तु प्राणान्विमुञ्चति । स भवेत्सूकरो ग्रामे तस्य वा जायते कुले ७०

---

१ घ. स्नानं ।

शूद्रान्नं पच्यते येन शूद्रा च गृहमे नी। वर्जितः पितृभिर्देवैः रौरवं नरकं व्रजेत् ७१
शूद्रप्रेक्षणकारी यो ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः। भूमौ देयं तु तस्यान्नं यथैव श्वा तथैव सः ७२
शूद्रान्नं शूद्रसंपर्कः शूद्रेणैव सहासनम्। शूद्राज्ज्ञानागमः कश्चिज्ज्वलन्तमपि पातयेत् ७३
शूद्रे कृतप्रणामे तु स्वस्ति चेत्क्रियते द्विजैः। शूद्रोऽग्रे नरकं याति ब्राह्मणस्तदनन्तरम्
अग्निहोत्री तु यो विप्रः शूद्रान्नान्न निवर्तते। पञ्च तस्य प्रणश्यन्ति आत्मा ब्रह्म त्रयोऽ-
ग्नयः ७५
शूद्रोच्छिष्टस्तु संस्पृष्टः प्रमादाद्द्रव्यपाणिना। तद्द्विजेन न भोक्तव्यमापस्तम्बोऽब्रवी-
न्मुनिः ७६
भुञ्जीत ब्राह्मणस्यान्नं क्षत्रियस्य तु पर्वणि। सकृद्वैश्यस्य भुञ्जीत न शूद्रस्य कथंचन ७७
अमृतं ब्राह्मणस्यान्नं क्षत्रियस्य पयः स्मृतम्। वैश्यान्नमन्नमेव स्याच्छूद्रस्य रुधिरं
स्मृतम् ७८
ब्राह्मणान्ने पवित्रत्वं क्षत्रान्ने पशुता स्मृता। वैश्यान्ने चापि शूद्रत्वं शूद्रान्ने नरकं व्रजेत् ७९
दुष्कृतं हि मनुष्याणामन्नमाश्रित्य तिष्ठति। यस्यान्नं च समश्नाति भुङ्क्ते तस्य च
किल्बिषम् ८०
सूतके तु यदा विप्रो ब्रह्मचारी विशेषतः। पिबेत्पानीयमज्ञानाद्भुङ्क्ते चान्नं स्पृशेत्तथा ८१
पानीयपाने कुर्वीत पञ्चगव्यस्य प्राशनम्। त्रिरात्रोपोषितो भूत्वा स्पृष्ट्वा स्नानेन शुध्यति
दशाहाच्छुध्यते विप्रो जन्महानौ स्वयोनिषु। षड्भिस्त्रिभिरथैकेन क्षत्रविट्शूद्रयोनिषु ८३
यद्येकजाता बहवः पृथक्क्षेत्रेषु वर्णिनाम्। सर्वेषां पैतृकं शौचं यावन्नोपरतः पिता ८४
मृतसूतकपुष्टाङ्गं द्विजं शूद्रान्नभोजनम्। अहमेव न जानामि कां कां योनिं स गच्छति
गृध्रो द्वादश जन्मानि दश जन्मानि सूकरः। श्वा भवेत्सप्त जन्मानि इत्येवं मनुरब्रवीत्*
उपनीतं यदा त्वन्नं भाजने समुपस्थितम्। अपीतरसमुत्सृष्टं न दद्यान्नैव होमयेत् ८७
अन्ने भोजनसंपन्ने मक्षिकाकेशदूषिते। अनन्तरं स्पृशेदा(चा)पस्तच्चान्नं भस्मना स्पृशेत्
मूत्रं कृत्वा व्रजन्यस्तु स्मृतिभ्रंशाज्जलं पिबेत्। अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुध्यति
अरण्ये निर्जले देशे चौरव्याघ्रादिसंकुले। कृत्वा मूत्रं पुरीषं च द्रव्यहस्तो न दुष्यति ९०
भूमौ निक्षिप्य तद्द्रव्यं शौचं कृत्वा यथाविधि। गृह्णीयाच्चैव तद्द्रव्यमुपस्पृश्य यथाविधि ९१

---

* इत उत्तरमेतद्वचनमुपलभ्यते ख. ग. पुस्तकयोः–"प्रस्तुते दीक्ष(क्षा)होमे च विवाहे यज्ञमण्डपे। अन्तरा सूतकोत्पत्तौ न दोषो मनुरब्रवीत्" इति।

---

१ क. ख. ग. आत्म ब्र०। २ क. ख. ग. दरिद्रत्वं। ३ क. ख. ग. भुङ्क्ते। ४ क. वर्णितः। स°। ख. वर्णिनः। ५ क. ख. 'रमते पि'। ६ क ग. भोजने।

मत्रोच्चारं द्विजः कृत्वा न कुर्याच्छौचमात्मनः । मोहाद्भुक्त्वे त्रिरात्रं तु जलं पीत्वा विशु-
ध्यति ९२
यदा भोजनकाले तु अशुचिर्भवति द्विजः । भूमौ निक्षिप्य तद्ग्रासं स्नात्वा विप्रो विशु-
ध्यति ९३
भक्षयित्वा तु तद्ग्रासमहोरात्रेण शुध्यति । अशित्वा सर्वमेवान्नं त्रिरात्रेण विशुध्यति ९४
यस्तु भुञ्जीत पङ्क्तिस्थः कुत्सितान्नं विशेषतः।अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुध्यति
एकपङ्क्त्युपविष्टानां दुष्कृतं सर्वसाधुनाम् । सर्वे तत्समतां यान्ति पङ्क्तिर्यावन्न भुञ्जति(?)
अग्निना भस्मना चैव स्तम्भेन उदकेन च । द्वारेणाप्यथ मार्गेण पङ्क्तिर्भिद्येत षड्विधा ९७
एकपङ्क्तिस्थितो भुङ्क्ते न स्पृशेच्च परस्परम् । भस्मना कृतमर्यादा एकपङ्क्तिर्न दुष्यति
कृत्वा पापं हि शोचन्वै ब्राह्मणो वेदपारगः । स्मृत्यर्थं विन्देति योऽपि तस्मात्पापात्प्रमु-
च्यते ९९
नैव कुर्या पुनरिति निवृत्त्यात्मा भवेद्यदि । वह्निर्वेदागमाभ्यासः सर्वं पापं विशुध्यति १००
यथा जातबलो वह्निर्दहत्यार्द्रानपि द्रुमान् । एवं दहति वेदज्ञः कर्मजं दोषमात्मनः
न देव(वेद)बलमाश्रित्य पापकर्मरतिर्भवेत् । अज्ञानाद्वा प्रमादाद्वा दहते कर्म नेतरत् १०२
उदक एवोदकस्थश्च स्थले स्थलगतः शुचिः । पादौ स्थाप्योभयत्रैव आचान्तोभयतः
शुचिः १०३
उत्तीर्याऽऽचम्य उदकमवतीर्य उपस्पृशेत् । एवं स श्रेयसा युक्तो वरुणेनाभिमन्त्रितः १०४
अग्न्यगारे गवां गोष्ठे देवब्राह्मणसंनिधौ । भोजने जपकाले च पादुकानां विसर्जनम्
पादुकासनमारूढः स्वगृहात्परगृहं व्रजेत् । छेदयेत्तस्य पादौ तु धार्मिकः पृथिवीपतिः
अग्निहोत्री तपस्वी च श्रोत्रियो वेदपारगः । एते सपादुका यान्ति शेषान्दण्डेन ताडयेत्
जन्मप्रभृतिसंस्कारे श्मशानान्ते तथैव च । गणान्ने गणकान्ने वा चौरस्य वृषलीपतेः १०८
पाचकान्ने नवश्राद्धे संग्रहे चन्द्रसूर्ययोः । स्त्रीणां प्रथमगर्भेषु भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत्
अन्यदत्ता तु या कन्या पुनरन्यत्र दीयते । तस्याश्चैव न भोक्तव्यं पुनर्भूः कीर्तिता बुधैः
पूर्वं तु स्रवते गर्भो यस्याश्चैवाथ संस्कृतः । द्वितीयो गर्भसंस्कारः पुनरेता तु सोच्यते १११
या चाऽऽदौ दशभिर्वर्षैर्जीवत्तिष्ठति गर्भिणी(?)।धारितं तु न रेतो वै रेतोधा सा तथोच्यते
भर्तुः शयनमुल्लङ्घ्य या चान्येषु प्रवर्तते । तस्या अन्नं न भोक्तव्यं विज्ञेया कामचारिणी
पुनर्भूः पुनरेता च रेतोधा कामचारिणी । तासां प्रथमगर्भे च भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत्
अनपत्या तु या नारी नाश्नीयादेव तद्गृहे । अथ भुञ्जीत मोहात्मा पूयसं नरकं व्रजेत्

---

१ घ. भुञ्जते । २ घ. विन्दतो यो° । ३ क. घ. °तीये ग° । ४ क. °जीवेति° । ५ क. °धाता त° ।
६ ख. ग. सा न शच्य°

स्त्रीधनानि च ये मोहादुपजीवन्ति बान्धवाः। नारीयानानि वस्त्राणि ते पापा यान्त्यधो-
गतिम् ११६

राजान्नं हरते तेजः शूद्रान्नं ब्रह्मवर्चसम्। सूतकान्नं तु यो भुङ्क्ते स भुङ्क्ते पृथिवीमलम् ११७

रात्रावस्तमिते सूर्ये चण्डाली स्पृशते स्त्रियः। ताः स्पृष्टास्तु यदा किंचित्प्रायश्चित्तं कथं
भवेत् ११८

जातरूपं स्पृशेदा(द्वा)पो दिवाऽऽनीतं तु यज्जलम्। तेन स्नात्वा च पीत्वा च सर्वे(र्वैः)
स्पृष्ट्वा शुचिर्भवेत् ११९

दासनापितगोपालकुलमित्रार्धसीरिणः। एते शूद्रेषु भोज्यान्ना यश्चाऽऽत्मानं निवेदयेत्

अन्यशूद्रेषु अन्नाद्यं ये भुञ्जन्ति क्षुधा द्विजाः। प्रायश्चित्तं च संप्राप्तं चरेच्चान्द्रायणं व्रतम्

वृषलीफेनजातस्य निःश्वासोपहतस्य च। तासु चैव प्रसूतस्य निष्कृतिर्न विधीयते १२२

अजापालो म(मा)हिषश्च तथा च वृषलीपतिः। प्रमादादपि संस्पृष्ट्वा सचैलं स्नानमाचरेत्

रेतःक्षयकरी वंध्या अजास्ताः परिकीर्तिताः। तासां यः पालयेद्विप्रो ह्यजापालः स
उच्यते १२४

महिषीत्युच्यते नारी या चैव व्यभिचारिणी। तं दोषं क्षमते यस्तु स वै माहिष उच्यते

पितुर्वेश्मनि या कन्या रजस्तु समुपस्पृशेत्। भ्रूणहत्या पितुस्तस्याः सा कन्या वृषली
स्मृता १२६

माता चैव पिता चैव ज्येष्ठो भ्राता तथैव च। त्रयस्ते नरकं यान्ति दृष्ट्वा कन्यां रजस्वलाम्

उद्वहेद्यस्तु तां कन्यां ब्राह्मणो मदमोहितः। असंभाष्यो ह्यपाङ्क्तेयः स विप्रो वृषलीपतिः

अग्रे च माहिषं दृष्ट्वा मध्ये च वृषलीपतिः। अन्त्ये वार्धुषिकं दृष्ट्वा निराशाः पितरो गताः

श्वित्री कुष्ठी तथा तस्य कुनखी श्यावदन्तकः। निराशाः पितरो यान्ति देवता ऋषिभिः
सह १३०

नाश्नन्ति पिशुने देवा नाश्नन्त्यनृतवादिनः। भार्याजितस्य नाश्नन्ति यस्य चोपपतिर्गृहे

नखलोमोपजातस्य न रक्तोन(त्त?)रवाससः। व्यङ्गुलातीतकर्णस्य भुञ्जते पितरो हविः

यावदुष्णं भवेदन्नं यावद्भुञ्जन्ति वाग्यताः। तावदश्नन्ति पितरो यावन्नोक्ता हविर्गुणाः

हविर्गुणा न वक्तव्याः पितरो यत्र तर्पिताः। पितृभिस्तर्पितैः पश्चाद्वक्तव्यं शोभनं हविः

यावतो ग्रसते पिण्डान्हव्यकव्येष्वमन्त्रवित्। तावतो ग्रसते प्रेत्य दीप्तान्स्थूलानयोमयान्

यावद्विप्रा न पूज्यन्ते अन्नदानहिरण्ययोः। तावच्चीर्णव्रतस्यापि तत्पापं न प्रणश्यति १३६

यद्विष्ठया काकबलाकयोर्वा अमेध्यलिप्तं च भवेच्छरीरम्।
श्रोत्रे मुखेन प्रविशेच्च सम्यक्स्नानेन लेपोपहतस्य शुद्धिः॥ १३७

---

१ क. °म्। अस्तमिते यदि सू°। २ ख. ग. °ननीत°।

अभक्ष्याणामपेयानामलेह्यानां च भक्षणे । रेतोमूत्रपुरीषाणां प्रायश्चित्तं कथं भवेत् १३८
पद्मोदुम्बरबिल्वानां कुशाश्वत्थपलाशयोः । एतेषामुदकं पीत्वा षड्रात्रेण विशुध्यति
ये प्रत्यवसिता विप्राः प्रव्रज्याग्निजलोद्गहाः । अनाशकनिवृत्तश्च[1] गृहस्थत्वं चिकीर्षति
स चरेत्त्रीणि कृच्छ्राणि त्रीणि चान्द्रायणानि च । जातकर्मविधिं कृत्वा पुनः संस्कारमर्हति १४१
तूलिका चोपधानानि[2] पुष्परक्ताम्बराणि च । शोषयित्वाऽर्कतापेन प्रोक्षणेन विशुध्यति
देशं कालं तथाऽऽत्मानं द्रव्यं द्रव्यप्रयोजनम् । उपपत्तिमवस्थां च ज्ञात्वा कर्म समाचरेत्
रथ्याकर्दमतोयानि नाना पथि तृणानि च । मारुतार्केण शुध्यन्ति पक्वेष्टकचितानि च
आतुरे स्नानमु(उ)त्पन्ने दशकृत्वो ह्यनातुरः । स्नात्वा स्नात्वा स्पृशेद्वाऽपि ततः शुध्येत्स आतुरः १४५
स्पृष्ट्वा रजस्वलाऽन्योन्यं ब्राह्मणी क्षत्रिया तथा । कृच्छ्रमेकं चरेत्पूर्वा पादमेकं तथोत्तरा
उपवासैस्त्रिभिर्वाऽपि अहोरात्रेण चोत्तरा । एवं पातकनिर्दिष्टमङ्गिरा मुनिरब्रवीत् १४७
स्पृष्ट्वा रजस्वलाऽन्योन्यं वैश्या च शूद्रिणी तथा । कृच्छ्रेण शुध्यते पूर्वा शूद्रा दानेन शुध्यति १४८
रजस्वला तु संस्पृष्टा[3] चण्डालादि यदि स्पृशेत् । गोमूत्रयावकाहारा षड्रात्रेण विशुध्यति
नारी रजस्वला[स्पृष्टा] खरचाण्डालकुक्कुटैः । भुक्त्वा ह्येतान्प्रपश्येत मानस्तोकऋचं जपेत्
भुञ्जानेनैव विप्रेण स्पृष्टा चैव रजस्वला । प्राजापत्येन कृच्छ्रेण प्राणायामशतेन च १५१
दिवाकीर्तिमुदक्यां च पतितं सूतकं तथा । शवसंस्पर्शने चैव स्पृष्ट्वा स्नानेन शुध्यति १५२
दिवाऽऽहृतेन तोयेन तापितेनाग्निसंनिधौ । दिवा नार्केण संस्पृष्टा रात्रौ नक्षत्रमालिनी(?)
संध्ययोरुभयोश्चैव पवित्रं सर्वदा जलम् । खातं वापी तथा कूपः प्रपानद्यास्तु वाक्पतिः
यष्टिघाते[5] तथा चैव मृत्पिण्डे गोमयेन तु । उपलेपेन शुध्यन्ति अङ्गिरा मुनिरब्रवीत् १५५
गोदुग्धं गोमयं क्षीरं दधि तक्रं तथा घृतम् । गोपुच्छं पश्चिमे भागे एते सर्वे पवित्रकाः १५६
एवं ते कथितं सर्वं प्रमादाज्ञानवित्तमः(?) । यत्र यत्र मृता गावः प्रायश्चित्तं पृथक्पृथक् १५७
गवां च पतने कृच्छ्रं पाषाणे च द्वयं चरेत् । अर्धकृच्छ्रं तु वाप्यां स्यात्पादकृच्छ्रं तु कूपके
शस्त्रहा त्रीणि कृच्छ्राणि यष्टिघाती द्वयं चरेत् । मृत्पिण्डादतिकृच्छ्रं तु प्राजापत्यं च गोमये
एकपादं चरेद्रोधे द्वौ पादौ बन्धने चरेत् । योजने पादहीनं स्याच्चरेत्सर्वं निपातने १६०
न स्त्रीषु वचनं कुर्यान्नैव गानमुपव्रजेत् । न[6] च रात्रौ भवेद्गोष्ठे न कुर्याद्दैदिकां(कीं) क्रियाम्

---

१ क. ख. ग. °वृत्ताश्च । २ ग. °धान्यानि । ३ क. घ. °स्पृष्ट्वा च° । ४ ख. °पातद्या° । ५ ग. यष्ट्याघा° । ६ क. ख. नचारा° ।

लाङ्गूलच्छेदने पादौ तथा चैवानुधारणे।पादहीने शिखावर्जं सशिखं च निपातने१६२
एवमेव तु नारीणां मुण्डमुण्डापनं स्मृतम्। एकीकृत्य कचान्सर्वाश्छेदयेदङ्गुलद्वयम् १६३
अनुच्छिष्टेन संस्पृष्टो येन चाऽऽचमनं व्रजेत् । तेनैवोच्छिष्टसंस्पृष्टे त्रिरात्रेण विशुध्यति
शवसूते समुत्पन्ने सूतकं तु भवेद्यदि । शवेन शुध्यते सूतिर्न सूत्या शुध्यते शवम् १६५
सूतके न तु जातेन उभाभ्यां सूतकं यदि । पातकेन तु लिप्येत सूतकेनैव गच्छति१६६
सर्वव्रतेषु निर्दिष्टं पश्चात्सूतकिनो भवेत्। चीर्णव्रते तु निर्दिष्टं पश्चाद्ब्राह्मणभोजनम् १६७
अधीते य इदं शास्त्रमुक्तमङ्गिरसा स्वयम्। ऋषीणां संनिधौ विप्रः सर्वपापैः प्रमुच्यते१६८

इति श्रीमदङ्गिरःप्रोक्तं धर्मशास्त्रं संपूर्णम् ॥

समाप्तेयमङ्गिरःस्मृतिः ॥

ॐ तत्सद्ब्रह्मणे नमः।

महर्ष्यत्रिप्रणीता

अत्रिसंहिता।

हुताग्निहोत्रमासीनमत्रिं वेदविदां वरम्। सर्वशास्त्रविधिज्ञातमृषिभिश्च नमस्कृतम् १
नमस्कृत्य च ते सर्वे इदं वचनमब्रुवन्। हितार्थं सर्वलोकानां भगवन्कथयस्व नः २

अत्रिरुवाच—

वेदशास्त्रार्थतत्त्वज्ञा यन्मे पृच्छथ संशयम्। तत्सर्वं संप्रवक्ष्यामि यथादृष्टं यथाश्रुतम् ३
सर्वतीर्थान्युपस्पृश्य सर्वान्देवान्प्रणम्य च। जप्त्वा तु सर्वसूक्तानि सर्वशास्त्रानुसारतः ४
सर्वपापहरं नित्यं सर्वसंशयनाशनम्। चतुर्णामपि वर्णानामत्रिः शास्त्रमकल्पयत् ५
ये च पापकृतो लोके ये चान्ये धर्मदूषकाः। सर्वैः पापैः प्रमुच्यन्ते श्रुत्वेदं शास्त्रमुत्तमम् ६
तस्मादिदं वेदविद्भिरध्येतव्यं प्रयत्नतः। शिष्येभ्यश्च प्रवक्तव्यं सद्वृत्तेभ्यश्च धर्मतः ७
अकुलीने ह्यसद्वृत्ते जडे शूद्रे शठे द्विजे। एतेष्वेव न दातव्यमिदं शास्त्रं द्विजोत्तमैः ८
एकमप्यक्षरं यस्तु गुरुः शिष्ये निवेदयेत्। पृथिव्यां नास्ति तद्द्रव्यं यद्दत्त्वा ह्यनृणी भवेत्
एकाक्षरप्रदातारं यो गुरुं नाभिमन्यते। शुनां योनिशतं गत्वा चाण्डालेष्वपि जायते १०
वेदं गृहीत्वा यः कश्चिच्छास्त्रं चैवावमन्यते। स सद्यः पशुतां याति संभवानेकविंशतिम्
स्वानि कर्माणि कुर्वाणा दूरे सन्तोऽपि मानवाः। प्रिया भवन्ति लोकस्य स्वे स्वे कर्मण्य-
वस्थिताः १२
कर्म विप्रस्य यजनं दानमध्ययनं तपः। प्रतिग्रहोऽध्यापनं च याजनं चेति वृत्तयः १३
क्षत्रियस्यापि यजनं दानमध्ययनं तपः। शस्त्रोपजीवनं भूतरक्षणं चेति वृत्तयः १४
दानमध्ययनं वार्ता यजनं चेति वै विशः। शूद्रस्य वार्ता शुश्रूषा द्विजानां कारुकर्म च १५
प्रवैष धर्मोऽभिहितः संस्थिता यत्र वर्णिनः। बहुमानमिह प्राप्य प्रयान्ति परमां गतिम्
ये व्यपेताः स्वधर्मेभ्यः परधर्मे व्यवस्थिताः। तेषां शास्तिकरो राजा स्वर्गलोके महीयते
आत्मीये संस्थितो धर्मे शूद्रोऽपि स्वर्गमश्नुते। परधर्मो भवेत्त्याज्यः सुरूपपरदारवत् १८
वध्यो राज्ञा स वै शूद्रो जपहोमपरश्च यः। ततो राष्ट्रस्य हन्ताऽसौ यथा वह्नेश्च वै जलम् १९
प्रतिग्रहोऽध्यापनं च तथाऽविक्रेयविक्रयः। याज्यं चतुर्भिरप्येतैः क्षत्रविट्पतनं स्मृतम्

---

[1] ग. हुत्वाऽग्निं। [2] ग. 'विधानज्ञं मुनिभि'। [3] ग. °दज्ञाः शास्त्रतत्त्व'। [4] क. यन्मां पृ°। [5] ख. ग. दिव्यं। [6] ग. यत्नतः। [7] ग. स प्रेत्य प°। [8] ग. च याज्या च क्रयविक्रयम्। च°।

सद्यः पतति मांसेन लाक्षया लवणेन च* । त्र्यहेण शूद्रो भवति ब्राह्मणः क्षीरविक्रयात्
अव्रताश्चानधीयाना यत्र भैक्षचरा द्विजाः । तं ग्रामं दण्डयेद्राजा चौरे[२]भ[३]क्तप्रदं बुधैः २२
विद्वद्भोज्यमविद्वांसो येषु राष्ट्रेषु भुञ्जते । तेऽप्यनावृष्टिमिच्छन्ति महद्वा जायते भयम् २३
ब्राह्मणान्वेदविदुषः सर्वशास्त्रविशारदान् । तत्र वर्षति पर्जन्यो यत्रैतान्पूजयेन्नृपः २४
त्रयो लोकास्त्रयो वेदा आश्रमाश्च त्रयोऽग्नयः । एतेषां रक्षणार्थाय संसृष्टा ब्राह्मणाः पुरा
उभे संध्ये समाधाय मौनं कुर्वन्ति ये द्विजाः । दिव्यवर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते+२६
य एवं कुरुते राजा गुणदोषपरीक्षणम् । यशः स्वर्गं नृपत्वं च पुनः कोशं स[५]मृद्धयेत्* २७

दुष्टस्य दण्डः सुजनस्य पूजा न्यायेन कोशस्य च संप्रवृद्धिः ।
अपक्षपातोऽर्थिषु राष्ट्ररक्षा पञ्चैव यज्ञाः कथिता नृपाणाम् ॥ २८

यत्प्रजापालने पुण्यं प्राप्नुवन्तीह पार्थिवाः । न तु क्रतुसहस्रेण प्राप्नुवन्ति द्विजोत्तमाः २९
अलाभे देवखातानां ह्रदेषु च सरःसु च । उद्धृत्य चतुरः पिण्डान्पारके स्नानमाचरेत् ३०
वसाशुक्रमसृङ्मज्जामूत्रविट्कर्णविण्नखाः । श्लेष्मास्थिदूषिकाः स्वेदो द्वादशैते नृणां मलाः ३१
षण्णां षण्णां क्रमेणैव शुद्धिरुक्ता मनीषिभिः । मृद्वारिभिश्च पूर्वेषामुत्तरेषां च वारिणा
शौचं मङ्गलमायास अ(श्रा)नसूयाऽस्पृहा दमः । लक्षणानि च विप्रस्य तथा दानं दयाऽपि च
न गुणान्गुणिनो हन्ति स्तौति चान्यान्गुणानपि । न ह्रसेद्वान्यदोषांश्च साऽनसूया प्रकीर्तिता ३४
अभक्ष्यपरिहारश्च संसर्गश्चाप्यनिन्दितैः । आचारेषु व्यवस्थानं शौचमित्यभिधीयते ३५
प्रशस्ताचरणं नित्यमप्रशस्तविवर्जनम् । एतद्धि मङ्गलं प्रोक्तमृषिभि[६]र्धर्मदर्शिभिः ३६
शरीरं पीड्यते येन शुभेन त्वशुभेन वा । अत्यन्तं तन्न कुर्वीत अनायासः स उच्यते ३७
यथोत्पन्नेन कर्तव्यः संतोषः सर्ववस्तुषु । न स्पृहेत्परदारेषु साऽस्पृहा परिकीर्तिता ३८
बाह्यमाध्यात्मिकं वाऽपि दुःखमुत्पाद्यते परैः । न कुप्यति न वा हन्ति दम इत्यभिधीयते
अहन्यहनि दातव्यमदीनेनान्तरात्मना । स्तोकादपि प्रयत्नेन दानमित्यभिधीयते ४०
परस्मिन्बन्धुवर्गे वा मित्रे द्वेष्ये रिपौ तथा । आत्मवद्वर्तितव्यं हि दयैषा परिकीर्तिता ४१
यश्चैतैर्लक्षणैर्युक्तो गृहस्थोऽपि भवेद्विजः । स गच्छति परं स्थानं जायते नेह वै पुनः ४२

---

* इतःपरं ग. पुस्तक एतदर्धं विद्यते—" नील्या तिलैश्च तैलेन गोभिरश्वैश्च गोरसैः "। इति।
+आर्षो वचनव्यत्ययः। *इतः परमेतदर्धं ग. पुस्तके–"य एवं कुरुते राजा तस्य कोटिफलं भवेत्"। इति।

ग. °ह्मणो वेदविक्रयी । अ° । २ ख. °रभुक्तं प्रदण्डवत् । वि° । ३ ग. °भक्षप्रदो द्विसः । वि° । ४ ग. °षां तु हितार्था° । ५ ख. स आर्जये° । ६ ग. °भिर्ब्रह्मवादिभिः । ७ ग. °न सुशुभेनापि कर्मणा । अतियत्नं न कु° । ८ ग. स्तोकमपि । ९ ग. द्वेष्टरि वा त° ।

अग्निहोत्रं तपः सत्यं वेदानां चैव पालनम् । आतिथ्यं वैश्वदेवश्च इष्टमित्यभिधीयते ४३
वापीकूपतडागादि देवतायतनानि च । अन्नप्रदानमारामः पूर्तमित्यभिधीयते ४४
इष्टं पूर्तं प्रकर्तव्यं ब्राह्मणेन प्रयत्नतः । इष्टेन लभते स्वर्गं पूर्तेन मोक्षमाप्नुयात् ४५
इष्टापूर्तौ द्विजातीनां सामान्यौ धर्मसाधनौ । अधिकारी भवेच्छूद्रः पूर्ते धर्मे न वैदिके ४६
यमान्सेवेत सततं न नित्यं नियमान्बुधः । यमान्पतत्यकुर्वाणो नियमान्केवलान्भजन्
आनृशंस्यं क्षमा सत्यमहिंसा दानमार्जवम् । प्रीतिः प्रसादो माधुर्यं मार्दवं च यमा दश ४८
शौचमिज्या तपो दानं स्वाध्यायोपस्थनिग्रहः । व्रतमौनोपवासाश्च स्नानं च नियमा दश
प्रतिकृतिं[1] कुशमयीं तीर्थवारिषु मज्जयेत् । यमुद्दिश्य निमज्जेत[3] अष्टभागं लभेत सः ५०
मातरं पितरं वाऽपि भ्रातरं सुहृदं गुरुम् । यमुद्दिश्य निमज्जेत[4] द्वादशांशफलं लभेत् ५१
अपुत्रेणैव कर्तव्यः पुत्रप्रतिनिधिः सदा । पिण्डोदकक्रियाहेतोर्यस्मात्तस्मात्प्रयत्नतः ५२
पिता पुत्रस्य जातस्य पश्येच्चेज्जीवतो मुखम् । ऋणमस्मिन्संनयति अमृतत्वं च गच्छ
जातमात्रेण पुत्रेण पितॄणामनृणी पिता । तदह्नि शुद्धिमाप्नोति नरकात्त्रायते हि सः
जायन्ते बहवः पुत्रा यद्येकोऽपि गयां व्रजेत् । यजते चाश्वमेधं च नीलं वा वृषमुत्
काङ्क्षन्ति पितरः सर्वे नरकान्तरभीरवः । गयां यास्यति यः पुत्रः स नस्त्राता भ
फल्गुतीर्थे नरः स्नात्वा दृष्ट्वा देवं गदाधरम् । गयाशीर्षं पदाऽऽक्रम्य मुच्यते ब्रह
महानदीमुपस्पृश्य तर्पयेत्पितृदेवताः । अक्षयाँल्लभते लोकान्कुलं चैव समुद्धरेत्
शङ्कास्थाने समुत्पन्ने भक्ष्यभोज्यविवर्जिते । आहारशुद्धिं वक्ष्यामि तन्मे निगदत.
अक्षारलवणं रौक्षं[6] पिबेद्ब्राह्मीं सुवर्चलाम्[7] । त्रिरात्रं शङ्खपुष्पीं वा ब्राह्मणः पयसा सह ६०
मद्यभाण्डे द्विजः कश्चिदज्ञानात्पिबते जलम् । प्रायश्चित्तं कथं तस्य मुच्यते केन कर्मणा
पलाशबिल्वपत्राणि कुशान्पद्मान्युदुम्बरम् । क्वाथयित्वा पिबेदपस्त्रिरात्रेणैव शुध्यति
सायं प्रातस्तु यः संध्यां प्रमादाद्विक्रमेत्सकृत् । गायत्र्यास्तु सहस्रं हि जपेत्स्नात्वा समा-
हितः ६३
शोकाक्रान्तोऽथ वा श्रान्तः स्थितः स्थानजपाद्बहिः । ब्रह्मकूर्चं चरेद्भक्त्या दानं दत्त्वा
विशुध्यति ६४
गवां शृङ्गोदके स्नात्वा महानद्युपसंगमे । समुद्रदर्शनेनैव व्यालदष्टः शुचिर्भवेत् ६५
वृकश्वानशृगालैस्तु यदि दष्टश्च ब्राह्मणः । हिरण्योदकसंमिश्रं घृतं प्राश्य विशुध्यति ६६

---

१ ख. ग. °तिनिधिं कु° । २ ख. ग. मज्जति । ३ ग. °त द्वादशांशं फलं भवेत् । मा° । ४ ग. °त अष्टभागं लभेत सः । अ° । ५ ग. सः । यष्टव्या व° । ६ क. भैक्षं । ग. रुक्षं । ७ क. ख. °र्चसम् । त्रि° । ८ क. °भाण्डाद्द्विज° । ९ ख ग. °तः । रोगाक्रा° ।

ब्राह्मणी तु शुना दष्टा जम्बुकेन वृकेण वा । उदितं ग्रहनक्षत्रं दृष्ट्वा सद्यः शुचिर्भवेत् ६७
सव्रतश्च शुना दष्टस्त्रिरात्रमुपवासयेत् । सघृतं यावकं प्राश्य व्रतशेषं समापयेत् ६८
मोहात्प्रमादात्संलोभाद्व्रतभङ्गं तु कारयेत् । त्रिरात्रेणैव शुध्येत पुनरेव व्रती भवेत् ६९
ब्राह्मणान्नं यदुच्छिष्टमश्नात्यज्ञानतो द्विजः । दिनद्वयं तु गायत्र्या जपं कृत्वा विशुध्यति
क्षत्रियान्नं यदुच्छिष्टमश्नात्यज्ञानतो द्विजः। त्रिरात्रेण भवेच्छुद्धिर्यथा क्षत्रे तथा विशि७१
अभोज्यान्नं तु भुक्तान्नं स्त्रीशूद्रोच्छिष्टमेव वा । जग्ध्वा मांसमभक्ष्यं तु सप्तरात्रं यवान्पिबेत्
शुना चैव तु संस्पृष्टस्तस्य स्नानं विधीयते । तदुच्छिष्टं तु संप्राश्य षण्मासान्कृच्छ्रमाचरेत्
असंस्पृष्टेन संस्पृष्टः स्नानं तेन विधीयते । तस्य चोच्छिष्टमश्नीयात्षण्मासान्कृच्छ्रमाचरेत्
अज्ञानात्प्राश्य विण्मूत्रं सुरासंस्पृष्टमेव च । पुनः संस्कारमर्हन्ति त्रयो वर्णा द्विजातयः७५
पनं मेखलादण्डं भैक्षचर्यव्रतानि च । निवर्तन्ते द्विजातीनां पुनः संस्कारकर्मणि७६
शुद्धिं प्रवक्ष्यामि अँत्यश्वश्ववदूषिता(त)म् । मौयोऽयं मृन्मयं भाण्डं सिद्धमन्नं तथैव च
निष्क्रम्य तत्सर्वं गोमयेनोपलेपयेत् । गोमयेनोपलिप्याथ च्छागेनाऽऽघ्रापयेत्पुनः
पवैस्तु पूतं तु हिरण्यकुशवारिभिः । तेनैवाभ्युक्ष्य तद्वेश्म शुध्यते नात्र संशयः ७९
पैः श्वपचैर्वाऽपि बलाद्विचालितो द्विजः । पुनः कुर्वीत संस्कारं पश्चात्कृच्छ्रत्रयं
चरेत् ८०
तु संस्पृष्टस्तस्य स्नानं विधीयते । तदुच्छिष्टं तु संप्राश्य यत्नेन कृच्छ्रमाचरेत्
प्रवक्ष्यामि सूतकस्य विनिर्णयम् । प्रायश्चित्तं पुनश्चैव कथयिष्याम्यतः परम् ८२
.काहाच्छुध्यते विप्रो योऽग्निवेदसमन्वितः । त्र्यहात्केवलवेदस्तु निर्गुणो दशभिर्दिनैः
*व्रतिनः शास्त्रपूतस्य आहिताग्नेस्तथैव च । राज्ञस्तु सूतकं नास्ति यस्य चेच्छति
ब्राह्मणः ८४
ब्राह्मणो दशरात्रेण द्वादशाहेन भूमिपः । वैश्यः पञ्चदशाहेन शूद्रो मासेन शुध्यति ८५
सपिण्डानां तु सर्वेषां गोत्रजः साप्तपौरुषः । पिण्डांश्चोदकदानं च शावाशौचं तथाऽनुगम्
चतुर्थे दशरात्रं स्यात्षडहः पञ्चमे तथा । षष्ठे चैव त्रिरात्रं स्यात्सप्तमे त्र्यहमेव वा ८७
+अष्टमे दिनमेकं तु नवमे प्रहरद्वयम् । दशमे स्नानमात्रेण सूतके तु शुचिर्भवेत् ८८

* एतदर्धस्थानेऽयं पाठो ग. पुस्तके–" संयती शास्त्रपूतस्तु आहिताग्निस्तथैव च । " इति । + एत- द्वचनं न विद्यते ख. ग. पुस्तकयोः ।

१ ग. 'भङ्गो यदा भवेत् । त्रि° । २ ख. ग. 'णानां य' । ३ क. °न्नं यथा भुक्त्वा स्त्री° । ४क. ख. 'भन्तस्पृश° । ५ ख. प्रयोज्यं । ग. अभोज्यं । ६ ग. राजाग्नेः श्व' । ७ ग. 'त्रतः सप्तपूरुषम् । सपिण्डानां श्चोदकानां शा° । ८ ग. °मेन तु । षष्ठेन तु त्रिरात्रं स्यात्सप्तमे त्वहरेव च । ९ ग. °मे त्वहरेव च। मृतेषु दासदासी ।

मृतसूतके दासीनां पत्नीनां चानुलोमिनाम् । स्वामितुल्यं भवेच्छौचं मृते स्वामिनि यौनिकम् ८९
शवस्पृष्टस्तृतीयस्तु सचैलं स्नानमाचरेत्। चतुर्थे सप्तमे भैक्ष्यं स्यादाशौचे विधिः स्मृतः
एकत्र संस्कृतानां तु मातॄणामेकभोजिनाम् । स्वामितुल्यं भवेच्छौचं विभक्तानां पृथक्पृथक् ९१
उद्दीक्षीरमदीक्षीरं यश्चान्नं मृतसूतके । पाचकान्नं नवश्राद्धं भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत् ९२
सूतकान्नमधर्माय यस्तु प्राश्नाति मानवः । त्रिरात्रमुपवासः स्यादेकरात्रं जले वसेत् ९३
महायज्ञविधानं तु न कुर्यान्मृतजन्मनि । होमं तत्र प्रकुर्वीत शुष्कान्नेन फलेन वा ९४
बालस्त्वन्तर्दशाहे तु पञ्चत्वं यदि गच्छति । सद्य एव विशुद्धिः स्यान्न प्रेतं नैव सूतकम्
कृतचूडस्तु कुर्वीत उदकं पिण्डमेव च । स्वधाकारं प्रकुर्वीत नामोच्चारणमेव च ९६
ब्रह्मचारी यतिश्चैवं मन्त्रे पूर्वकृते तथा । यज्ञे विवाहकाले च सद्यःशौचं विधीयते ९७
विवाहोत्सवयज्ञेषु अन्तरा मृतसूतके । पूर्वसंकल्पितार्थस्य न दोषश्चात्रिरब्रवीत् ९८
मृतसंजननादूर्ध्वं सूतकादौ विधीयते । स्पर्शनाचमनाच्छुद्धिः सूतिकां चेन्न संस्पृशेत् ९९
पञ्चमेऽहनि विज्ञेयः संस्पर्शः क्षत्रियस्य तु । सप्तमेऽहनि वैश्यस्य विज्ञेयं स्पर्शनं बुधैः १००
दशमेऽहनि शूद्रस्य कर्तव्यं स्पर्शनं बुधैः । मासेनैवाऽऽत्मशुद्धिः स्यात्सूतके मृतके तथा
व्याधितस्य कदर्यस्य ऋणग्रस्तस्य सर्वदा । क्रियाहीनस्य मूर्खस्य स्त्रीजितस्य विशेषतः
व्यसनासक्तचित्तस्य पराधीनस्य नित्यशः । स्वाध्यायव्रतहीनस्य सततं सूतकं भवेत्
द्वे कृच्छ्रे परिवित्तेस्तु कन्यायाः कृच्छ्रमेव च । कृच्छ्रातिकृच्छ्रं मातुः स्याद्देतुः सांतपनं स्मृतम् १०४
कुब्जवामनषण्ढेषु गद्गदेऽथ जडेषु च । जात्यन्धबधिरे मूके न दोषः परिवेदने १०५
क्लीबे देशान्तरस्थे च पतिते व्राजितेऽपि वा । योगशास्त्राभियुक्ते च न दोषः परिवेदने
पिता पितामहो यस्य अग्रजो वाऽपि कस्यचित् । नाग्निहोत्राधिकारोऽस्ति न दोषः परिवेदने १०७
भार्यामरणपक्षे वा देशान्तरगतेऽपि वा । अधिकारी भवेत्पुत्रस्तथा पातकसंयुते १०८
ज्येष्ठो भ्राता यदा नष्टो नित्यं रोगसमन्वितः । अनुज्ञातस्तु कुर्वीत शङ्खस्य वचनं यथा

---

१ ग. यौगिक° । २ ग. शवं स्पृष्ट्वा तृतीये तु स° । ३ क. °सभैक्ष्यं स्यादेष शाववि° । ४ ग. संभृता° । ५ ग. जलं पिबेत् । म° । ६ ग. °री गृहस्थानां सत्रे पर्वे° । ७ ग. मृतात्संचयना° । ८ ख. °ननोर्ध्वं । ९ ग. सूतकान्ते च सं° । १० ख. ग. °शः । श्राद्धत्यागविहीनस्य भस्मान्तं सू° । ११ ग. °कृच्छ्रे दातः स्याद्द्वोतुः सां° । १२ ग. कुब्जवा° । १३ क °गद्गदेषु । १४ ख. °त् । अग्नि° । ग. °त् । अग्निहोत्राधिकारोऽस्य न । १५ ग. °त्पुत्रो महापातकिनि द्विजे । ज्ये° ।

नाग्नयः परिविन्दन्ति न वेदा न तपांसि च। न च श्रा[1]द्धं कनिष्ठो वै विना चैवाभ्यनुज्ञया
तस्माद्धर्मं सदा कुर्याच्छ्रुतिस्मृत्युदितं च यत् । नित्यं नैमित्तं काम्यं यच्च स्वर्गस्य साध-
नम् १११
एकैकं वर्धयेन्नित्यं शुक्ले कृष्णे च ह्रासयेत् । अमावास्यां न भुञ्जीत एष चान्द्रायणो
विधिः ११२
एकैकं ग्रासमश्नीयात्त्र्यहाणि त्रीणि पूर्ववत् । त्र्यहं परं च नाश्नीयादतिकृच्छ्रं तदुच्यते
इत्येतत्कथितं पूर्वैर्महापातकनाशनम्। वेदाभ्यासरतं क्षान्तं महायज्ञक्रियापरम् ११४
न स्पृशन्तीह पापानि महापातकजान्यपि। वायुभक्षो दिवा तिष्ठेद्रात्रिं[2] चैवाप्सु सूर्यदृक्
जप्त्वा सहस्रं गायत्र्याः शुद्धिर्ब्रह्मवधादृते । पद्मोदुम्बरबिल्वैश्च कुशाश्वत्थपलाशयोः
एतेषामुदकं पीत्वा पर्णकृच्छ्रं तदुच्यते। पञ्चगव्यं च गोक्षीरं दधिमूत्रशकृद्घृतम् ११७
जग्ध्वा परेऽह्न्युपवसेदेष सांतपनो विधिः । पृथक्सांतपनैर्द्रव्यैः षडहः सोपवासकः
सप्ताहेन तु कृच्छ्रोऽयं महासांतपनं स्मृतम्। त्र्यहं सायं त्र्यहं प्रातस्त्र्यहं भुङ्क्ते त्वयाचितम्
त्र्यहं परं च नाश्नीयात्प्राजापत्यो विधिः स्मृतः । सायं तु द्वादश ग्रासाः प्रातः पञ्चदश
स्मृताः१२०
अयाचिते चतुर्विंशः परेऽह्न्यनशनं स्मृतम्।कुक्कुटाण्डप्रमाणं स्याद्यावद्वा[3]ऽस्य मुखं विशेत्
एतद्ग्रासं विजानीयाच्छुद्ध्यर्थं कायशोधनम् । त्र्यहमुष्णं पिबेदा(चा)पस्त्र्यहमुष्णं
पिबेत्पयः१२२
त्र्यहमुष्णं घृतं पीत्वा वायुभक्षो दिनत्रयम् । षट्पलानि पिबेदा(चा)पस्त्रिपलं तु पयः
पिबेत् १२३
पलमेकं तु वै सर्पिस्तप्तकृच्छ्रं विधीयते। दध्ना च त्रिदिनं भुङ्क्ते त्र्यहं भुङ्क्ते च सर्पिषा१२४
क्षीरेण तु त्र्यहं भुङ्क्ते वायुभक्षो दिनत्रयम्। त्रिपलं दधिक्षीरेण पलमेकं तु सर्पिषा १२५
एतदेव व्रतं पुण्यं वैदिकं कृच्छ्रमुच्यते । एकभक्तेन नक्तेन तथैवायाचितेन च १२६
उपवासेन चैकेन पादकृच्छ्रः प्रकीर्तितः । कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिम्
द्वादशाहोपवासेन पराकः परिकीर्तितः। पिण्याक[4]दधिसक्तूनां ग्रासश्च प्रतिवासरम् १२८
एकैकमुपवासः स्यात्सौम्यकृच्छ्रः प्रकीर्तितः । एषां त्रिरात्रमभ्यासादेकैकस्य यथा-
क्रमम् १२९
तुलापुरुष इत्येष ज्ञेयः पञ्चदशाहिकः। कपिलायास्तु दुग्धाया धारोष्णं यः पयः पिबेत्
एष व्यासकृतः कृ[5]च्छ्रः श्वपाकमपि शोधयेत्। निशायां भोजनं चैव तज्ज्ञेयं नक्तमेव तु
अनादिष्टेषु पापेषु चान्द्रायणम[6]थोदितम् । अग्निष्टोमादिभिर्यज्ञैरि[7]ष्टैर्द्विगुणदक्षिणैः १३२

---

१ ग °द्धं तु नष्टस्य वृषला च न कन्यका । त° । २ ख. °त्रिं नीत्वाऽप्सु । ३ ग. °द्वा प्रविशेन्मुखम् । ए° । ४ ख. °कथामतकाम्बुसक्तूनां प्र°। ५ ग. कृच्छ्रो महापातकशोधनः । नि°।६ ग. °मपोहनम् । अ° । ७ ग. °ष्टैर्विपुलद° ।

यत्फलं समवाप्नोति तथा कृच्छ्रैस्तपोधनः । वेदाभ्यासरतं शान्तं महायज्ञक्रियारतम्
न स्पृशन्तीह पापानि महापातकजान्यपि। वेदाभ्यासरतः क्षान्तो धर्मशास्त्राण्यवेक्षयेत्
शौचाचारसमायुक्तो गृहस्थोऽपि हि मुच्यते। उक्तमेद्द्विजातीनां महर्षे श्रूयतामिति १३५
अतः परं प्रवक्ष्यामि स्त्रीशूद्रपतनानि च। जपस्तपस्तीर्थयात्रा प्रव्रज्या मन्त्रसाधनम् १३६
देवताराधनं चैव स्त्रीशूद्रपतनानि षट्। जीवद्भर्तरि या नारी उपोष्य व्रतचारिणी १३७
आयुष्यं हरते भर्तुः सा नारी नरकं व्रजेत्+। तीर्थस्नानार्थिनी नारी पतिपादोदकं पिबेत्
शंकरस्यापि विष्णोर्वा प्रयाति परमं पदम्। जीवद्भर्तरि वामाङ्गी मृते वाऽपि सुदक्षिणे
श्राद्धे यज्ञे विवाहे च पत्नी दक्षिणतः सदा। सोमः शौचं ददौ तासां गन्धर्वाश्च तथाऽ-
ङ्गिराः १४०
पावकः सर्वमेध्यं च मेध्यं वै योषितां सदा। जन्मना ब्राह्मणो ज्ञेयः संस्कारैर्द्विज उच्यते
विद्यया याति विप्रत्वं श्रोत्रियस्त्रिभिरेव च। वेदशास्त्राण्यधीते यः शास्त्रार्थं च निषेवते
तदाऽसौ वेदवित्प्रोक्तो वचनं तस्य पावनम्। एकोऽपि वेदविद्धर्मं यं व्यवस्येद्द्विजोत्तमः
स ज्ञेयः परमो धर्मो नाज्ञानामयुतायुतैः। पावका इव दीप्यन्ते जपहोमैर्द्विजोत्तमाः १४४
प्रतिग्रहेण नश्यन्ति वारिणा इव पावकाः। तान्प्रतिग्रहजान्दोषान्प्राणायामैर्द्विजोत्तमाः
उत्सादयन्ति विद्वांसो वायुर्मेघानिवाम्बरे। भुक्तमात्रो यदा विप्र आर्द्रपाणिस्तु तिष्ठति
लक्ष्मीर्बलं यशस्तेज आयुश्चैव प्रलीयते। यस्तु भोजनशालायामासनस्थ उपस्पृशेत् १४७
तस्यान्नं नैव भोक्तव्यं भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत्। पात्रोपरि स्थितं पात्रं यः संस्थाप्य उप-
स्पृशेत् १४८
तस्यान्नं नैव भोक्तव्यं भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत्। न देवास्तृप्तिमायान्ति दातुर्भवति
निष्फलम् १४९
हस्तं प्रक्षाल्य यश्चापः पिबेद्भुक्त्वा द्विजोत्तमः। तदन्नमसुरैर्भुक्तं निराशाः पितरो गताः
नास्ति वेदात्परं शास्त्रं नास्ति मातुः परो गुरुः। नास्ति दानात्परं मित्रमिह लोके परत्र च
अपात्रे ह्यपि यद्दत्तं दहत्यासप्तमं कुलम्। हव्यं देवा न गृह्णन्ति कव्यं च पितरस्तथा १५२
आयसेन तु पात्रेण यदन्नमुपदीयते। अन्नं विष्ठासमं भोक्तुर्दाता च नरकं व्रजेत् १५३
इतरेण च पात्रेण दीयमानं विचक्षणः। न दद्याद्वामहस्तेन आयसेन कदाचन १५४

---

* इतः परं ग. पुस्तकेऽधिकं वचनम्—पतिं विनाऽन्यत्कुरुते व्रतानि देवसेवनम्। न सा तत्फ-
लमाप्नोति स्वपतिस्तु तया हतः। अतः परं श्लोकत्रयं न विद्यते ग. पुस्तके।

---

१ ग. 'स्त्रार्थदर्शकः। शौ'। २ ख. शौचमृद्वार्यभिरतो गृ'। ३ ग. °त्राप्राव्रज्यं लिङ्गधारणम्।
४ ख. विबोधयेत्। ५ ग. °र्भं यदि ब्रूयाद्द्विजो°। ६ क. भुक्त्वाऽऽचम्य य°। ७ क. तस्यान्नं। ८ ग. तत्रान्नं।
९ ग. 'न्ति दत्तं भव'। १० ग. मातृसमो ग'। ११ ख. 'ते। श्वानविष्ठासमं भुङ्क्ते दाता।

मृन्मयेषु च पात्रेषु यः श्राद्धे भोजयेत्पितॄन्[1]। अन्नदाता च भोक्ता च तावेव(?)नरकं व्रजेत्
अभावे मृन्मये दद्यादनुज्ञातस्तु तैर्द्विजैः। तेषां वचः प्रमाणं स्योदतं चानृतमेव च १५६
सौवर्णायसताम्रेषु कांस्यरौप्यमयेषु च । भिक्षादातुर्न धर्मोऽस्ति भिक्षुर्भुङ्क्ते तु किल्बिषम्
न च कांस्येषु भुञ्जीयादापद्यपि कदाचन । +पलाशे यतयोऽश्नन्ति गृहस्थः कांस्य-
भाजने १५८
कांस्यकस्य च यत्पापं गृहस्थस्य तथैव च। कांस्यभोजी यतिश्चैव प्राप्नुयात्किल्बिषं तयोः
अत्राप्युदाह[3]रन्ति—
सौवर्णायसताम्रेषु कांस्यरौप्यमयेषु च। भुञ्जन्भिक्षुर्न दुष्येत दुष्येच्चैव परिग्रहात् १६०
यतिहस्ते जलं दद्याद्भिक्षां दद्यात्पुनर्जलम् । तद्भैक्षं मेरुणा तुल्यं तज्जलं[4] सागरोपमम्
चरेन्माधुकरीं वृत्तिमपि म्लेच्छकुलादपि । एकान्नं नैव भोक्तव्यं बृहस्पतिसमो यदि
अनापदि चरेद्यस्तु सिद्धं भैक्षं गृहे वसन्। दशरात्रं पिबेद्दैक्ष्यमपस्तु त्र्यहमेव च १६३
गोमूत्रेण तु संमिश्रं यावकं घृतपाचितम्। एतद्दक्षमिति प्रोक्तं भगवानत्रिरब्रवीत् १६४
ब्रह्मचारी यतिश्चैव विद्यार्थी गुरुपोषकः । अध्वगः क्षीणवृत्तिश्च षडेते भिक्षुकाः स्मृताः
षण्मा[6]सान्कामयेन्मर्त्यो गर्भिणीमेव च स्त्रियम् । आ दन्तजननादूर्ध्वमेषं धर्मो विधीयते
ब्रह्महा प्रथमश्चैव द्वितीयो गुरुतल्पगः। तृतीयश्च सुरापोऽयं चतुर्थः स्तेन एव च १६७
*आपो गावस्तिला भूमिर्गन्धो वा स्तेयते तथा(?)।पापानां चैव संसर्गः पञ्चमं पातकं महत्
एषामेव विशुध्यर्थं चरेत्कृच्छ्राण्यनुक्रमात्। त्रीणि[10] कृच्छ्राण्यकामश्चेद्ब्रह्महत्यां व्यपोहति
अर्धं तु ब्रह्महत्यायाः क्षत्रियेषु विधीयते । षड्भागो द्वादशश्चैव विट्शूद्रयोस्तथा भवेत्
त्रीन्मासां[13]भक्तमश्नीयाद्भूमौ शयनमेव च। स्त्रीघातः शुध्यतेऽप्येवं चरेत्कृच्छ्राब्दमेव च
रजकः शैलुषश्चैव वेणुकर्मोपजीवनः। एतेषां यस्तु भुङ्क्ते वै द्विजश्चान्द्रायणं चरेत् १७२
सर्वान्त्यजानां गमने भोजने संप्रवेशने। पराकेण विशुद्धिः स्याद्भगवानत्रिरब्रवीत् १७३
चाण्डालभाण्डे यत्तोयं पीत्वा चैव द्विजोत्तमः । गोमूत्रयावकाहारः सप्तत्रिंशदहान्यपि

+ एतदर्धस्थानेऽयं पाठः ख. पुस्तके—" मलाशाः सर्व एवैते यतयः कांस्यभोजनाः । " इति।
* नास्त्येतदर्धं क. पुस्तके। आधिकं चैतत्।

१ ग. °येद्द्विजान्। अ°। २ ख. स्याद्यदन्नं चातिरिक्त[क]म्। सौ°। ग. स्यादमृतं च कृतं भवेत्। सौ°। ३ ग. °रन्तीममितिहासं पुरातनम्। सौ°। ४ क. °तिकुलादपि। अ°। ५ ग. °वेद्दुग्धम°। ६ ग. °ण्मासं काम°। ७ ख. °मेवं धर्मो न हीय°। ८ क. °थमं चैव द्वितीयं गुरुतल्पगः । तृतीयं तु सुरापोऽयं चतुर्थं स्तेयमुच्यते। पापानां। ९ क. °रेद्वर्षाण्य°। १० ख. ग. °णि वर्षाण्य°। ११ ख. ग. °हत्या पृथक्पृथक्। अ°। १२ ग. °गोऽर्धं तु वैश्यस्य किंचिच्छूद्रे तथा। १३ ग. °साग्कृच्छ्रम°। १४ ख. °सप्तत्रिंशदहा°। ग. °सप्तत्रीण्यहानि च। सं°।

संस्पृष्टं यस्तु पक्वान्नमन्त्यजैर्वाऽप्युदक्यया । अज्ञानाद्ब्राह्मणोऽश्नीयात्प्राजापत्यार्धमा-
चरेत् १७५
चाण्डालान्नं यदा भुङ्क्ते चातुर्वर्ण्यस्य निष्कृतिः। चान्द्रायणं चरेद्विप्रः क्षत्रः सांतपनं चरेत्
षड्रात्रमाचरेद्वैश्यः पञ्चगव्यं तथैव च। त्रिरात्रमाचरेच्छूद्रो दानं दत्त्वा विशुध्यति १७७
ब्राह्मणो वृक्षमारूढश्चाण्डालो मूलसंस्पृशः। फलान्यत्ति स्थितस्तत्र प्रायश्चित्तं कथं भवेत्
ब्राह्मणान्समनुज्ञाप्य सवासाः स्नानमाचरेत्। नक्तभोजी भवेद्विप्रो घृतं प्राश्य विशुध्यति
एकवृक्षसमारूढश्चाण्डालो ब्राह्मणस्तथा । फलान्यत्ति स्थितस्तत्र प्रायश्चित्तं कथं भवेत्
ब्राह्मणान्समनुज्ञाप्य सवासाः स्नानमाचरेत्। अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुध्यति
एकशाखासमारूढश्चाण्डालो ब्राह्मणो यदा। फलान्यत्ति स्थितस्तत्र प्रायश्चित्तं कथं भवेत्
त्रिरात्रोपोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुध्यति*। स्त्रिया म्लेच्छस्य संपर्काच्छुद्धिः सांतपने
तथा १८३
तप्तकृच्छ्रं पुनः कृत्वा शुद्धिरेषाऽभिधीयते। संवर्तेत यथा भार्यां गत्वा म्लेच्छस्य संगताम्
सचैलं स्नानमादाय घृतस्य प्राशनेन च। स्नात्वा नद्युदकैश्चैव घृतं प्राश्य विशुध्यति १८५
संगृहीतामपत्यार्थमन्यैरपि तथा पुनः। चाण्डालम्लेच्छश्वपचकपालव्रतधारिणः १८६
अकामतः स्त्रियो गत्वा पराकेण विशुध्यति । कामतस्तु प्रसूतो वा तत्समो नात्र संशयः
स एव पुरुषस्तत्र गर्भो भूत्वा प्रजायते । तैलाभ्यक्तो घृताभ्यक्तो विण्मूत्रं कुरुते द्विजः
तैलाभ्यक्तो घृताभ्यक्तश्चाण्डालं स्पृशते द्विजः । अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन
शुध्यति १८९
केशकीटनखस्नायु अस्थिकण्टकमेव च । स्पृष्ट्वा नद्युदके स्नात्वा घृतं प्राश्य विशुध्यति
मत्स्यास्थिजम्बुकास्थीनि नखशुक्तिकपर्दिकाः। स्पृष्ट्वा स्नात्वा हेमतप्तघृतं पीत्वा
विशुध्यति १९१
गोकुले कन्दुशालायां तैलचक्रेक्षुचक्रयोः । अमीमांस्यानि शौचानि स्त्रीणां च व्याधि-
तस्य च १९२
न स्त्री दुष्यति जारेण ब्राह्मणोऽवेदकर्मणा। नाऽऽपो मूत्रपुरीषाभ्यां नाग्निर्दहनकर्मणा
पूर्वं स्त्रियः सुरैर्भुक्ताः सोमगन्धर्ववह्निभिः । भुञ्जते मानवाः पश्चान्न ता दुष्यन्ति कर्हि-
चित् १९४
असवर्णैस्तु यो गर्भः स्त्रीणां योनौ निषिच्यते। अशुद्धा सा भवेन्नारी यावद्गर्भं न मुञ्चति

* इत उत्तरं पराकेण विशुध्यतीत्यन्तं न विद्यते ग. पुस्तके।

१ ग. यत्तु प°। २ ग. °लतः स्पृशेत्। फलं च भक्षयाद्विप्रः प्रा°। ३ ग. °काः। हेमतप्तं घृतं प्राश्य तत्क्षणादेव शु°। ४ ग. °वच्छल्यं त तिष्ठति। विनिःसृते ततः शल्ये रजसो वाऽपि दर्शने। त°।

विमुक्ते तु ततः शल्ये रजश्चापि प्रदृश्यते । तदा सा शुध्यते नारी विमलं काञ्चनं यथा १९६
स्वयं विप्रतिपन्ना या यदि वा विप्रतारिता । बलान्नारी प्रभुक्ता वा चौरभुक्ता तथाऽपि वा
न त्याज्या दूषिता नारी न कामोऽस्या विधीयते । ऋतुकाल उपासीत पुष्पकालेन
शुध्यति १९८
रजकश्चर्मकारश्च नटो वुरुड एव च । कैवर्तमेदभिल्लाश्च सप्तैते चान्त्यजाः स्मृताः १९९
एषां गत्वा स्त्रियो मोहाद्भुक्त्वा च प्रतिगृह्य च । कृच्छ्राब्दमाचरेज्ज्ञानादज्ञानादैन्दव-
द्वयम् २००
सकृद्भुक्त्वा(क्ता)तु या नारी म्लेच्छैर्या पापकर्मभिः। प्राजापत्येन शुध्येत ऋतुप्रस्रवणेन तु
बलाद्भुता स्वयं वाऽपि परप्रेरितया यदि । सकृद्भुक्ता तु या नारी प्राजापत्येन शुध्यति
प्रारब्धदीर्घतपसां नारीणां यद्रजो भवेत् । न तेन तद्व्रतं तासां विनश्यति कदाचन
मद्यसंस्पृष्टकुम्भेषु यत्तोयं पिबति द्विजः। कृच्छ्रपादेन शुध्येत पुनः संस्कारमर्हति २०४
अन्त्यजस्य तु ये वृक्षा बहुपुष्पफलोपगाः । उपभोग्यास्तु ते सर्वे पुष्पेषु च फलेषु च २०५
चाण्डालेन तु संस्पृष्टं यत्तोयं पिबति द्विजः । कृच्छ्रपादेन शुध्येत आपस्तम्बोऽब्रवीन्मुनिः
श्लेष्मोपानहविण्मूत्रस्त्रीरजो मद्यमेव च। एभिः संदूषिते कूपे[1] तोयं पीत्वा कथं विधिः २०७
एकं द्व्यहं त्र्यहं चैव द्विजातीनां विशोधनम् । प्रायश्चित्तं पुनश्चैव नक्तं शूद्रस्य दापयेत्
सद्यो[2] वान्ते सचैलं तु विप्रस्तु स्नानमाचरेत्। पर्युषिते त्वहोरात्रमतिरिक्ते दिनत्रयम् २०९
शिरः कण्ठोरुपादांश्च[3] सुरया यस्तु लिप्यते । दशषट्त्रितयैकाहं[4] चरेदेवमनुक्रमात् २१०

अत्राप्युदाहरन्ति—

प्रमादान्मद्यपः सुरां सकृत्पीत्वा द्विजोत्तमः। गोमूत्रयावकाहारो दशरात्रेण शुध्यति २११
मद्यपस्य निषादस्य यस्तु भुङ्क्ते द्विजोत्तमः । न देवा भुञ्जते तत्र न पिबन्ति हविर्जलम्[5] २१२
चितिभ्रष्टा तु या नारी[6] ऋतुभ्रष्टा च व्याधिता । प्राजापत्येन शुध्येत ब्राह्मणानां[7] तु भोज-
नात् २१३
ये च प्रव्राजिता विप्राः प्रव्रज्याग्निजलावहाः । अनाशकान्निवर्तन्ते चिकीर्षन्ति गृहस्थि-
तिम् २१४
धारयेत्त्रीणि कृच्छ्राणि चान्द्रायणमथापि वा। जातकर्मादिकं प्रोक्तं पुनः संस्कारमर्हति
नाशौचं नोदकं नाश्रु[8] नापवादानुकम्पने । ब्रह्मदण्डहतानां तु न कार्यं कटधारणम् २१६

---

१ ग. °त्सं प्रकुर्वीत न° । २ ग. °द्यो ज्ञाते स° । ३ ग. °पादेषु सुरया यत्र लि° । ४ ग. दशाह षट् त्र्यहैका° । ५ ग. °विर्हुतम् । चित्तभ्र° । ६ ग. °री अपुण्येन च । ७ क. °णान्भोजयेद्दश । ये । ८ ग. नास्ति नोपवासादिकं तपः । व्र° । ९ क. °श्रु नोप° ।

स्नेहं कृत्वा भयादिभ्यो यस्त्वेतानि समाचरेत्। गोमूत्रयावकाहारः कृच्छ्रमेकं विशोध-
नम् २१७
वृद्धः शौचस्मृतेर्लुप्तः प्रत्याख्यातभिषक्क्रियः। आत्मानं घातयेद्यस्तु भृग्वग्न्यनशना-
म्बुभिः २१८
तस्य त्रिरात्रमाशौचं द्वितीये त्वस्थिसंचयम्। तृतीये तूदकं कृत्वा चतुर्थे श्राद्धमाचरेत्
यस्यैकाऽपि गृहे नास्ति धेनुर्वत्सानुचारिणी । मङ्गलानि कुतस्तस्य कुतस्तस्य तमःक्षयः
अतिदोहातिवाहाभ्यां नासिकाभेदनेन वा। नदीपर्वतसंरोधे मृते पादोनमाचरेत् २२१
अष्टागवं धर्महलं षड्गवं व्यावहारिकम्। चतुर्गवं नृशंसानां द्विगवं वध्यते सह २२२
द्विगवं वाहयेत्पादं मध्याह्ने तु चतुर्गवम् । षड्गवं तु त्रिपादोक्तं[2] पूर्णाहस्त्वष्टभिः स्मृतः
काष्ठलोष्टशिलागोघ्नः कृच्छ्रं सांतपनं चरेत्। प्राजापत्यं चरेन्मृत्सा(?)अतिकृच्छ्रं तु आयसैः
प्रायश्चित्ते ततश्चीर्णे कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम्। अनडुत्सहितां गां च दद्याद्विप्राय दक्षिणाम्
शरभोष्ट्रहयान्नागान्सिंहशार्दूलगर्दभान् । हत्वा च शूद्रहत्यायाः प्रायश्चित्तं विधीयते
मार्जारगोधानकुलमण्डूकांश्च पतत्रिणः । हत्वा त्र्यहं[3] पिबेत्क्षीरं कृच्छ्रं वा पादिकं चरेत्
चाण्डालस्य च संस्पृष्टं विण्मूत्रस्पृष्टमेव वा। त्रिरात्रेण विशुद्धिः स्याद्भुक्त्वोच्छिष्टं समा-
चरेत् २२८
वापीकूपतडागानां दूषितानां च शोधनम्। उद्धरेद्घटशतं पूर्णं पञ्चगव्येन शुध्यति*२२९
अस्थिचर्मावसिक्तेषु खरश्वानादिदूषिते। उद्धरेदुदकं सर्वं शोधनं परिमार्जनम् २३०

गोदोहने चर्मपुटे च तोयं यन्त्राकरे कारुकशिल्पिहस्ते ।
स्त्रीबालवृद्धाचरितानि यान्यप्रत्यक्षदृष्टानि शुचीनि तानि+ ॥ २३१
प्राकाररोधे विषमप्रदेशे सेनानिवेशे भवनस्य दाहे ।
आरब्धयज्ञेषु महोत्सवेषु तथैव दोषा न विकल्पनीयाः ॥ २३२
प्रपास्वरण्ये घटकस्य कूपे द्रोण्यां जलं कोशविनिर्गतं च।
श्वपाकचण्डालपरिग्रहे तु पीत्वा जलं पञ्चगव्येन शुद्धिः॥ २३३

---

* इतः परं ग. पुस्तके एतद्वचनं विद्यते—"चाण्डालश्वपचोत्सर्गविण्मूत्रोच्छिष्ट एव वा। त्रिरात्रेण विशुद्धिः स्याद्भुक्त्वोच्छिष्टं यदाचरेत्।" इति । + इत आरभ्य अहोरात्रं समाचरेदित्यन्तं न विद्यते ग. पुस्तके ।

---

१ क. ख. 'वं गवबध्यकृत्। द्वि°। २ ख. °रेन्मुत्सा । ग. 'रेन्मुष्टिरिति कृच्छ्रं तु···। प्रा°। ३ ग. त्र्यहमुपोष्यैव कृच्छ्रं सांतपनं चरेत्। वापी°। ४ ख. 'च्छ्रं व्याप्र°। ५ क. °ष्टं तथाऽऽच°। ६ ख. °रेत्घटशतं। ७क. घटकस्य ।

रेतोविण्मूत्रसंस्पृष्टं कौपं यदि जलं पिबेत् । त्रिरात्रेणैव शुद्धिः स्यात्कुम्भे सांतपनं तथा
क्लिन्नभिन्नशवं यत्स्यादज्ञानादुदकं पिबेत्। प्रायश्चित्तं चरेत्पीत्वा तप्तकृच्छ्रं द्विजोत्तमः
उष्ट्रीक्षीरं खरीक्षीरं मानुषीक्षीरमेव च। प्रायश्चित्तं चरेत्पीत्वा तप्तकृच्छ्रं द्विजोत्तमः २३६
वर्णबाह्येन संस्पृष्ट उच्छिष्टस्तु द्विजोत्तमः। पञ्चरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुध्यति २३७
शुचि गोतृप्तिकृत्तोयं प्रकृतिस्थं महीगतम् । चर्मभाण्डैस्तु धाराभिस्तथा यन्त्रोद्धृतं जलम्
चण्डालेन तु संस्पृष्टः(ष्टे) स्नानमेव विधीयते । उच्छिष्टस्तु च संस्पृष्टस्त्रिरात्रेणैव शुध्यति
आकराहृतवस्तूनि नाशुचीनि कदाचन । आकराः शुचयः सर्वे वर्जयित्वा सुराकरम्
भ्र(भृ)ष्टा भ्र(भृ)ष्टयवाश्चैव तथैव चणकाः स्मृताः। खर्जूरं चैव कर्पूरमन्यद्भ्र(भृ)ष्टतरं शुचि
अमीमांस्यानि शौचानि स्त्रीभिराचरितानि च* । अदुष्टाः सततं धारा वातोद्धूताश्च
रेणवः २४२

बहूनामेकलग्नानामेकश्चेदशुचिर्भवेत् । अशौचमेकमात्रस्य नेतरेषां कथंचन २४३
एकपङ्क्त्युपविष्टानां भोजनेषु पृथक्पृथक्। यद्येको लभते नीलीं सर्वे तेऽशुचयः स्मृताः
यस्य पटे पट्टसूत्रे नीलीरक्तो हि दृश्यते। त्रिरात्रं तस्य दातव्यं शेषाश्चैवोपवासिनः २४५
आदित्येऽस्तमिते रात्रावस्पृश्यं स्पृशते यदि। भगवन्केन शुद्धिः स्यात्ततो ब्रूहि तपोधन
आदित्येऽस्तमिते रात्रौ स्पृशन्हीनं दिवाजलम् । तेनैव सर्वशुद्धिः स्याच्छवस्पृष्टं तु
वर्जयेत् २४७

देशं कालं वयः शक्तिं पापं चावेक्षयेत्त(क्ष्य यत्न)तः। प्रायश्चित्तं प्रकल्प्यं स्याद्यस्य चोक्ता न
निष्कृतिः २४८

देवयात्राविवाहेषु यज्ञप्रकरणेषु च । उत्सवेषु च सर्वेषु स्पृष्टास्पृष्टिर्न विद्यते २४९
आरनालं तथा क्षीरं कन्दुकं दधिसक्तवः। स्नेहपक्वं च तक्रं च शूद्रस्यापि न दुष्यति २५०
आर्द्रमांसं घृतं तैलं स्नेहाश्च फलसंभवाः । अन्त्यभाण्डस्थिता एते निष्क्रान्ताः शुद्धि-
माप्नुयुः २५१

अज्ञानात्पिबते तोयं ब्राह्मणः शूद्रजातिषु। अहोरात्रोषितः स्नात्वा पञ्चगव्येन शुध्यति
आहिताग्निस्तु यो विप्रो महापातकवान्भवेत्। अप्सु प्रक्षिप्य पात्राणि पश्चादग्निं विनि-
र्दिशेत् २५३

योऽगृहीत्वा विवाहाग्निं गृहस्थ इति मन्यते । अन्नं तस्य न भोक्तव्यं वृथापाको हि स
स्मृतः २५४

---

* इत उत्तरमेतदर्धं "गोकुले कन्दुशालायां तैलयन्त्रेक्षुयन्त्रयोः" इति विद्यते ख. पुस्तके ।

---

१ क. °रालयम्। २ ख. °शहीनं ।

वृथापाकस्य भुञ्जानः प्रायश्चित्तं चरेद्द्विजः । प्राणानप्सु त्रिराचम्य घृतं प्राश्य विशुध्यति
वैदिके लौकिके वाऽपि हुतोच्छिष्टे जले क्षितौ । वैश्वदेवं प्रकुर्वीत पञ्चसूनापनुत्तये २५६
कनीयान्गुणवाञ्छ्रेष्ठः श्रेष्ठश्चेन्निर्गुणो भवेत् । पूर्वं पाणिं गृहीत्वा च गृह्याग्निं धारयेद्बुधः
ज्येष्ठश्चेद्यदि निर्दोषो गृह्णात्यग्निं यवीयकः । नित्यं नित्यं भवेत्तस्य ब्रह्महत्या न संशयः
महापातकसंस्पृष्टः(ष्टे) स्नानमेव विधीयते।संस्पृष्टस्य यदा भुङ्क्ते स्नानमेव विधीयते२५९
पतितैः सह संसर्गं मासार्धं मासमेव वा । गोमूत्रयावकाहारो मासार्धेन विशुध्यति २६०
कृच्छ्रार्धं पतितस्यैव सकृद्भुक्त्वा द्विजोत्तमः । अविज्ञानाच्च तद्भुक्त्वा कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् २६१
पतितान्नं यदा भुक्तं भुक्तं चाण्डालवेश्मनि । मासार्धं तु पिबेद्वारि इति शातातपोऽब्रवीत्
गोब्राह्मणहतानां च पतितानां तथैव च । अग्निना न च संस्कारः शङ्खस्य वचनं यथा
यश्चाण्डालीं द्विजो गच्छेत्कथंचित्काममोहितः । त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुध्येत प्राजापत्यानुपूर्वशः २६४
पतिताच्चान्नमादाय भुक्त्वा वा ब्राह्मणो यदि । कृत्वा तस्य समुत्सर्गमतिकृच्छ्रं विनिर्दिशेत् २६५
अन्त्यहस्तात्[3] च्छवे क्षिप्तं(प्त) काष्ठलोष्टतृणानि च । न स्पृशेत्तु तथोच्छिष्टमहोरात्रं समाचरेत्
चाण्डालं पतितं म्लेच्छं मद्यभाण्डं रजस्वलाम् । द्विजः स्पृष्ट्वा न भुञ्जीत भुञ्जानो यदि संस्पृशेत् २६७
अतः परं न भुञ्जीत त्यक्त्वाऽन्नं स्नानमाचरेत् । ब्राह्मणैः समनुज्ञातस्त्रिरात्रमुपवासयेत्
सघृतं यावकं प्राश्य व्रतशेषं समापयेत् । भुञ्जानः संस्पृशेद्यस्तु वायसं कुक्कुटं तथा २६९
त्रिरात्रेणैव शुद्धिः स्यादथोच्छिष्टस्त्वहेन तु(?) । आरूढो नैष्ठिके धर्मे यस्तु प्रच्यवते पुनः
चान्द्रायणं चरेन्मासामिति शातातपोऽब्रवीत् । पशुवेश्याभिगमने प्राजापत्यं विधीयते[4]
गवां गमने मनुप्रोक्तं व्रतं चान्द्रायणं चरेत् । अमानुषीषु गोवर्जमुदक्यायामयोनिषु २७२
रेतः सिक्त्वा जले चैव कृच्छ्रं सांतपनं चरेत् । उदक्यां सूतिकां वाऽपि अन्त्यजां स्पृशते यदि २७३
त्रिरात्रेणैवशुद्धिःस्याद्विधिरेषपुरातनः ।संसर्गंयदिगच्छेच्चेदुदक्यात्रा(क्यया)तथान्त्यजैः
प्रायश्चित्ती स विज्ञेयः पूर्वं स्नानं समाचरेत् । एकरात्रं चरेन्मूत्रं पुरीषं[5] तु दिनत्रयम् २७५
दिनत्रयं तथा पाने मैथुने पञ्च सप्त वा* । भोजने तु प्रसक्तानां प्राजापत्यं विधीयते २७६

* इतः परं ख. पुस्तकेऽधिकम्—"स्मृत्यन्तरे—अङ्गीकारेण ज्ञानिनां ब्राह्मणानुग्रहेण च । पूयन्ते तत्र पापिष्ठा महापातकिनोऽपि ये " इति ।

१ ख. 'नवांश्चेव श्रे° । २ क. गृह्णीयादग्निमग्रतः । नित्यं नित्यं भ° । ३ ख. °स्तात्तु वाक्षि° । ४ ग. °ते । गोमयेन नरः कुर्याद्व्रतं । ५ ग. 'रीषेण दिनद्वयम् । दिनद्वयं तु पानेन मैथुने ससमं चरेत् । भो° ।

दन्तकाष्ठे त्वहोरात्रमेष शौचविधिः स्मृतः। रजस्वला यदा स्पृष्टा श्वानचण्डालवायसैः
निराहारा भवेत्तावत्स्नात्वा कालेन शुध्यति । रजस्वला यदा स्पृष्टा उष्ट्रजम्बुकशंबरैः
पञ्चरात्रं निराहारा पञ्चगव्येन शुध्यति। स्पृष्टं(ष्टा) रजस्वलाऽन्योन्यं ब्राह्मण्या ब्राह्मणी
चया २७९
एकरात्रं निराहारा पञ्चगव्येन शुध्यति । स्पृष्टा रजस्वलाऽन्योन्यं ब्राह्मण्या क्षत्रियी
च या२८०
त्रिरात्रेण विशुद्धिः स्याद्व्यासस्य वचनं यथा । स्पृष्टा रजस्वलाऽन्योन्यं ब्राह्मण्या वैश्य-
संभवा २८१
चतूरात्रं निराहारा पञ्चगव्येन शुध्यति । स्पृष्टा रजस्वलाऽन्योन्यं ब्राह्मण्या शूद्रसंभवा
षड्रात्रेण विशुद्धिः स्याद्ब्राह्मणी कामकारतः। अकामतश्चरेदेवं ब्राह्मणी सर्वतः स्पृशेत्
चतुर्णामपि वर्णानां शुद्धिरेषा प्रकीर्तिता । उच्छिष्टेन तु संस्पृष्टो ब्राह्मणो ब्राह्मणेन यः
भोजने मूत्रचारे च शङ्खस्य वचनं यथा। स्नानं ब्राह्मणसंस्पर्शे जपहोमौ तु क्षत्रिये २८५
वैश्ये नक्तं च कुर्वीत शूद्रे चैव उपोषणम्। चर्मको रजको वैण्यो धीवरो नटकस्तथा २८६
एतान्स्पृष्ट्वा द्विजो मोहादाचामेत्प्रयतोऽपि सन्। एतैः स्पृष्टो द्विजो नित्यमेकरात्रं पयः
पिबेत् २८७
उच्छिष्टैस्तैस्त्रिरात्रं स्याद्घृतं प्राश्य विशुध्यति। यस्तु च्छायां श्वपाकस्य ब्राह्मणस्त्वधि-
गच्छति २८८
तत्र स्नानं प्रकुर्वीत घृतं प्राश्य विशुध्यति । अभिशस्तो द्विजोऽरण्ये ब्रह्महत्याव्रतं चरेत्
मासोपवासं कुर्वीत चान्द्रायणमथापि वा। वृथा मिथ्योपयोगेन भ्रूणहत्याव्रतं चरेत्२९०
अब्भक्षो द्वादशाहेन पराकेणैव शुध्यति। शठं च ब्राह्मणं हत्वा शूद्रहत्याव्रतं चरेत् २९१
निर्गुणं सगुणो हत्वा पराकव्रतमाचरेत्। उपपातकसंयुक्तो मानवो म्रियते यदि २९२
तस्य संस्कारकर्ता च प्राजापत्यद्वयं चरेत् । प्रभुञ्जानोऽतिसस्नेहं कदाचित्स्पृशते द्विजः
त्रिरात्रमाचरेन्नक्तैर्निस्नेहमथ वा चरेत् । बिडालकाकाद्युच्छिष्टं जग्ध्वा श्वनकुलस्य च
[+स्नात्वा विप्रस्य दिग्वासाः प्राणायामेन शुध्यति। शूद्रसंस्कारकर्तारो वृद्धब्राह्मणसंम-
तम् २९५
हत्वा नक्तं चरेत्कृच्छ्रं ब्रह्महत्यादिपातकम्।] केशकीटावपन्नं च पिबेद्ब्राह्मीं सुवर्च-
स(ला)म् २९६
उष्ट्रयानं समारुह्य खरयानं च कामतः। स्नात्वा विप्रो जितग्रासः प्राणायामेन शुध्यति
सव्याहृतिं सप्रणवां गायत्रीं शिरसा सह । त्रिः पठेदायतप्राणः प्राणायामः स उच्यते

+ धनुश्चिह्नान्तर्गतं ग. पुस्तकेऽधिकम् ।

शकृद्द्विगुणगोमूत्रं सर्पिर्दद्याच्चतुर्गुणम् । क्षीरमष्टगुणं देयं पञ्चगव्ये [1]तथो दधि २९९
पञ्चगव्यं पिबेच्छूद्रो ब्राह्मणस्तु सुरां पिबेत् । उभौ तौ तुल्यदोषौ च वसतो नरके चिरम्
अजा गावो महिष्यश्च अमेध्यं भक्षयन्ति याः । दुग्धं हव्ये च कव्ये च गोमयं न विलेपयेत्
ऊनस्तन्यधिका या च आत्मनस्तन्यपायिनी । तासां दुग्धं न होतव्यं हुतं चैवाहुतं
भवेत् ३०२
ब्रह्मौदने च सोमे च सीमन्तोन्नयने तथा । जातश्राद्धे नवश्राद्धे भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत्
राजान्नं हरते तेजः शूद्रान्नं ब्रह्मवर्चसम् । स्वसुतान्नं च यो भुङ्क्ते स भुङ्क्ते पृथिवीमलम् ३०४
स्वसुता अप्रजा तावन्नाश्नीयात्तद्गृहे पिता । अन्नं भुङ्क्ते तु यो मोहात्पूयं स नरकं व्रजेत्
अधीत्य चतुरो वेदान्सर्वशास्त्रार्थतत्त्ववित् । नरेन्द्रभवने भुक्त्वा विष्ठायां जायते कृमिः
नवश्राद्धे त्रिपक्षे च षण्मासे मासिकेऽब्दिके । पतन्ति पितरस्तस्य यो भुङ्क्तेऽनापदि द्विजः
चान्द्रायणं नवश्राद्धे पराको मासिके तथा । त्रिपक्षे चैव कृच्छ्रः स्यात्षण्मासे कृच्छ्रमेव च
आब्दिके पादकृच्छ्रं स्यादेकाहः पुनराब्दिके । ब्रह्मचर्यमनाधाय मासश्राद्धेषु पर्वसु
द्वादशाहे त्रिपक्षेऽब्दे यस्तु भुङ्क्ते द्विजोत्तमः । पतन्ति पितरस्तस्य ब्रह्मलोके गता अपि
एकादशाहेऽहोरात्रं भुक्त्वा संचयने त्र्यहम् । उपोष्य विधिवद्विप्रः कूष्माण्डीं जुहुया-
द्घृतम् ३११
पक्षे वा यदि वा मासे यस्य नाश्नन्ति वै द्विजाः । भुक्त्वा दुरात्मनस्तस्य द्विजश्चान्द्रायणं
चरेत् ३१२
यत्र वेदध्वनि[2]र्भ्रान्तं न च गोभिरलं कृतम् । यत्र बालैः परिवृतं श्मशानमिव तद्गृहम्
हास्येऽपि बहवो यत्र विना धर्मं वदन्ति हि(न)।विनाऽपि धर्मशास्त्रेण स धर्मःपावनः स्मृतः
हीनवर्णे च यः कुर्यादज्ञानादभिवादनम् । तत्र स्नानं प्रकुर्वीत घृतं प्राश्य विशुध्यति ३१५
समुत्पन्ने यदा स्नाने भुङ्क्ते वाऽपि पिबेद्यदि । गायत्र्यष्टसहस्रं तु जपेत्स्नात्वा समाहितः
अङ्गुल्या दन्तकाष्ठं च प्रत्यक्षं लवणं तथा । मृत्तिकाभक्षणं चैव तुल्यं गोमांसभक्षणम्
दिवा कपित्थच्छायायां रात्रौ दधि शमीषु च । कार्पासं दन्तकाष्ठं च विष्णोरपि हरेच्छ्रि-
यम् ३१८
शूर्पवातनखाग्राम्बु[3]स्नानं वस्त्रपदोदकम् । मा[4]र्जनीरेणुकेशाम्बु हन्ति पुण्यं दिवाकृतम्
मार्जनीरजकेशाम्बु देवतायतनोद्भवम् । तेनावगुण्ठितं तेषु गङ्गाम्भःप्लुत एव सः ३२०
मृत्तिकाः सप्त न ग्राह्या वल्मीके मूषिकस्थले । अन्तर्जले श्मशानान्ते वृक्षमूले सुरालये
वृषभैश्च तथोत्खाते श्रेयस्कामैः सदा बुधैः । शुचौ देशे तु संग्राह्या शर्कराश्मविवर्जिता

१ क.ख. 'स्तनीमधिका या वा चान्या स्तनपा' । २ क.ग.'र्निध्रान्तं । ३ क.ख. स्नानवस्त्रघटोद' ।
४ ग. मार्जाररे° ।

पुरीषे मैथुने होमे मस्त्रा(?) दन्तधावने । स्नानभोजनजप्येषु सदा मौनं समाचरेत् ३२३
यस्तु संवत्सरं पूर्णं भुङ्क्ते मौनेन सर्वदा । युगकोटिसहस्रेषु स्वर्गलोके महीयते ३२४
स्नानं दानं जपं होमं भोजनं देवतार्चनम्[1] । प्रौढपादो न कुर्वीत स्वाध्यायं पितृतर्पणम्
सर्वस्वमपि यो दद्यात्पातयित्वा द्विजोत्तमम् । नाशयित्वा तु तत्सर्वं[2] भ्रूणहत्याफलं लभेत्
ग्रहणोद्वाहसंक्रान्तौ स्त्रीणां च प्रसवे तथा । दानं नैमित्तिकं ज्ञेयं रात्रौ चापि प्रशस्यते
क्षौमं[3] जं वाऽथ कार्पासं पट्टसूत्रमथापि वा । यज्ञोपवीतं यो दद्याद्वस्त्रदानफलं लभेत् ३२८
कांस्यस्य भाजनं दद्याद्धृतपूर्णं सुशोभनम् । तथा भक्त्या विधानेन अग्निष्टोमफलं लभेत्
श्राद्धकाले तु यो दद्याच्छोभने च उपानहौ[4] । स गच्छत्यन्यमार्गेऽपि अश्वदानफलं लभेत्[5]
तिलपात्रं तु यो दद्यात्संपूर्णं तु समाहितः । स गच्छति ध्रुवं स्वर्गे नरो नास्त्यत्र संशयः
दुर्भिक्षे अन्नदाता च सुभिक्षे च हिरण्यदः । पानीयदस्त्वरण्ये च स्वर्गलोके महीयते ३३२
यावदर्धप्रसूता गौस्तावत्सा पृथिवी स्मृता । पृथिवी तेन दत्ता स्यादीदृशीं गां ददाति यः
तेनाग्नयो हुताः सम्यक्पितरस्तेन तर्पिताः । देवाश्च पूजिताः सर्वे यो ददाति गवाह्निकम्
जन्मप्रभृति यत्पापं मातृकं पैतृकं तथा । तत्सर्वं नश्यति क्षिप्रं वस्त्रदानान्न संशयः ३३५
कृष्णाजिनं च यो दद्यात्सर्वोपस्करसंयुतम् । उद्धरेन्नरकस्थानात्कुलान्येकोत्तरं शतम्
आदित्यो वरुणो विष्णुर्ब्रह्मा सोमो हुताशनः । शूलपाणिस्तु भगवानभिनन्दन्ति भूमि-
दम् ३३७
वालुकानां कृता राशिर्यावत्सप्तर्षिमण्डलम् । गते वर्षशते चैव पलमेकं विशीर्यति ३३८
क्षयं च दृश्यते तस्य कन्यादाने न[6] चैव हि । आतुरे प्राणदाता च त्रीणि दानफलानि च(?)
सर्वेषामेव दानानां विद्यादानं ततोऽधिकम् । पुत्रादिस्वजने दद्याद्विप्राय[7] च न कैतवे
सकामः स्वर्गमाप्नोति निष्कामो मोक्षमाप्नुयात् । ब्राह्मणे वेदविदुषि सर्वशास्त्रविशारदे
मातृ(ता)पितृपरे चैव ऋतुकालाभिगामिनि । शीलचारित्रसंपूर्णे प्रातःस्नानपरायणे ३४२
तस्यैव दीयते दानं यदीच्छेच्छ्रेय आत्मनः । संपूज्य विदुषो विप्रानन्येभ्योऽपि प्रदीयते
तत्कार्यं नैव कर्तव्यं न दृष्टं न श्रुतं मया । अतः परं प्रवक्ष्यामि श्राद्धकर्माणि ये द्विजाः ३४४
पितॄणामक्षयं दानं दत्तं येषां तु निष्फलम् । न हीनाङ्गो न रोगी च श्रुतिस्मृतिविवर्जितः[8]
नित्यं चानृतवादी च तांस्तु श्राद्धे न भोजयेत् । *हिंसारतं च कपटमुपगूह्य श्रुतं च यः
किंकरं कपिलं काणं श्वित्रिणं रोगिणं तथा । दुश्चर्माणं शीर्णकेशं पाण्डुरोगं जटाधरम्

---

* एतदर्धस्थानेऽयं पाठो ग. पुस्तके—हिंसको व्यङ्गपादश्च उपगृह्य सुतश्च य इति ।

१ख. °म् । व्यूढ° । २ ग. °यं यज्ञादपि । ३ ग. क्षौमं वालं तु का° । ४ ग. °हौ । नश्यन्ते विपुलात्पापादश्व° । ५ क. °त् । तैल° । ६ ग. न विद्यते । सर्वे° । ७ ग. °द्याद्द्याद्विप्राय दक्षिणाम् । स° । ८ ग. °विगर्हितः ।

भारवाहकमुग्रं च द्विभार्यं वृषलीपतिम् । भेदकारी भवेच्चैव बहुपीडाकरोऽपि वा १४८
हीनातिरिक्तगात्रो वा तमप्यपनयेत्तथा । बहुभोक्ता दीनमुखो मत्सरी क्रूरबुद्धिमान्
एतेषां नैव दातव्यः कदाचिद्वै प्रतिग्रहः । अथ चेन्मन्त्रविद्युक्तः शारीरैः पङ्क्तिदूषणैः १५०
अदूष्यं तं यमः प्राह पङ्क्तिपावन एव सः । श्रुतिः स्मृतिश्च विप्राणां नयने द्वे प्रकीर्तिते १५१
काणः स्यादेकहीनोऽपि द्वाभ्यामन्धः प्रकीर्तितः । न श्रुतिर्न स्मृतिर्यस्य न शीलं न कुलं यतः १५२
तस्य श्राद्धं न दातव्यं त्वन्धकस्यात्रिरब्रवीत् । तस्माद्[3]वेदेन शास्त्रेण ब्राह्मण्यं ब्राह्मणस्य तु
न चैकेनैव वेदेन भगवानत्रिरब्रवीत् । योगस्थैर्लोचनैर्युक्तः पादाग्रं च प्रपश्यति १५४
लौकिकैश्च शास्त्रोक्तं पश्येच्चैवाधरोत्तरम् । वेदैश्च ऋषिभिर्गीतं दृष्टिमाञ्शास्त्रवेदवित्
व्रतिनं च कुलीनं च श्रुतिस्मृतिरतं सदा । तादृशं भोजयेच्छ्राद्धे पितॄणामक्षयं भवेत् १५६
यावतो ग्रसते ग्रासान्पितॄणां दीप्ततेजसाम् । पिता पितामहश्चैव तथैव प्रपितामहः १५७
नरकस्था विमुच्यन्ते ध्रुवं यान्ति त्रिविष्टपम् । तस्माद्विप्रं परीक्षेत श्राद्धकाले प्रयत्नतः
न निर्वपति यः श्राद्धं प्रमीतपितृको द्विजः । इन्दुक्षये मासि मासि प्रायश्चित्ती भवेत्तु सः
सूर्ये कन्यागते कुर्याच्छ्राद्धं यो न गृहाश्रमी । *धनं पुत्रान्कुलं तस्य पितृनिश्वासपीडया
कन्यागते सवितरि पितरो यान्ति[5] सत्सुतान् । शून्या प्रेतपुरी सर्वा यावद्वृश्चिकदर्शनम्[6]+
ततो वृश्चिकसंप्राप्ते निराशाः पितरो गताः । पुनः स्वभवनं यान्ति शापं दत्त्वा सुदारुणम्
पुत्रं वा भ्रातरं वाऽपि दौहित्रं पौत्रकं तथा । पितृकार्ये प्रसक्ता ये ते यान्ति परमां गतिम्
यथा निर्मन्थनादग्निः सर्वकाष्ठेषु तिष्ठति । तथा स दृश्यते धर्मः[7] श्राद्धदानान्न संशयः
सर्वशास्त्रार्थगमनं सर्वतीर्थावगाहनम् । सर्वयज्ञफलं विन्द्याच्छ्राद्धदानान्न संशयः १६५
महापातकसंयुक्तो यो युक्तश्चोपपातकैः । घनैर्मुक्तो यथा भानू राहुमुक्तश्च चन्द्रमाः १६६
सर्वपापविनिर्मुक्तः सर्वपापं विलङ्घयेत् । सर्वसौख्यं स्वयं प्राप्तः श्राद्धदानान्न संशयः
सर्वेषामेव दानानां श्राद्धदानं विशिष्यते । मेरुतुल्यं कृतं पापं श्राद्धदानं विशोधनम्
श्राद्धं कृत्वा तु मर्त्यो वै स्वर्गलोके महीयते । अमृतं ब्राह्मणस्यान्नं क्षत्रियान्नं पयः स्मृतम्

---

* एतदर्धस्थानेऽयं पाठो ग. पुस्तके–'धनपुत्रौ कलत्रं च पितृनिश्वासमालिनः' इति । + एतदुत्तरम्– " श्रुत्वैतदत्रिणा प्रोक्तं शास्त्रं चैव द्विजोत्तमः । यस्त्विदं पठते श्राद्धे ब्राह्मणः संशितव्रतः । अक्षय्यं भवेच्छ्राद्धे यावतो नात्र संशयः । विद्यार्थी प्राप्नुयाद्विद्यां धनकामो धनानि च । आयुष्कामस्तथाऽऽयुश्च पुत्रार्थी पुत्रमाप्नुयात् " इति ग्रन्थो ग. पुस्तके । अत्रैव च स्मृतिसमाप्तिर्दृश्यते ।

---

१ ग. वा वातमप्ययने तथा । २ ग अर्चयन्मन्त्रविद्युक्तं शा° । ३ ग 'नौर्वेप्र: प्रत्याग्रं पश्यतः सदा । लौ' । ४ क. प्रयच्छति । ५ ग. 'न्ति स्वान्सुता° । ६ ग 'र्शनात् । ७ क. धर्म्याच्छ्राद्ध° ।

वैश्यस्य चान्नमेवान्नं शूद्रान्नं रुधिरं भवेत् । एतत्सर्वं मयाऽऽख्यातं श्राद्धकाले समुत्थिते
वैश्वदेवे च होमे च देवताभ्यर्चने जपेत् । अमृतं तेन विप्रान्नमृग्यजुःसामसंस्कृतम् १७१
व्यवहारानुपूर्व्येण धर्मेण बलिभिर्जितम् । क्षत्रियान्नं पयस्तेन घृतान्नं यज्ञपालने १७२
देवो मुनिर्द्विजो राजा वैश्यः शूद्रो निषादकः। पशुर्म्लेच्छोऽपि चाण्डालो विप्रा दशविधाः स्मृताः १७३
संध्यां स्नानं जपं होमं देवतानित्यपूजनम् । अतिथिं वैश्वदेवं च देवब्राह्मण उच्यते १७४
शाके पत्रे फले मूले वनवासे सदा रतः । निरतोऽहरहः श्राद्धे स विप्रो मुनिरुच्यते १७५
वेदान्तं पठते नित्यं सर्वसङ्गं परित्यजेत् । सांख्ययोगविचारस्थः स विप्रो द्विज उच्यते
अस्त्राहताश्च धन्वानः सङ्ग्रामे सर्वसंमुखे । आरम्भे निर्जिता येन स विप्रः क्षत्र उच्यते
कृषिकर्मरतो यश्च गवां च प्रतिपालकः । वाणिज्यव्यवसायश्च स विप्रो वैश्य उच्यते
लाक्षालवणसंमिश्रं कुसुम्भं क्षीरसर्पिषः । विक्रेता मधुमांसानां स विप्रः शूद्र उच्यते
चौरश्च तस्करश्चैव सूचको दंशकस्तथा । मत्स्यमांसे सदा लुब्धो विप्रो निषाद उच्यते
ब्रह्मतत्त्वं न जानाति ब्रह्मसूत्रेण गर्वितः । तेनैव स च पापेन विप्रः पशुरुदाहृतः १८१
वापीकूपतडागानामारामस्य सरःसु च । निःशङ्कं रोधकश्चैव स विप्रो म्लेच्छ उच्यते
क्रियाहीनश्च मूर्खश्च सर्वधर्मविवर्जितः । निर्दयः सर्वभूतेषु विप्रश्चाण्डाल उच्यते १८३

वेदैर्विहीनाश्च पठन्ति शास्त्रं शास्त्रेण हीनाश्च पुराणपाठाः ।
पुराणहीनाः कृषिणो भवन्ति भ्रष्टास्ततो भागवता भवन्ति ॥ १८४

ज्योतिर्विदो ह्यथर्वाणः कीराः पौराणपाठकाः । श्राद्धे यज्ञे महादाने वरणीयाः कदाच न
श्राद्धं च पितरं घोरं दानं चैव तु निष्फलम् । यज्ञे च फलहानिः स्यात्तस्मात्तान्परिवर्जयेत्
आविकाश्चित्रकारश्च वैद्यो नक्षत्रपाठकः । चतुर्विप्रा न पूज्यन्ते बृहस्पतिसमा यदि १८७
मागधो माथुरश्चैव कापटः कीटकानजौ । पञ्च विप्रा न पूज्यन्ते बृहस्पतिसमा यदि १८८
क्रयक्रीता च या कन्या पत्नी सा न विधीयते । तस्यां जाताः सुतास्तेषां पितृपिण्डं न विद्यते १८९
अष्टशल्यागतो नीरं पाणिना पिबते द्विजः । सुरापानेन तत्तुल्यं तुल्यं गोमांसभक्षणम्
ऊर्ध्वजङ्घेषु विप्रेषु प्रक्षाल्य चरणद्वयम् । तावच्चाण्डालरूपेण यावद्गङ्गां न मज्जति १९१
दीपशय्यासनच्छाया कार्पासं दन्तधावनम् । अजारेणुस्पृशं चै(शश्वै)व शक्रस्यापि श्रियं हरेत् १९२
गृहाद्दशगुणं कूपं कूपाद्दशगुणं तटम् । तटाद्दशगुणं नद्यां गङ्गासंख्या न विद्यते १९३
स्ववद्ब्राह्मणं तोयं रहस्यं क्षत्रियं तथा । वापीकूपे तु वैश्यस्य शौद्रं भाण्डोदकं तथा १९४

---

१ क. माथुर° ।

तीर्थस्नानं महादानं यच्चान्यत्तिलतर्पणम् । अब्दमेकं न कुर्वीत महागुरुनिपाततः ३९५
गङ्गा गया त्वमावस्याद्वृद्धिश्राद्धे क्षयेऽहनि। मघापिण्डप्रदानं स्यादन्यत्र परिवर्जयेत् ३९६
घृतं वा यदि वा तैलं पयो वा यदि वा दधि । चत्वारो ह्याज्यसंस्थानं हुतं नैव तु वर्जयेत्
श्रुत्वैतानृषयो धर्मान्भाषितानत्रिणा स्वयम् । इदमूचुर्महात्मानं सर्वे ते धर्मनिष्ठिताः ३९८
य इदं धारयिष्यन्ति धर्मशास्त्रमतन्द्रिताः । इह लोके यशः प्राप्य ते यास्यन्ति त्रिविष्टपम्
विद्यार्थी लभते विद्यां धनकामो धनानि च । आयुष्कामस्तथैवाऽऽयुः श्रीकामो महतीं श्रियम् ४००

इति श्रीमदत्रिमहर्षिस्मृतिः (संहिता) ।

ॐ तत्सद्ब्रह्मणे नमः ।

महर्ष्यत्रिप्रणीता

अत्रिस्मृतिः ।

(तत्र प्रथमोऽध्यायः ।)

हुताग्निहोत्रमासीनमत्रिं वेदविदां वरम् । पृच्छन्ति जातसंदेहा ऋषयः शंसितव्रताः 1

भगवन्केन दानेन जप्येन तपसैव च । मुच्यन्ते पातकैर्युक्तास्तन्नो ब्रूहि महामुने 2

अत्रिरुवाच—

अविख्यापितदोषाणां पापानां महतां तथा । सर्वेषां चोपपापानां शुद्धिं वक्ष्यामि तत्त्वतः

प्राणायामैः पवित्रैश्च व्याहृतिप्रणवैस्तथा । पवित्रपाणिरासीनो ब्रह्मविन्यस्तमभ्यसेत् 4

आवर्तयेत्सदा युक्तः प्राणायामं पुनः पुनः । आ केशादा नखाग्राच्च तपस्तप्तं तदुत्तमम्[3] 5

निरोधाज्जायते वायुर्वायोरग्निः प्रजायते । अग्नेरापश्च जायन्ते ततोऽन्तः शुध्यते त्रिभिः

न तां तीव्रेण तपसा न ध्यानैर्न च वेज्यया । गतिं गन्तुं द्विजाः शक्ता योगात्संप्राप्नुवन्ति याम् 7

योगात्संप्राप्यते ज्ञानं योगो धर्मस्य लक्षणम् । योगः परं तपो नित्यं तस्माद्युक्तः सदा भवेत् 8

प्रणवाद्यास्त्रयो वेदाः प्रणवे पर्यवस्थिताः । वाङ्मयं प्रणवे सर्वं तस्मात्प्रणवमभ्यसेत् 9

प्रणवे नित्ययुक्तस्य सव्याहृतिषु सप्तसु । त्रिपदायां च गायत्र्यां न भयं विद्यते क्वचित्

एकाक्षरं परं ब्रह्म प्राणायामः परं तपः । सावित्र्यास्तु परं नास्ति पावनं परमं स्मृतम् 11

सव्याहृतिं सप्रणवां गायत्रीं[4] च शिरस्तथा । त्रिः पठेदायतप्राणः प्राणायामः स उच्यते

इत्यात्री(त्रे)ये धर्मशास्त्रे प्रथमोऽध्यायः ॥ 1 ॥

(अथात्रिस्मृतौ द्वितीयोऽध्यायः ।)

प्राणायामांश्चरेत्त्रींस्तु यथाकालमतन्द्रितः । अहोरात्रकृतं पापं तत्क्षणादेव नश्यति 1

कर्मणा मनसा वाचा यद्रात्रौ क्रियते त्वघम् । संतिष्ठन्पूर्वसंध्यायां प्राणायामैस्तु पूयते 2

कर्मणा मनसा वाचा यदह्ना कुरुते त्वघम् । आसीनः पश्चिमां संध्यां प्राणायामैस्तु शुध्यति

प्राणायामैर्य आत्मानं नियम्याऽऽस्ते पुनः पुनः । दशद्वादशभिर्वाऽपि चतुर्विंशात्परं तपः

---

1 ग. हुत्वाऽग्नि° । 2 ख. °हुतात्मनाम् । स° । 3 ख. °म् । विरो° । 4 क. °त्रीं शिरसा तथा ।